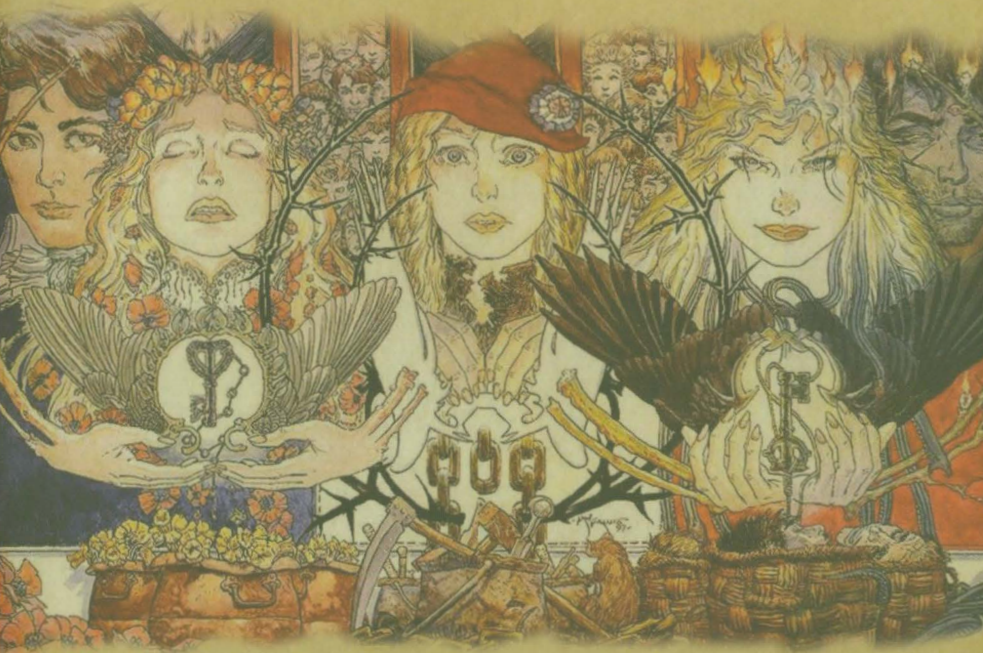

CADILIĞIN TARİHİ

Ortaçağ'da Bilge Kadının Katli

LOIS MARTIN

KALKEDON

1435

CADILIĞIN TARİHİ

ORTAÇAĞ'DA BİLGE KADININ KATLİ

Lois Martin

Orijinal Adı: *The History of Witchcraft*

Kalkedon Yayıncılık: 103

Popüler Tarih: 4

Hocapaşa Mah, Kargili Sok, Celal Orman İşhanı, No 1/ Kat 3, Daire 32
Sirkeci-İstanbul

Telefon ve Fax: 0212 512 43 56

Web: www.kalkedonyayinlari.com

e-mail: kalkedonyayinlari@gmail.com

Yayına Hazırlayan: Hakan Tanıttıran

Kapak Tasarım: Semiha Şahin

Düzeltili: Özlem Şimşek

Bu kitap Can Matbaası'nda basılmıştır

Davutpaşa Cad. İpek İş Merkezi, Kat 3, No: 7 Topkapı İstanbul.

Tel: 0 212 613 10 77

İngilizce İlk Baskı: Pocket Essentials, 2007

Türkçe İlk Baskı: Kasım 2009

Copyright© Kalkedon Yayınları 2009

isbn: 978-605-5679-31-6

CADILIĞIN TARİHİ

ORTAÇAĞ'DA BİLGE KADININ KATLİ

Luis Martin

Türkçesi

Barış Baysal

KALKEDON

İÇİNDEKİLER

Bilge Kadının Katli	7
Ali Galip	
Giriş	11
Şeytan ve Marifetleri Hakkında Kısa bir Rehber	17
Düğümleri Çözmek	
İblis	
Düşmüş Melek	
Seher Yıldızı	
Kötülük Sorunu	
Orta Çağlarda Şeytan	
Şeytan Tasvirleri	
Protestan Reformcular	
Sözleşme	29
İblisler ve İblisbilimciler	
Rönesans ve Reform Yaklaşımları	
Loudun Şeytanları	
Yardımcı Ruh	
Sabbat	41
Heretik Aktiviteler	
İlk Heretik Cadılar	

Gece Uçuşu	49
Uçuş Merhemi	
Gece Uçuşu	
Yasal Önlemler	55
Kriminal Prosedürdeki Değişiklikler	
Engizisyon'un Doğuşu	
İşkence Uygulaması	
Cadıların Çekici	
Muhalif Sesler	
Kuşku ve Azalma	
Britanya ve Kolonilerinde Cadılık	69
İngiltere	
İskoçya	
İrlanda	
New England	
Gerçek Cadı Arayışı	91
Michelet, Leland ve Victoria Dönemi Radikalleri	
Margaret Murray	
Ginzburg ve Benandanti	

Bilge Kadının Katli - Cadı Avı

Cadı kültü modern dönemlerde kendisinden çokça bahsedilen bir olgudur. Batıda Cadılar Bayramı'ndan tutun da Witca dinine kadar bir yelpazede, konu sürekli gündemde tutulur. Başta sinema endüstrisi olmak üzere görsel sanatların ilgi alanları içindedir.

Ne var ki modern dönemlerde kullanılan cadı imgesi 15-16. yüzyıl Avrupası'na aittir. O tarihler aynı zamanda cadı korkusunun ve cadı avının en tepede seyrettiği dönemlerdir. 15 ve 16. yüzyıl cadı algısı tamamen şeytanla işbirliği yapan, ruhunu şeytana satarak doğa üstü yetenekler elde eden kadınlar üzerinden kurgulanmış bir algıdır. Gerçekte böylesi bir işbirliğinden söz edenlerin cadı korkusunun ve hakim cadı algısının neden 12. yüzyılda başladığı, öncesi için belirgin bir cadı algısından söz edilmediğini anlatımları oldukça zordur.

Kitapta da belirtildiği gibi 13-17. yüzyıllar arasında tüm ca-
 dı mahkemelerinin yüzde ellisi Fransa-Almanya-İtalya arasın-
 daki “altın üçgen”de (Strasbourg çevresindeki 300 mil yarı
 çaplı bir daire de denebilir) gerçekleşmiştir. Bu bölge Hristi-
 yan teolojisinde “heretikler” (sapkınlar) diye anılan Katharlar
 (Albigenler), Waldensianlar gibi Anadolu orijinli toplulukla-
 rın Avrupa’da yerleştikleri bölgedir. Sivas, Divriği ve çevre
 bölgelerden sürgün edilen ışık inancı mensupları 8-9.
 yüzyılda zorunlu olarak yerleştikleri Bulgaristan coğrafyasın-
 da Bogomiller olarak anılmaktaydı. Bu topluluklar kuzeye
 doğru yayıldıkça Katolik Kilisesi için bir çeşit kabus halini al-
 dılar. Bu toplulukların en önemli özellikleri (erdemleri de di-
 yebiliriz) ortak mülkiyete inanmaları ve kadın erkek eşitliğini
 öne çıkarmalarıydı. Hem Bogomillerde hem de Katharlar’da
 kadınlar ermiş olabiliyorlar, yani ruhban sınıfın içinde yer ala-
 biliyorlardı. Kathar kadınları Doğu’nun büyük bilgi hazinele-
 rini ve 10 bin yıllık kültürünü yanlarında Avrupa’ya taşıdılar.
 Kadın Ana kültürünün uzun yüzyıllar öncesinden, Anado-
 lu’nun kadın egemen dönemlerinden o günlere gelen kadın
 kültürünün dinsel bağınazlık karşısında gerilediği yer erkek-
 lerle eşit olmaktı. Ancak bu eşitlik bile Hristiyanlık coğrafya-
 sında kabul edilemez bir olguydu. O dönemlerde Avrupa’da
 kadınlar bir tür köleydi. Erkek egemen bir kültürün baskısı
 altındaki Hristiyan kadınları karşılaştıkları Bilge Kadın Der-
 vişler ve Avrupa’nın ilk defa gördüğü kadın ozanlar sayesinde
 hızla “heretikleşiyor” ve Katolik Kilisesi’nin bağınaz öğretiler-
 inden uzaklaşarak Kathar inancına geçiyorlardı. Troubadou-
 urs Şarkıları’nda ifadesini bulan kadın tanrıça kültürünün yeni-
 den dirilişi tehlikesi Katolik Kilisesi’ni harekete geçirmiş ve bu
 inanışlar sapkın ilan edilmiştir. Böylesi “sapkın” inanışların

etkisini kırmak ve yok etmek için Kilise bir dizi önlemi devreye sokmuştur. Albigen Haçlı Seferi bu insanlara karşı düzenlenerek, Katharlar kırılmış, ateşe atılarak cezalandırmışlardır. Bir kez daha ateşle imtihana giren Anadolu göçmenleri kendilerini gizlemek zorunda bırakıldılar. Kilisenin buna karşı da önlemi hazırды: Engizisyon Mahkemeleri. İşkenceye dayalı sorgu yöntemleriyle yüzyıllarca insanlığın başına dert olan bu kurum, kadın erkek tüm heretikleri öldürmenin dışında, Kathar öğretisinin en güçlü yanını, tüm kadınların sempatisini kazanan eşitlik durumunu da ortadan kaldıracak bir saldırı hazırladı: cadı suçlaması. Bilgiyi elinde bulunduran bu nedenle de üstünlük sağlayan kadın ermişlere karşı yapılan suçlamalar tam 500 yıl öncesinde Anadolu'da yapılanlardan farklı değildi: Bu kadınlar o zamanın en tutucu toplumunda evlerde toplanarak ışıkları söndürüp toplu zina ayinleri yapmakla, şeytanla işbirliği yaparak İsa'nın kilisesine karşı savaşmakla suçlandılar. Bu suçlamanın bilinen en eski tarihi MS 150 civarında Justin Martyr'in bu tür eylemlerden Hristiyan heretikleri sorumlu tutan ilk Ortodoks Hristiyan olmasıdır. Bu suçlamanın kendisi suçlananların kimliğini anlatması açısından önemlidir. Katharlar anayurtlarından Fransa'ya kadar geçen süre içinde suçlamaların acımasızca muhatabı oldular. Gerçekle bir ilişkisi olmayan bu suçlama tamamen bir gözden düşürme aracıydı. İlk kullanıldığı yıllardan günümüze kadar böylesi bir amacın aracı olarak kullanılageldi.

İlk kadın yakılması eylemi engizisyon emriyle 1180 yılında Toulouse kentinde gerçekleşti. O yıllarda öldürülen kadın sayısı binlerle ifade ediliyor. Katolik Kilisesi'nin kadınlara yönelik bu acımasız tavrı tamamen korkularından ileri gelmekteydi. Onlar için bu korku nedensiz değildi. İnsanlık tarihi kadar

eski bir Kadın Ana (Ma) kültürünü, anaerkil bir toplumsal yapıyı karşılarında görmeleri Katolik Kilisesini paniğe sevk etti. Bu kültürel form Hristiyan tutuculuğunun tüm köklerine bir saldırı olarak görüldü ve şiddetle bastırıldı. O günlerden 18. yüzyıla kadar geçen zamanda Kilise sürekli cadı imgesini kıştı ve işkenceli iftiralarla örnek olaylar türetmeye çalıştı. Bütün bu zaman içerisinde cadı arayışına hep şeytanla işbirliği suçlaması eşlik etti. Aslında kilisenin aradığı “heretik” inanç sahibi insanlardı. Bilge Kadın kültürünün yarattığı korku bilinç altlarına o kadar yerleşmişti ki, “heretik” bir inancın ortaya çıkmasını kadın bilgelerin ortaya çıkmasıyla anlayabileceklerini düşündüler. Yani cadı avı Hristiyan kültürünün egemen kıldığı erkek egemen toplum düzenine uymayan inançların ve kültürlerin ortadan kaldırılması hareketinin belirgin bir görüntüsünden başka bir şey değildir. Bugün artık unutulmuş bir tarih olan Avrupa’nın Bilge Kadınları toprağın altından gerçeklerin ortaya çıkacağı günü bekliyor olmalıdırlar.

Ali Galip

GİRİŞ

Harry Potter, etkinliğini sürdürüyor ve Wicca dini bugünün dünyasında en hızlı yayılan dinlerden biri olma niteliğini koruyor. Yirmi birinci yüzyılda cadılar ve cadılık bizi hâlâ ebedi bir büyünün etkisi altında tutmaya devam ediyor. Harry Potter'ın görülmemiş başarısı daha çok JK Rowling'in bazı orijinal figürleri canlandırmadaki dahiyane yeteneğinden kaynaklanmaktadır. Cadı, büyücü ve sihirbaz: hepimiz içgüdüsel olarak bunların kim olduğunu ve neler yapabildiklerini biliriz. Dönüştürücüler, şekil değiştiriciler, iyileştiriciler, falcılar, meydan okuyucular ve yıkıcılar: her kültür kendi cadısına ve büyücüsüne sahiptir ve her kültürde bunlara imrenilir ve bunlardan korkulur. Genç Harry Potter ve okul arkadaşları zarif bir şekilde Batı'nın cadı ve büyücü masallarının bakış açısını yansıtır. Süpürgelerle uçar, sivri şapkalar giyer, büyücü asalarıyla büyü kelimeler söyler, kazanlarda iksirler kaynatır, tozlu büyü kitaplarına başvurur ve kurbağalar ile baykuşlara yakınlık duyarlar. Hogwarts Ekspresi'ne binmek; gerçekliği ardında bı-

rakmak ve iyinin ve kötünün siyaha ve beyaza dönüştüğü, kimsenin cadıların ve büyücülerin sahip oldukları yeteneklere nasıl ulaştıklarını sorgulamaktan vazgeçmediği masalsı diyarlar ve kolektif hayaller dünyasına girmek demektir.

Gerçek dünyada ise, eski zamanlardan beri beynimizdeki cadı algısının merkezinde duran ve toplumumuzdaki cadıların ve cadılığın rolünü genellikle ölümcül sonuçlara yol açacak şekilde belirleyen sorular işte bu tür iyi ve kötü, doğal ve doğa üstü sorularıdır. Bu Cep Kitabı Avrupa tarihinde cadılarla toplum arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Konuyu; zamanla, coğrafyayla ve hepsinden önemlisi gerçeklikle sınırlamıştır. Masallardaki cadılıkla değil, modern pagan cadılıkla ya da Avrupa dışı kültürlerdeki cadılıkla ilgilenmektedir. Bunu söylerken, yanlış anlaşılmayı ve karışıklığı önlemek adına, bir ara verip tarihsel cadılıkla neyi kastettiğimizi ve özellikle onun modern pagan Wicca dininden hangi noktada ayrıldığını tam olarak açıklamalıyız. Modern pagan cadılar arasında, inançlarının kökenlerine ve tarihteki cadılarla ilişkilerine dair çok sayıda kavram kargaşası vardır. Yakın zamanda, akademisyen Ronald Hutton *Ayin Zaferi* adlı kitabında kendi deyimiyle “İngiltere’nin dünyaya armağan ettiği tek din”in doğuşunun ilk tarihsel analizini yapmıştır ve böylece Wicca sonunda yarı gerçeklere ve romantik söylencelere değil de somut akademik verilere dayalı bir tarihsel temele sahip olmuştur.

Modern pagan cadılıkla tarihsel cadılık arasındaki karmaşa ve tutarsızlıkları ele almanın belki de en kolay yolu, konuya her bir cadılık türünün temelini oluşturan iki klasik düşünce sistemini ele alarak yaklaşımdır. Wicca’nın büyücülük ögesi nihayetinde Neo-Platoncu Rönesans’ın bir çocuğu (ya da en azından torununun torununun torununun torunu) iken, tarihsel cadılık inançları köklerini ortaçağın Aristotelesçi düşüncesinden almaktadır. Orta Çağların Aristotelesçi araştırmacıları büyüün yalnızca iblislerin yardımıyla yapılabilece-

ğine inanıyorlardı, bu nedenle cadılığı Şeytan işi olmakla suç-luyorlardı. Rönesans düşünürleri ise büyü'nün bir doğa bilimi olduğunu ve insanların çevrelerine büyüyle yaklaşımları için hiçbir ilbise ihtiyaç duymadıklarını öne sürüyorlardı. Neo-Platonculuk büyü için doğaya dönük bir açıklama yaparken, Aristotelesçilik ona doğa üstü bir açıklama getirmektedir.

Neo-Platoncu düşünce sistemi, Rönesans'tan beri, büyü pra-tiğini tam bir doğal fenomen olarak gören gizemciler arasında oldukça yaygınlaşmıştı. Modern Wicca'da, bu Neo-Platoncu Doğal Büyü gizem felsefesi, kendine on sekizinci yüzyıl Ro-manük hareketinden türemiş çok tanrıçı pagan inancından bir yol arkadaşı bulmuştur. Wicca, doğal dünyanın bütününü, doğum ve ölüm döngülerinde dolaşan ve her bir canlıya nüfuz edip onları birbirine bağlayan yaşamsal bir gücü canlandıran ve renklendiren dini bir hareketi yapılandırmıştır. Tanrılar, tanrıçalar, periler ve ruhlar bu kutsal yaşam gücünün kişileş-tirmeleri ya da doğadan fışkıran madde dışı varlıklar olarak görülür. Belirgin bir iyi-kötü kavramı yoktur ve insan işi kö-tülükler genellikle doğadan ve onu canlı kılan yaşam gücün-de yabancılaşmayla ilişkilendirilir.

Bu cadılık; Hristiyan Orta Çağların Aristotelesçi baskın dünya görüşüyle şekillenmeye başlayıp on beşinci yüzyılın so-nuna doğru klasik basmakalıp biçimine evrilen cadılıktan tam bir dünya (ve düşünce sistemi) kadar uzaktır. Bu kitabın bun-dan sonraki aşamalarında peşine düşeceğimiz de, işte bu cadı-lık algısıdır. Bu fikre göre, cadının Şeytan'la bir sözleşme im-zaladığına ve genellikle kimi yabanıl ve kuytu yerlerde ya da mağaralarda gerçekleşen Sabbat (ya da Sabbath) adıyla bilinen gece ayinlerinde ona ibadet ettiğine inanılır. Kendisine yakın cadılarla birlikte genellikle bir süpürgeyle Sabbat'a uçar ve orada ibadet tapındıkları Şeytan'a sadakat yemini eder. İblisle-re dua eder, vaftiz edilmemiş çocukların etinden yapılmış deh-şet verici yemekler hazırlar, ardından ışıkları söndürür ve en

yakınında kim varsa utanmazca onunla ilişkiye girer. Bizzat Şeytan ya da onun hizmetindeki iblislerden biri bu Sabbat'ları yönetir. Bunlar genellikle siyah ya da siyahlar giymiş bir adam olarak tasvir edilir. Başka zamanlarda keçi, köpek, kurbağa ya da başka bir hayvan olarak görünebilir. Şeytan, cadılarını Şeytan işareti olarak bilinen tanımlayıcı bir işaretle vaftiz eder ve onlar da genellikle komşuların çocuklarını ya da davarlarını büyülemek, ürünlerine zarar vermek ve toplumlarında hastalıklara ve ölümlere sebep olmak gibi kötücül ve zararlı büyücülük işlerine girişerek efendilerine hizmet ederler. Cadılara büyücülük yetenekleri Şeytan tarafından bahşedilmiştir ve yaptıkları kötülüklerde genellikle akrabalar ya da ev hayvanları kılığına giren iblislerden yardım alırlar.

Bu cadılığın ideolojik temelleri Orta Çağlarda olsa da, onun bir ortaçağ keşfi olduğu söylenemez. O; ortaçağdan önce de sonra da görülmüştür. Cadılık inancı antik dönemlere kadar dayandırılabilir ve Cadı Avı olarak bilinen yaygın cadı idamları ciddi biçimde on altı ve on yedinci yüzyıllara dek görülmemiştir. Bir çoğumuz cadılıkla suçlananların işkenceden geçirilip kazığa bağlanarak yakıldığı meşhur "Yakına Dönemleri"ni duymuşuzdur. Görünürde bu idamların salgın boyutlarına ulaşması bu cadı avı feveranlarına "çılgınlık" kavramının yakıştırılmasına neden olmuştur. Modern araştırmacılara göre bu durum bir çeşit kitlesel histerinin sonucudur. Büyük ölçüde, Cadı Avı bir Batı Avrupa fenomenidir ve cadılık Batı Avrupa'da, Britanya ya da Avrupa'nın çevre bölgelerinde olduğundan daha farklı bir gelişme göstermiştir. Aslında, Cadı Avı'nın temel gücü Batı Avrupa'nın Fransa ve Almanya ile sınırlı küçük bir bölgesinde yoğunlaşmıştır. Tarihçi Robert Thurston'a göre, "tüm cadı avlarının yüzde ellisinden fazlası Strasbourg çevresindeki 300 mil yarı çaplı bir dairede gerçekleşmiştir."

Tarihçiler, uzun süre Cadı Avı'nın neden, ne zaman ve nerede gerçekleştiği üzerine kafa yormuşlardır. Bu, Avrupa tari-

hindeki belli bir döneme has bir olgudur, ancak cadılık inancı yeni bir şey değildi ve Avrupa'yla sınırlı da değildi. Cadılık üzerine tarihsel araştırmalar özellikle Cadı Avı sürecinde sözde "cadılık" suçunu işledikleri savıyla tahminen 40.000 insanın öldürülmesi sonucunu doğuran Avrupalı cadı inançlarının çok sayıda ögesini bir araya getirmeye odaklanmıştır. Cadı Avı'nı açıklamak için toplumsal, ekonomik ve dinsel çekişmelerden kadınların ezilmesine ve felaketler ile doğal afetlere günah keçileri bulma uğraşına dek pek çok işlevsel teori üretilmiştir. Her ne kadar tüm bu teoriler genelde cadı avının özelde de bireysel cadı avlarının yükselişine katkıda bulunan bir çok etmenin anlaşılmasında önemli rol üstlenseler de, bunların hiçbiri olguyu tamamıyla açıklamamaktadır. Avrupa cadılık tarihini yeterli oranda kapsayan bir "numunelik" teori yoktur. Modern tarihçiler, Orta Çağlar boyunca aşamalı olarak biriken ve evrilen, aynı zamanda Cadı Avı'nın şekillenmesi için gerekli koşulları hazırlayan çok sayıda kültürel, dinsel ve yasal dizge arasındaki ilişkileri çözmeye odaklanmışlardır. Hein Kita'da gelişmiş cadı prototipi hem de onun hizmet ettiği iddia edilen Şeytan, bir dizi farklı ideolojik ve kültürel kaynaklardan devşirilmiş ve birkaç yüzyıl boyunca Avrupa toplumunun yasal ve toplumsal örgüsündeki değişimlerle beslenmiş karına figürlerdir. Cadılık inancı, on beşinci yüzyılın sonuna dek klasik, prototip formuna ulaşmamıştır ve tarihçilerin Cadı Avı'nın altında yatan cadılık inançlarının kökenlerini ortaya çıkarmaları için daha önceki yüzyıllara bakmaları gerekir.

Cadılar ve cadılık toplumda şu ya da bu biçimde her zaman varolmuşlardır. Erken Ortaçağ Avrupası'nda büyücülere ve sihir işlerine gündelik hayatın toplumsal yapısının bir parçası olarak genellikle hoşgörülle yaklaşılmıştır. Büyü yoluyla yaralamaya ya da ölüme sebep vermeye dair yasalar vardır ancak araştırmalar çok yaygın değildir. Geç ortaçağ ve erken modern dönemle birlikte cadılık, bir şekilde, çok yeni ve ayırt edi-

ci bir anlam kazanmıştır. Algıda yaşanan bu değişimin sebepleri Avrupa toplumunun temellerini sarsan yeni bir paranoyada gizlidir. 1000-1400 yılları arasında Avrupa'nın toplumsal ve politik çizgisinde büyük bir değişim yaşandı. İşgalci Müslüman orduların tehdidi, doğu Ortodoks Kilisesi ile yaşanan ayrım, heretikliğin yükselişi ve Kara Ölüm'ün yıkıcı etkileri bir araya gelerek Avrupalı zihninde toplumsal, ruhsal ve politik hayatın pek çok yanında radikal değişikliklere neden olacak yeni bir kuşatılmışlık hissi yarattı. Ortaçağ Avrupası kendini saldırı altında hissetti ve sonraki dönemler komplo teorileriyle dolup taştı. Yahudiler, cüzamlılar, heretikler ve kafirler Avrupa Hristiyanlığını bizzat Şeytan tarafından kurgulanan acımasız bir komployla yıkmaya çalışan yeni "iç düşmanlar" olarak görüldü. Zamanla, cadı figürü topluma karşı çalışan bu gizli şeytanın nihai sembolü olarak yeşermeye başladı ve Orta Çağların paranoyası derinlere yerleşmiş bir Şeytan korkusuyla erken modern döneme taşındı, korundu ve büyütüldü.

Bu Cep Kitabı'nda Kıta Avrupası'ndaki cadı inançlarının şekillenmesini sağlayan bazı ideolojik, kültürel ve yasal gelişmelerin kökenlerini araştırarak ve klasik cadılık prototipinin temel niteliklerini analiz edeceğiz. Öte yandan İngilizce konuşulan ülkelerdeki cadı inançlarını ve bunların Kıta'dakilerden ne kadar farklı olduğunu ortaya koyacağız. Sonuç kısmında, gerçek bir cadı kültürünün gerçekten var olup olmadığı sorusunu yanıtlamaya çalışan bazı teorilere göz atacağız.

Şeytan ve Marifetleri Hakkında Kısa bir Rehber

Tarihsel cadılık inançlarının merkezinde lanetli Şeytan figürü yer alır. Batı kültürünün büyük bölümünün giderek daha fazla laikleştirilmesine karşın Şeytan hâlâ hayal dünyalarımızda büyük yer kaplamaktadır. Hepimiz Şeytan'ın kim olduğunu bildiğimizi sanırız. O; Şeytan'dır, Karanlıklar Prensi'dir, tüm kötülüklerin anasıdır, Lucifer, Beelzebub ve başka adları da vardır. Boynuzları, çatallı toynakları ve bir kuyruğu vardır ve elinde bir tırmık tutar. Günahkarları yoldan çıkarmaktan ve ruhları kapana kısırmaktan zevk alır. Mekanı Cehennem'in alevler içindeki çukurlarıdır ve kalabalık iblis ordularını yönetir. Ne var ki, bizim Şeytan'la ilgili fikirlerimiz Orta Çağlar boyunca aşamalı olarak gelişmiş ve giderek daha güçlü ve ayırt edici özellikle kazanmış bir dizi farklı olgunun birleştirilmesine dayanır.

Düğümleri Çözmek

Büyük ejderha, İblis ya da Şeytan denen, bütün dünyayı yol-

dan çıkaran o eski yılan; melekleriyle birlikte yeryüzüne atıldı. (İncil 12:9)

Orta Çağ'da yeşeren Şeytan kavramı, İncil'den ve mitolojiden farklı figürlerin ve metinsel referansların bir senteziydi. Bunların arasında öne çıkanlar; Eski Ahit'te Eyüb'ü, Yeni Ahit'te İsa'yı yoldan çıkarmaya çalışan iblis, kovulmuş meleklerin Lucifer adıyla bilinen ve seher yıldızıyla özdeşleştirilen asi önderi, Cennet Bahçesi'nde Havva'yı kandıran yılanı. Öte yandan Pers Zerdüşt dininin düalist ideolojisinin etkisi de vardı. Ayrıca Şeytan'ın fiziksel görünümü pagan Avrupa'nın eski tanrılarını andırıyordu.

İblis

Şeytan kelimesi İbranice'de "karşıt", "suçlayıcı" veya "engelleyici" anlamına gelir. Eski Ahit'te yalnızca karşı çıkan ya da engelleyenleri nitelemek amacıyla melekler ve insanlar için kullanılır. Örneğin, 22. Bap'ta, Tanrı'nın meleklerinden biri terk etmesini önlemek için Balaam'ın yoluna çıkar: "Ve Tanrı'nın öfkesi gidişinden dolayı arttı; Tanrı'nın meleği engel olmak için yoluna dikildi." Bu, aynı zamanda İslami Şeytan algısıdır ve Arapça "şeytan" kelimesinin eş anlamlısıdır.

Eyüb Kitabı'nda Satan ya da Ha-Satan (Ha öneki yalnızca bir belirteçtir) adlı bir Tanrı meleği daha ayırt edici ve bireyselleşmiş bir kişiliğe sahiptir ancak hâlâ Tanrı'nın ilahi huzurundadır. Yalnızca Tanrı'nın tam iradesiyle hareket eder ve Tanrı'nın huzurunda Cennet'te diğer "Tanrı Oğulları" ile birlikte yer alır. Tanrı, Şeytan'a, kendisinin "kusursuz ve dürüst" olarak nitelediği Eyüb adlı bir adamla ilgili fikrini sorar. Şeytan, Eyüb'ün yalnızca Tanrı ona zenginlik ve talih bahşettiği için inançlı olduğunu söyler ve onun inancını sınamayı teklif eder. Eyüb'ü büyük zorluklara maruz bırakarak Tanrı'ya lanet etmesi için zorlar. Buradaki rolü, kötülüğü yaratmak değil, Tanrı'ya sadakatlerini sorgulayarak insanoğlunun kalbindeki kö-

tülüğü sergilemektir. Şeytan ve Tanrı birbirleriyle büyük yakınlık içinde konuşurlar ve Tanrı'nın günahkarlığı ortaya çıkarması için kendi adına davranması yönünde Şeytan'a güvendiği açıktır.

Yeni Ahit'te Şeytan yine ayırt edici bir kişilikle belirir ve bu defa bizzat İsa'yı ıssız bir yerde baştan çıkararak sınar. Tanrı'nın, bu görevi yerine getirmesi için özellikle Şeytan'ı seçip seçmediği belirsizdir ancak Eyüb Kitabı'ndaki rolünü tekrarladığı açıktır.

Düşmüş Melek

Şeytan'la ilişkili kalıcı söylencelerden biri şudur: O, bir zamanlar cennetteki meleklerin en üstünü idi, ancak Tanrı'ya karşı geldi ve cennetten kovularak yeryüzüne sürüldü. Hikayenin değişik versiyonlarında meleğin düşüşü onun kibrine ve Tanrı'nın yarattığı Adem'e secde etmemesine bağlanır. Hikayenin bu versiyonu, meleğin İblis adını aldığı Kuran'da geçer. Düşüşünün ardından, İblis kendini insanoğlunun düşmanı ilan eder ve Cennet Bahçesi'nde yasak meyveyi yemelerini sağladığı Adem ile Havva'dan başlayarak insanoğlunu günaha sevk etmeye adanır. Yezidi inancında, bu meleğe Melek Tavus (Tanrı'nın Meleği anlamında) denir ve yaratılanların ilki olarak görülür. Yezidi inancına göre, Melek Tavus itaatsizliği için 7000 yıl boyunca gözyaşı dökmüş ve Tanrı onu affetmiştir. Melek Tavus Yezidi inancının baş tanrısıdır ve inançlılara göre Tanrı yeryüzünü yönetmesi için ona vermiştir, yani o, Bu Dünya'nın Efendisidir.

Hikayenin başka bir versiyonunda, bir grup meleğin yeryüzüne inişi ve ölümlü kadınlarla evlenmesi anlatılır. Efsaneye, İncil'de yalnızca dolaylı yoldan değinilmektedir. Tekvin 6'da hikaye kısaca şöyle anlatılır:

Ve zamanla, insanlar yeryüzünde çoğalmaya başladığında onlardan kızlar doğdu. Tanrı'nın oğulları insan-

ların kızlarının güzelliğini görünce, içlerinden seçtikleriyle evlendiler... O günlerde yeryüzünde devler vardı; Tanrı'nın oğulları insanların kızlarıyla evlenip onlardan çocuk sahibi olduklarında bu devler eski çağın kudretli ve ünlü insanlarıydılar.

Orijinal İbranice'de "devler" kelimesi "düşmüşler" anlamına gelen "nephilim"e dönüştürüldü. Bu kelime "düşmek" anlamındaki "naphal"dan türetilmişti. İdris'in Birinci Kitabı'nda bu hikaye daha da ayrıntılı işlenir. İki yüz civarında meleğin oluşturduğu Grigori, yani "İzleyiciler" adlı bir grup insanlığı izlemekle görevlendirilir. Ne ki, bu İzleyiciler, liderleri Saymaza ve Azazel tarafından ikna edilerek Tanrı'ya karşı gelir ve ölümlü kadınlarla evlenerek onlardan çocuk sahibi olurlar. İzleyiciler, ölümlü karılarına ve çocuklarına içlerinde büyücülük, metal işçiliği, astroloji, meteoroloji ve süslenmenin de olduğu eskiden gizli olan melek sanatlarını öğreterek Tanrı'yı daha da kızdırırlar. Bunların çocukları Nephilim adını alan bir dev iblisler ırkına dönüşür ve yeryüzünü harabeye çevirirler. Böylece Tanrı onları yok etmek için Büyük Tufan'a yol açar. Tanrı, İzleyiciler'i, Kıyamet Günü'ne dek "yeryüzünün vadilerine" hapsederek cezalandırır.

Seher Yıldızı

Güneş ve ayın ardından gökyüzündeki üçüncü en parlak nesne olan Venüs gezegeni ya da seher yıldızı düşmüş meleklerin asi lideriyle uzun bir mitsel ilişkiye sahiptir. St Jerome'nin beşinci yüzyıldaki Latince İncil tercümesinde Lucifer adı Yeşeya 14'te kullanılır. Yahudi araştırmacılar bu kelimenin baskıcı Babil kralı Nebuchadnezzar'ı nitelediği konusunda büyük oranda hemfikirdir:

Gökten nasıl da düştün, Ey Lucifer, sabahın oğlu!
Yere nasıl da çakıldın... İçinden, göklere çıkacağım,
dedin, tahtımı Tanrı'nın yıldızlarından yükseğe kuraca-

ğım... Bulutların üstüne çıkacağını; yücelerin yücesi gibi olacağım. Ancak cehenneine, çukur diplerine indirilmiş bulunuyorsun.

Orijinal İbranice’de, bu Lucifer adı “Helel, Shahar’ın Oğlu” olarak geçmektedir. Helel, Babil seher yıldızı tanrısıdır ve babası Shahar şafak tanrısıdır. St Jerome, yaptığı çevride seher yıldızının Romalı adını yani Lucifer’i kullanır. Lucifer “ışık sağlayıcı” ya da “ısıtıcı”dır, şafağın habercisidir. Kimi Yahudi araştırmacılar seher yıldızını Nebuchadnezzar’la karşılaştırarak Eski Ahit peygamberinin seher yıldızı ve onun cennetten kovulmasıyla ilgili daha eski (muhtemelen Babil’e dayanan) bir söylenceden esinlendiğini öne sürerler. Sürgün sonrası Yahudi efsanesinde Samyaza, seher yıldızı gibi cennetten kovulduktan sonra yeryüzü ile cennet arasına sıkışmış gösterilir. Bu, Samyaza’nın Sataniel olarak adlandırıldığı İdris’in İkinci Kitabı’nda da dile getirilen bir fikirdir: “Ve ben onu melekleriyle birlikte yücelerden kovdum, o dipsizliğin üzerinde durmaksızın uçuyordu.”

Her ne kadar bazı Hristiyanlar Lucifer adının Şeytan ile özdeşleştirilmemesi gerektiğine inansalar da, ilk Kilise Pederleri Lucifer’in, Şeytan’ın asıl ismi olmasa da, onun düşmüş halini anlatan isim olduğuna inanırlardı.

Kötülük Sorunu

Tamamen tektanrıci olan ilk dönem Yahudileri için Tanrı yaradılışın, iyinin ve kötünün tek kaynağıydı ve onlara göre ayrı bir kötülük ilkesi yoktu. Yeşeya 45:7’de şöyle yazar: “Ben ışığı biçimlendirir, karanlığı yaratırım; barışı yapar, kötülüğü yaratırım; ben Tanrı olarak tüm bunları yaparım.” Yahudiler’in Babil’e sürgün edilmesinin Yahudiler’in kötülüğün doğasına dair algısı üzerinde köklü ve değişmez etkileri olmuştu. Başlarındaki yeni Pers yöneticilerinin Zerdüştlük dini düa-

listti; Doğruluk Ruhu'na sahip Işık Tanrısı Ahura Mazda; Yanlışlık Ruhu'na sahip Ahriman ile sonu gelmez bir savaş içindeydi. İyi ile kötü arasındaki bu savaş Ahura Mazda'nın nihai zafere ulaşip Ahriman'ı yok edeceği zamanın sonuna dek sürecektir. Daha sonraki sürgün sonrası Yahudi düşüncesinde Şeytan daha ayırt edici bir kimliğe ve kendine özgü bir kişiliğe bürünür. Ahrima figüründen etkilenen Şeytan kötülük kaynağına ve insanoğlunu Tanrı'nın yolundan döndürmeye çalışan yıkıcı bir aracıya dönüşür.

Hristiyanlık'ta en başından beri Pers düalizminin etkileri görülür. Hristiyan ilahiyatçılara göre Tanrı su götürmez biçimde iyidir. Ancak Tanrı'nın iyiliği ilk dönem Kilise Pederlerini kuramsal bir zorlukla baş başa bırakmıştır. Müşfik ve her şeye gücü yeten bir Tanrı nasıl olur da dünyada acının ve kötülüğün var olmasına izin verir? Yanıt, Şeytan'ın kişiliğine bürünmüş ayrı bir kötülük ilkesinin belirlenmesiyle verilir. Yeni Ahit Şeytanı, yalnızca insanoğlunun değil, İsa'nın da düşmanı olarak gösterilir ve böylece İsa'nın Krallığı ile sonuçta İkinci Gelişte Ahriman gibi yenilecek olan Şeytan'ın Krallığı arasındaki kozmik savaşın temelleri atılır.

Orta Çağlarda Şeytan

Pers düalizminin etkileri, bir çoğu aşırı sofu bir hayat süren ve Şeytan'ın bu dünyadaki güçlerini abartan Bogomiller ve Katharlar gibi ortaçağ heretiklerinin fikirlerinde fazlasıyla görülmektedir. Bogomiller, Şeytan'ın İsa'nın ağabeyi olduğunu iddia ederler. Bir çok heretiğe göre dünya Şeytan'a aittir ve Şeytan onu bir prens ya da tanrı gibi yönetir. Heretikler, dünyevi bedenlerini hor görürler ve İsa'nın Krallığı'nın öbür dünyada ruhani özgürlüğe kavuşacağını vurgularlar. Kendilerinden önceki Musevilik gibi, resmi Kilise doktrini de, Şeytan'ı, Persli Ahriman kadar bağımsız görmez. Sonuçta kötülüğün yaratıcısı olarak Tanrı'nın bir çok karanlık niteliğini taşımak-

tadır ancak yine de yalnızca tek gerçek Tanrı'nın inisiyatifiyle hareket eder. Bu teolojik ayrıştırma, kitleler ve Şeytan'ın Krallığı hakkındaki popüler korkular üzerinde çok fazla etkili olmamıştır. Şeytan'ın kötülük yapma yeteneği daha çok onu Tanrı'yla eşdeğer bir konuma oturtan heretik düalist düşünce sayesinde güçlenmiştir.

Ortaçağ skolastik düşünürleri Şeytan'a belli güçler atfetmişlerdir ve onların düşüncesi doğru kabul edilmiştir. Ancak onlar hiçbir zaman Şeytan'a heretiklerin biçtiği aynı dünyevi gücü ya da konumu sağlamamışlardır. Skolastiklere göre, Şeytan fiziksel varlık yaratamaz ya da dönüştüremez, çünkü bu evrenin tek yaratıcısı olan Tanrı'ya özgüdür. Şeytan ancak, Tanrı'nın yarattıklarıyla uğraşabilir ve bunu yalnızca Tanrı'nın izniyle yapabilir. Şeytan'ın havada yaşadığına inanılır ve bunun sonucu olarak skolastikler onun ve iblislerinin illüzyonlar yaratma ve yerel hareketi kontrol etme yeteneğine sahip olduğunu düşünürler. Görünmez bedenlere çeşitli gazlar doldurarak fiziksel görünüme kavuşabilirler. Bu şekilde, cinsel ilişkiye girmek de dahil olmak üzere belli davranışlar sergileyebilirler. Ayrıca, Şeytan ve iblisleri başka bir canlının bedenine hakim olabilir ve o kişinin bedensel yetilerini kontrol edebilirler. Şeytan'ın illüzyon yaratma gücüyle, insanlar, yalnızca hayal ettikleri halde, kendilerinin doğa üstü deneyimler yaşadıklarına inanırlar. Cadılar uçtuklarına inandıkları ya da insanlar onların büyüyle hayvanlara dönüşmelerinden yakındıkları zaman ortodoks görüş, bunların yalnızca Şeytan tarafından yaratılan illüzyonların etkisinde olduğunu iddia eder.

Şeytan Tasvirleri

Eski pagan dinlerin tanrıları yeni dinlerin Şeytan'ına dönüştükten sonra, Şeytan yeni bir görünüm kazandı: karakteristik boynuzları, kuyruğu ve ayırık toynakları doğrudan Kelt av tanrısı Cernunnos ve Yunan kır tanrısı Pan'dan alındı. Şeytan için

kullanılan İhtiyar Nick, İhtiyar Abaza, İhtiyar Tırmık veya İyi Dost gibi popüler adlar da doğrudan Şeytan'ın, Hristiyanlığın başlangıcından çok sonra bile bütün Avrupa'da popüler folklorik inançlarda yer eden pagan atalarından alındı. Şeytan'ın Orta Çağ'da beliren ve cadılık duruşmalarında çokça kullanılan fiziksel tasvirlerinin İncil'deki Şeytan'la çok az benzerliği vardır ve niteliklerini büyük oranda Hristiyan din adamları tarafından dışlanan eski Avrupalı pagan tanrılarına ve doğadaki ruhlara borçludur. Klasik Pan görüntüsünün yanı sıra Şeytan siyah bir adam, kocaman siyah bir köpek, bir kedi, kurbağa, keçi ve başka boynuzlu hayvanlar olarak da tasvir edilmiştir.

Şeytan'ın siyah bir adam olarak tasvirinin kökeni belirsizdir ve ilk defa on birinci yüzyılda ortaya çıkmıştır. Genellikle siyahlar giymiş bir adam olarak tasvir edilir. Jane Willis adlı bir on yedinci yüzyıl İngiliz cadısı böyle bir figürün görünümünü şöyle tarif etmiştir:

... orada beş hafta kadar önce siyah ve siyahımsı giysiler içinde bir adam belirdi ve ona iyi sabahlar diledi. Kız ona adını sorunca, Siyahadam, dedi.

Bakire Meryem'in çok sayıdaki siyah tasviri, siyah rengin illa ki Şeytan'la ilişkilendirilmediğini ortaya koyar. Şeytan'ın siyah kıyafeti de herhangi bir dinsel ya da ırksal yaklaşımdan çok Avrupalılar'ın Periler'in giyim tarzlarına dair inançlarıyla ilişkili olabilir. İslam tarafından Orta Çağlarda ideolojik ve askeri açıdan yöneltilen tehdidin Şeytan'ın siyah renkle ilişkilendirilmesinde katkısı olabilir. Müslüman araştırmacı İdris Şah, Arapça'da siyah, zeki, bilgi ve anlayış kelimelerinin FHM kökünden türetildiğini ve Sufiler'in gözünde siyahın zekayla eşanlamlı olduğunu söyler. "Prens" anlamındaki sayed kelimesi SWD kökünden türetilmiştir ve aynı zamanda siyah anlamına gelir. Şah, aynı zamanda, Muhammed Peygamber'in

bayrağının başlangıçta siyah olduğunu ve Mekke'deki kutsal mekan Kabe'nin siyahla örtüldüğünü ortaya koyar. Ortaçağ Avrupası'nda, İslam gerçek bir düşmandı. Araplar'ın sekizinci yüzyıldan on beşinci yüzyıla dek İspanya'yı işgali Avrupa'nın İslam kültürüyle doğrudan temasa geçmesini sağlamış ve İslam, sıkı biçimde Şeytan Krallığı olarak anılmıştır. Şeytan'ın siyah adam olarak ilk kez teşhis edildiği on birinci yüzyıl yalnızca güney İspanya'da Kuzey Afrikalılar'a yönelik kesintisiz askeri seferleri değil, Kutsal Topraklar'ı Müslüman "kafirler" in elinden kurtarmak için 1095'te yapılan ilk Haçlı Seferi'ni de gördü.

Büyük haçlı tarikatı Tapınak Şövalyeleri de bizzat 1307-1314 arasında heretik olmakla itham edildi ve tarikatı tümüyle Şeytan'ın kontrolüne bırakmakla suçlandı. Buna göre Tapınakçılar Şeytan'a siyah bir kedi aracılığıyla tapınıyorlardı. Tapınakçılar, bir yandan da, bedensiz bir kafa şeklindeki Baphomet adlı sahte bir puta ibadet etmekle suçlandılar. Baphomet adının Muhammed'in farklı söylenişi olan Mahomet'ten türetildiği sıkça dile getirildi, zira ortaçağ Kilisesi büyük bir yanılgiyla, Müslümanlar'ın putlara tapındığını sanıyordu. Öte yandan, bu adın Arapça abufihamat kelimesinden türetilmiş olması akla daha yakın görünüyor. Tapınakçılar'ın çoğu akıcı bir Arapça'ya sahipti. Şah'a göre, abufihamat "bilginin babası" demektir ve Sufiler'in insan bilincinin arınması -Şah'ın "tamamlanmış insanın sembolü" olarak tanımladığı- yaklaşımını yansıtan "bilginin başı" kavramına çok yakındır. Tapınakçılar'ın kurucularından biri olan Hugh de Payens'in kalkanında üç siyah insan başı resmi taşıdığı söylenirdi. Şah; siyah başın, Zenci başının, Türk ya da Saracen başının hâlâ hanedanlık armalarında ya da eski İngiliz pub'larının adlarında bulunduğunu ve bunun Sufiler'in bilginin başı kavramının doğrudan ifadesi olduğunu iddia eder.

Tapınakçılar'a yöneltilen ve içlerinde homoseksüellik, süb-

yancılık ve şeytana tapma gibi eylemlerin olduğu suçlamaların gerçekliği ya da bu suçlamaların yalnızca politik nedenlerden kaynaklanıp kaynaklanmadığı hâlâ tartışma konusudur. Ne var ki, 1945'te bulunan ve 1280 civarına tarihlenen bedensiz bir baş resmi, Baphomet suçlamalarına yeni bir boyut kazandırmıştır. "Pano Resmi" olarak bilinen başın, Templecombe'un küçük Somerset kasabasındaki bir müstemilatta yüzyıllar boyunca saklanmış olduğu anlaşılmıştır. 1185'ten itibaren, Templecombe Tapınakçıları'nın Avrupa ve Orta Doğu'ya yayılan operasyonlarının Batı İngiltere'deki üssü konumundaydı. Baş, bugün köy kilisesinde sergilenmektedir ve halk onun Torino Kefeni'ndeki ya da Mandylyon'daki İsa sureti olduğuna inanmaktadır. Kimilerine göre ise o aslında Vaftizci John'un suretidir.

Şeytan, bir çok yerde, dişi takipçileriyle aynen Şeytan'ın kendine ibadet edenlerle yaptığı gibi çiftleştigiğine inanılan antik Mısırlı keçi tanrı Mendes Keçisi olarak da tasvir edilir. Cadılar da kimi yerlerde Şeytan'ı onurlandırmak için bir keçinin ya da keçi benzeri figürün kıcını öper şekilde betimlenirler. Bu öpücüğe Osculum Infame yani Edepsiz Öpücük denmiştir ve hem heretikler hem de daha sonra cadılar kendilerine farklı şekillerde görünen Şeytan'a bu öpücüğü vermekle suçlanmışlardır. On dokuzuncu yüzyıl gizeincilerinden Eliphas Lévi Mendes Keçisi'nin niteliklerini almış ve onları evrenin dengeleyici birliğini temsil ettiğini düşündüğü Baphomet tasvirine eklemiştir. Lévi, Baphomet'i dişi göğüsleri ve boynuzlarının arasından yükselen yanan bir meşalesi olan yarı insan yarı keçi kanatlı bir figür olarak tasarlamıştır. Her ne kadar bu figür halkın gözünde Şeytan'ın prototipi olsa da, Lévi'nin niyeti bu değildir ve Baphomet'in cadıların yargılandığı duruşmalarda sözü geçen Şeytan'la ilişkisi yoktur. Ancak Lévi'ye göre cadıların aslında tapındığı, Şeytan değil Baphomet'tir.

Protestan Reformcular

Şeytan'ın dünyadaki varlığı Reform döneminde iyiden iyiye güçlenmiş ve yerleşmiştir. Reformcu ve Reform karşıtı hareketler Şeytan'ın her tarafa nüfuz eden Krallığı'na karşı bireysel bir savaşa ihtiyaç duyulduğu konusunda hemfikirdir. Yeni Protestan vaizlerin de Reform karşıtı Katolikler'in bu konudaki azmini desteklediği söylenebilir. Her ne kadar on altıncı ve on yedinci yüzyıldaki büyük cadı avı çağı Reform ve Reform karşıtı döneme denk gelse de, bizzat Reformculuk bu dönemde meydana gelen cadılık soruşturmalarındaki hızlı artıştan doğrudan sorumlu tutulamaz. Öte yandan, her iki reform hareketi de Şeytan'ın dünya üzerindeki hakimiyetine odaklanarak cadı avının yükselişinde dolaylı bir rol üstlenmiştir.

Daha önemlisi; Martin Luther ve Jean Calvin gibi Protestan reformcular Şeytan'a dair kabul edilmiş yargılara meydan okumamışlardır. Ayrıca hem Luther hem de Calvin, Şeytan büyük bir güce sahip olsa da hareket etmek için Tanrı'nın iznine ihtiyaç duyduğu ve dünyanın sonu geldiğinde kaçınılmaz olarak yenilgiye uğrayacağı şeklindeki geleneksel Katolik bakış açısına bağlı kalmışlardır. Öte yandan, her iki düşünür de, Şeytan'ın gücünün korkunç doğasına vurgu yaparak bir korku ikliminin oluşmasına katkıda bulunmuşlardır. Luther tehdidin çok açık bir tasvirini şöyle yapmaktadır:

Yanı sıra, şeytanın yaşadığı ve bütün dünyaya hükmettiği inkar edilemez... Dahası, hepimiz bedenlerimizle ve sahip olduklarımızla şeytana bağlıyız ve onun prens ve tanrı olduğu bu dünyada birer yabancıyız. Bu nedenle yediğinizi eklemek, içtiğimiz su, giydiğimiz kıyafetler, hava ve yaşamak için ihtiyaç duyduğumuz ne varsa onun hükmü altındadır.

Bir çok açıdan bu cümleler, Yuhanna 12:31'de de belirtildiği gibi Şeytan'ın bu dünyada her şeye gücü yeten ve iktidar sahibi olmakla kalmayıp onun doğal yöneticisi olduğu, Bu Dünyanın Prensi olduğuna inanan ortaçağ Bogomil ve Kathar he-

retiklerinin düalist inançlarına oldukça yakındır. Tanrı'yı alt etmesi mümkün olmasa da, Şeytan bu dünyada üstün bir güce sahiptir ve bu nedenle Luther her gerçek Hristiyan'ın sürekli iş başında olan tehlikeli güçlere karşı tetikte olması gerektiğini hatırlatır.

Jean Calvin'in yazdıkları, Protestanlar'ın Şeytan'ın gücünün dayandığına inandığı kutsal metinleri açıklığa kavuşturur. Şeytan'ın cesaretine ve askeri yeteneğine vurgu yapar ve "savaş sanatındaki her tür silaha ve yeteneğe" sahip bir düşman olduğunda ısrar eder. Calvin, gerçek Hristiyanlar'ı Şeytan'ın Krallığı'na karşı askeri göreve ve hayat boyu savaşımaya çağırır. "Şayet İsa'nın Krallığı'nı güçlendirmek istiyorsak," diye yazar, "onunla kararlı bir savaşa tutuşmalıyız."

Sözleşme

Klasik cadı prototipinin merkezinde cadıların doğa üstü yeteneklere ve güçlere sahip olabilmek için Şeytan'la bir sözleşme yaptıkları inancı yatar. Bu sözleşme kavramı, cadılığı heretiklerle ilişkilendirmek ve basit büyücülük işleri yapanları yeni efendileri Şeytan'a tapınmak için İsa'yı kötüleyen tehlikeli heretiklere dönüştürmek için kullanılmıştır.

Ortaçağ skolastiklerinin Aristotelesçi dünya görüşleri, onları her türlü büyücülük işinin Şeytan tarafından yönlendirildiğine inanmaya sevk etmiştir. Tanrı, Şeytan'a bu gücü kullanma izni vermiştir, ancak büyülü bir doğanın hiçbir nesnesi niteliklerini Şeytan'dan almamıştır. Bu bakışa göre, "beyaz" ya da iyi niyetli büyü diye bir şey olamaz. Skolastikler, herhangi bir büyü işiyle uğraşan herkesin Şeytan'la işbirliği yaptığını öne sürerler. Cömert bir ruha sahip olmadığı bilinen Şeytan da karşılıksız bir şey yapmaz. Sözleşmenin kökleri bu noktada yatmaktadır. Skolastik ilahiyatçılar kişinin büyülü bir işe girişmesi için öncelikle Şeytan'a bir çeşit karşılık ya da hürmet sunması gerek-

tiğinden kuşkulanmaya başlarlar. Bu da heretik ya da döneke olmaktan farklı değildir. Büyücü, Tanrı'nın evrendeki üstün konumunu inkar etmekte ve Şeytan'a, Tanrı'nın makamını önermektedir. On üçüncü yüzyılın önde gelen skolastik ilahiyatçısı ve bir Aristotelesçi olan St Thomas Aquinas bu soruyu kendine dert edinmiştir:

Bize de büyü sanatlarının etkinliklerini nasıl kazandıklarını sormak düşünüyor; ki bu soru, işleyiş biçimleri düşünüldüğünde oldukça kolay yanıtlanabilir... Büyücü tarafından kullanılan belirleyici kelimeler dualar, yakarılar, dilekler ve hatta sanki bir başkasına sesleniyormuş gibi emirlerdir... Bu nedenle büyü sanatları etkinliklerini başka bir zeki yaratıktan almaktadır, büyücünün yakardığı bir yaratıktan... Bunun bir başka ispatı da zeki bir yaratığa gösterilen saygı işaretlerinden başka bir şey ifade etmeyen kutsamalar, secdeler ve benzer pratiklerdir.

İblisler ve İblisbilimciler

Ortaçağ büyü kavramının önemli bir içeriği de iblisler üzerine yapılan çalışmalardı ve bunlara iblisbilim deniyordu. Bu iblisbilimin temellerini, Lucifer ve düşmüş meleklerle ilgili fikirler oluşturunuyordu. İblisleri kategorize etme ve onların bireysel güçlerini belirlemeye odaklanan iblisbilimciler, iblisler arasındaki hiyerarşinin ayrıntılarını ortaya koymaya başladılar. Ellerinde kullanabilecekleri bir liste vardı. Şeytan tarafından kontrol edilen iblislerin milyonlarca olduğu tahmin ediliyordu. Kutsal Kitap 20:8, Şeytan'ın ordularına şöyle bir gönderme yapmaktadır: "bunların sayıları denizdeki kum kadardır."

Ruh çağırma olarak bilinen bir yüksek büyücülük pratiği on üçüncü yüzyılda giderek daha da popülerleşti. Bir çok kişi, insanların gizli bilgiye ulaşmak ve büyü yapabilmek için bu iblislerle haberleşmeye başladığını öğrenmişti. Ruh çağırma, bir

çok kraliyet ve hatta şaşırtıcı biçimde Papalık duruşmalarında uygulandı. Bu iblislerle haberleşmek ve onları kontrol altına almak için gerekli karmaşık ritüelleri anlatan çeşitli büyü kitapları ortaya çıktı. Bu kitapların en ünlüsü, 72 düşmüş meleğin ayrıntılarını veren Goetia ya da diğer adıyla Süleyman'ın Anahtarı adlı büyü kitabıydı. Goetia, Kral Süleyman'ın düşmüş melekleri nasıl yakaladığını ve onları büyüdü bir mühürle kapatılmış bir kutuya nasıl tıktığını anlatır. Kutu daha sonra bulunmuştur, ancak iblisler kazara serbest kalmıştır. Kitap, ruh çağırıcının bu iblisleri nasıl kontrol altına alacağını ve Süleyman'ın mührünün belli niteliklerini kullanarak kendi isteklerini nasıl yaptıracağını anlatarak devam eder.

Bilgili ruh çağırıcılar iblislerle haberleşerek, ilahiyatçıların, tüm büyü işlerinin iblislerin yardımıyla gerçekleştiği ve bu şekilde heretiklik suçunun işlendiği, cadıların bu şekilde sözleşme imzaladığı inancını güçlendirirler. 1398'de, Paris Üniversitesi'ndeki skolastikler konuyu tartıştıktan sonra, büyücülüğün şüpheyeye yer bırakmayacak şekilde bir sapkınlık olduğunu ilan ederler. Bilgili ruh çağırıcılar ile sıradan cadılar arasındaki teo-rik ayrım bir iblise hakim olmakla ona itaat etmek arasındaki ince çizginin belirlenmesini sağlamıştır. Ruh çağırıcı iblislerle, onlara büyü yaptırmak için haberleşir. Onları hakimiyeti altına alır ve istediklerini yaptırır. Diğer taraftan, sıradan cadı, bu kadar zeki değildir ve yalnızca Şeytan'ın hizmetkarıdır ve büyü yapabilme gücünü kazanabilmek için onun istediklerini yapar. Cadılıkla suçlananlar ve suçlanınmayanlar arasındaki önemli fark budur. Cadı, açık putperestlikten suçludur; ruh çağırıcının eylemleri ise yalnızca ona benzemektedir.

Rönesans ve Reform Yaklaşımları

Rönesans'ın, işkence odası kapısının yanlış tarafında durmak istemeyen bilgili büyücülerini kendi sanatlarıyla, köylü hura-felerinden biraz fazlasına sahip olan lanetli cadıların sanat-

ları arasında net bir ayırım oluşturmaya çabaladılar. Büyü sanatlarını doğa bilimleri alanına taşıyan ve şeytanla sözleşme imasından uzaklaştıran Neo-Platoncu evren görüşüne yakın durdular. Aristotelesçi skolastikliğin tamamen rasyonel ve kesin sınırları olan bir dünya görüşü vardı. Doğanın akıl dışılığı-nı çağrıştıran her şey doğal dünyanın dışında ve bu nedenle doğa üstü ve şeytani görülüyordu. Rönesans'ın gizemci filozoflarının Neo-Platonculuğu doğal olarak kabul edilenlerin sınırını genişletti. Rönesans İnsanı ve onun evreni, karşılıklı olarak ve özü gereği bir "dünya ruhu" ile birbirine bağlıydı. Mikrokozmos düzeyinde olanların makrokozmos düzeyi üzerinde etkisi vardı ve bunun tersi de doğruydı. "Ne varsa alemde o vardır yeryüzünde" ilkesine göre, örneğin, gezegenler yukarıdaki alemde gezindikçe, onların hareketlerinin etkileri yeryüzünde ve insanların hayatlarında da hissedilmelidir. Her şeyin doğal bir düzeni ve karşılıklı etkisi vardır ve bu nedenle ölçülebilir ve öngörülebilir. En önemlisi, tüm bunlar iblislerin müdahalesi olmaksızın gerçekleşir. Bu, evrene mekanik bakışın başlangıcıydı, ancak içinde hâlâ ruhun geçtiği bir bakış açısıydı. Oldukça ünlü bir büyücü olan Henry Cornelius Agrippa bu yaklaşımı örnekledi ve 1531 tarihli *De Occulta Philosophia* (*Gizemci Felsefe Hakkında*) adlı kitabında büyüyü şöyle tanımladı: "bu en kusursuz ve temel bilim, o kutsal ve görkemli felsefe türü, tüm kusursuz felsefelerin en mutlak tamamlanmışlığı."

Rönesans büyücüsünün hümanist argümanlarının cadılık inançları üzerinde ya da sorgulamalarda hiçbir ayırt edici etkisi olmadı. On yedinci yüzyıldaki Descartesçi rasyonalizmin ortaya çıkmasına kadar da ortaçağ skolastikliğinin hakimiyetine yönelik ciddi bir ideolojik meydan okuma gerçekleşmedi. Kendilerinin cadı olduğuna inananların aslında bir çeşit akıl hastalığından mustarip olduğunu iddia eden Agrippa ve Alman doktor Johann Weyer gibi Rönesans septiklerinin konu-

mu, düşünce ve inanç dalgasını değiştirmekte büyük oranda başarısız kaldı. Rönesans büyücülerinin konumunun önünde iki büyük engel vardı. İlk olarak, hâlâ sanrılar yaratma gücüne sahip olduğuna inandıkları Şeytan'ın varlığını inkar etmekte başarısız oldular. İkinci olarak, bir Neo-Platoncu düzlemde olsa da, hâlâ uygulamaya devam ettikleri büyüün yararını inkar edemediler. Sonuç olarak, cadı avcıları onların argümanlarını şeytanla ilişkilendirmekte zorlanmadılar. Bunu, Şeytan'ın gücüne ve cadı büyülerinin yararına olan inançlarını temel alarak yaptılar.

Reform düşüncesi, cadıların Şeytan'la sözleşme yaptığı ve ona sahte bir tanrı olarak tapındığı görüşünü güçlendirdi. Luther, cadıların, o dönemde çocukluğunda olduğu kadar yaygın olmadığına inanıyordu. Bunun sebebi de kutsal kitabın ışığının Şeytan'ı geri çekilmeye zorlamış olmasıydı. Öte yandan, cadıların Şeytan'la bir sözleşme imzaladığına ve bu nedenle Tanrı'nın büyülenmesi anlamına gelen "ruhani büyücülük" suçunu işlediklerine hâlâ inanıyordu. Luther için, Tanrı'nın büyülenmesi davalarının ya da çocukların büyülenmesinden çok daha ciddi bir suçtu ve cadılar putperestlik suçunu işlemekteydi. Bu nedenle heretik olarak damgalanmalıydı.

Şeytan'la yapılan sözleşmelere dair uyarıcı masallar dokuzuncu yüzyıl gibi erken bir tarihte Avrupa'ya yayılmaya başladı. Reims Başpiskoposu Hincmar, 860 yılında, böyle bir sözleşmeyi tarif ettiği bir genelgeyle büyüün tehlikeleri konusunda uyarılarda bulundu. Güzel bir genç kızın ilgisini çekmek isteyen bir delikanlı bir büyücüden yardım istemişti. Büyücü, istediğini yapabileceğini ama bunun için delikanlının İsa'yı yazılı olarak reddetmesi gerektiğini söyledi. Delikanlı kabul etti ve büyücü Şeytan'a yeni bir hizmetçi teklif ettiği bir mektup yazdı. Delikanlı mektubu aldı ve o gece onu havaya bırakarak Şeytan'a seslendi. Şeytan belirdi ve bir Hristiyan vaftiz törenine benzer biçimde delikanlıya sordu:

-Bana inanıyor musun?

-Evet, dedi delikanlı, sana inanıyorum.

-İsa'yı reddediyor musun? dedi Şeytan.

-Evet, diye yanıtladı delikanlı, İsa'yı reddediyorum.

Şeytan, ardından çocuğa sürekli kendisine gelip yardım isteyen, sonra da affedilmek için İsa'dan merhamet dilenen Hristiyanlar'dan bıktığını söyledi.

-Bunu yazılı vermeni istiyorum, dedi çocuğa, böylece sonradan geri dönmezsin.

Çocuk kabul etti, kağıda imza attı ve Şeytan söz verdiği gibi kızın ona aşık olmasını sağladı. Ne var ki, kızın babası onun delikanlıyla evlenmesine izin vermeyince, kız kendisinin Şeytan'ın etkisinde olduğunu anlamaya başladı. Ama çocuğu sevmekten vazgeçemeyince ölmekten korkar oldu. Vicdan azabı çeken çocuk sonunda itiraf etti ve St Basil'in yardımıyla kız çektiği acıdan kurtuldu.

Loudun Şeytanları

Peder Urbain Grandier'nin 1634 yılında Loudun'daki mahkemesi Avrupa cadılık tarihindeki en ünlü duruşmalardan ve belki de Şeytan'la yapılmış sözde sözleşmeye dair kaydedilmiş en meşhur davadır. Aslında, bu sözleşme öyle somuttur ki, mahkemede delil olarak kullanılmıştır ve politik açıdan sabit fikirli sorgucularının katıksız cüretkarlığı ve saydamlığı, Grandier'nin hayatının hayal edilebilecek en korkunç ve acımasız bir şekilde sonlanmasına neden olmuştur.

Peder Urbain Grandier, Fransa'nın Loudun kasabasında St Pierre du Marche Kilisesi'nin papazıydı. Yakışıklı, zengin ve çekici bir erkek olarak rahiplerin cinsellik perhizine karşı bir eser yazmış ve vaaz ettiklerini yerel dışı nüfus üzerinde özgür-

ce uygulamıştı. Hatta Kral'ın hukuk danışmanının kızı Philip-pa Trincant'dan bir çocuk peydahladığı da söyleniyordu. Aynı zamanda Kardinal Richelieu'nun karşıtları arasındaydı ve ona karşı karalayıcı bir broşür kaleme aldığı da iddia ediliyordu. Grandier'ye yönelik iddiaların olduğu dönemde, Richelieu, Huguenot'ları yok etmek amacıyla Loudun'un savunma burç-larını kaldırtmaya çalışıyordu. Loudun'un Katolik ve Protes-tan sakinleri işgalci ordulara karşı savunmasız kalma korku-suyla Richelieu'nun niyetlerine karşı çıktılar ve Grandier bir süreliğine işin ilerlemesini engelleyebildi.

Grandier'ye yönelik iddialar; yerel Ursuline Manastırı'nın Baş Rahibesi Jeanne des Anges'in sarsıcı krizler geçirmek ve Peder Grandier'nin onu ahlak dışı hareketlere zorladığı cinsel içerikli rüyalar anlatmak biçiminde tuhaf davranışlar sergile-meye başlamasıyla, ortaya çıktı. Diğer rahibelerin de, döne-min tanıklarından birinin dile getirdiği gibi, olaya karışması uzun sürmedi:

Sanki boyunları kırılmış gibi çenelerini ve enselerini öne arkaya vuruyorlardı ve bunu inanılmaz bir hızla yapıyorlardı. Kollarını omuz başlarından, dirseklerden ve bileklerden iki ya da üç kez döndürüyorlardı. Ka-rınlarının üzerinde uzanıp, avuç içlerini ayak tabanla-rına değdiriyorlardı. Yüzleri öyle dehşet verici görünü-yordu ki onlara bakmak imkansızdı. Gözlerini bir an bile kırpmaksızın açık tutuyorlardı. Müthiş derecede şişmiş, kararmış, sertleşmiş ve sivilcelenmiş dillerini ağızlarından sarkıtıyorlardı... başları ayaklarına değe-ne dek arkaya eğiliyor ve bu şekilde yürüyorlardı... öyle korkunç ve gürültülü sesler çıkarıyorlardı ki, böylesini daha önce duymamışsınızdır. En ahlaksız adamları bile utandıracak ayıp ifadeler kullanıyorlardı. Kendilerini sergilerken ve oradakileri ahlak dışı işlere davet ederken yaptıkları ülkedeki en batık genelevle-rin sakinlerini bile hayrete düşürebilirdi.

Jeanne des Anges, Philippa Trincant'ın akrabası ve Grandier'nin dūřmanı olan Peder Mignon'dan yardım istedi. Söylen-diğine göre, Mignon, olayları kendi lehine döndürecek ve Grandier'nin dūřuşunu başlatacak mükemmel fırsatı yakalamıştı. Kimilerine göre Jeanne des Anges'a yaklaşan ve semp-tomlarını ulu orta sergilemesini isteyen Mignon'un kendisiydi. Mignon, rahibeleri kötü ruhların etkisinden kurtarıırken, Jeannes des Anges kendisine Asmodeus ve Zabulon adlı iki ib-lisin sahip olduğunu ve bunların kendisine işkence yapmaları için Peder Grandier tarafından bir gül buketi halinde manas-tırın duvarından atıldığını anlattı. Fazlasıyla etkilenen Gran-dier, kendisine yöneltilen suçlamalar karşısında korkuya ka-pıldı ve rahibelere odalarına gitmelerini emretti. Emir yerine getirilmedi ve Grandier, rahibeleri muayene etmesi için dok-torunu görevlendiren Bordeaux Başpiskoposu Soudis'e rapor vermeye zorlandı. Herhangi bir şeytani etkinlik kanıtı bula-mayan Soudis cin çıkarma işlemine son verilmesini emretti ve rahibeleri odalarına yolladı. Manastırda huzur sağlanmıştı, ama yalnızca kısa bir süreliğine.

Jeanne des Anges'ın akrabası olan Jean de Laubardemont ad-lı bir rahip Kardinal Richelieu'nun burçların kaldırması emri-nin yerine getirilmesi için Loudun'a yollanmıştı. Peder Gran-dier tarafından engellenen de Laubardemont, rahibelerin it-hamlarını yöneticisine iletti. Kendisi de manastırda bir akra-baya sahip olan Richelieu sorunu araştırması ve rahibeler üze-rinde halka açık cin çıkarma ayinleri yapması için bir komite kurmakta tereddüt etmedi. Rahibelere yollanan cin çıkarma takımında Kapüsen Peder Tranquille ve Fransisken Peder Lactane'in yanı sıra Jean-Joseph Surin adlı bir Cizvit de vardı. Cin çıkarma ayinlerinin Peder Surin için trajik sonuçları ola-caktı. Peder, bu deneyimin ardından aklını yitirecek ve birkaç yıl sonra intihara teşebbüs edecekti. Kendisi de Cizvit olan bir dostuna Mayıs 1635'te yazdığı mektupta Surin kendisinin de

iblisler tarafından ele geçirildiğine nasıl ikna olduğunu oldukça canlı ayrıntılarla anlatacaktı:

Benim üzerimde çalışan tek bir değil, iki iblis var; bunlardan biri Leviathan, Kutsal Ruh'un düşmanı. Burada söylediklerine göre onların da Cehennem'de cadıların tapındığı bir Teslis'i var: Lucifer, Beelzebub ve Leviathan. Leviathan, Cehennem'in üçüncü Kişisi. Bir çok yazar bunun üzerine defalarca yazmıştır. Şimdi, bu sahte Kutsal Ruh'un davranışları, gerçeğinin tam tersi yönünde ve öyle bir çaresizliğe yol açıyorlar ki, tarif etmek imkansız. O, iblislerimizin lideri ve belki de şimdiye dek görülmüş en tuhaf yaratık olarak tüm işlerin sorumlusu.

Ayinler, bir halk gösterisine dönüştü ve 7000 insan izleyici olarak katıldı. Grandier'ye yönelik öfke büyüdü ve eski metreslerinden bir kaçı onu ahlaksız ve saygısız davranışlar sergilemekle suçlayarak Grandier'nin şeytani bir doğaya sahip olduğu inancını pekiştirdiler. Kasım 1633'te, Grandier tutuklandı ve Angers Kalesi'ne hapsedildi. Grandier'nin bir başka düşmanı, Mannouri adlı bir cerrah göreve çağrıldı ve o da hiç vakit kaybetmeden bir Şeytan İşareti buluverdi.

Grandier'nin duruşmasında, iblis Asmodeus tarafından Lucifer'in kişisel koleksiyonundan alındığı açıklanan yazılı bir sözleşme kanıt olarak gösterildi. Belge, Latince sağdan sola doğru yazılmıştı ve güya Grandier tarafından kanla imzalanmıştı. Tanık olarak da, içlerinden birinin okur yazar olmadığı adını bir tırmıkla yazmasından anlaşılan bir dizi iblis de belgeye imza atmıştı. Duruşmanın sürdürülme biçiminden rahatsız olan rahibelerden bazıları Grandier'ye yönelttikleri suçlamalardan vazgeçmek istediler. Jeanne des Anges da boynuna geçirdiği bir ilmekle mahkemeye çıkarak kendini asmakla tehdit etti ve kendinden utandığını ve tövbe etmek istediğini söy-

ledi. Rahibelerin  abaları mahkeme tarafından,  eytan'ın kendine ait bir kişiyi kurtarmak için yapt ı bir plan olarak görüldü. Tanıklar, Grandier lehine konuştukları takdirde tutuklanmakla tehdit edildi ve bir kaçı ülkeyi terk etmeye mecbur bırakıldı. 18 ağustos 1634'te, Grandier'ye cezası okundu:

... bu Grandier kafası tıra lanmış, boynuna bir ip geçirilmiş ve eline iki pound a ırl ında yanan bir me ale tutu turulmu  halde St Pierre du Marche Kilisesi'nin önünde tövbe edecek ve bahsi geçen kasabadaki St Ursula Manastırı'nın önünde Tanrı'dan, Kral'dan ve Adalet'ten af dileyecek; bunun ardından St Croix şehir meydanına götürülerek sırf bu amaç için bahsi geçen meydana yapılacak bir odun y ıının üzerindeki kazı a ba lanacak ve sözleşmeler ve Büyücülük simgeleri, rahiplerin cinsel perhizine karşı yazd ı El Kitabı ile birlikte odunların üzerine bırakılarak canlı canlı yakılacaktır, külleri ise rüzgara savrulacaktır...

Grandier, Peder Tranquille tarafından yönetilen korkunç ve dayanılmaz bir işkenceye maruz bırakıldı. Bacakları,  izme olarak bilinen tuhaf bir aletle paramparça edildi, ama o ısrarla itiraf etmeyi ya da suç ortaklarının ismini vermeyi reddetti. Kent meydanına sürüklendi ve acımasızca diri diri yakıldı. Ne var ki, ölümü rahibelerin tuhaflıklarının sona ermesini sa lamadı ve bu tuhaflıklar Kardinal Richelieu birkaç yıl sonra fonlarını kesene ve manastır kapanana dek sürdü.

Yardımcı Ruh

Sözleşme fikrine yakın kavramlardan biri de, yardımcı ruhtu. Cadıların, isim taktıkları ve baktıkları evcil hayvan biçimindeki iblislere sahip oldukları düşüncesi, özellikle İngiltere ve Almanya'da on dördüncü yüzyılda oldukça popülerdi. Bu yardımcılara yakı tırılan çuval ve  eker, Suratsız Tom ve Ta taki Gaga İzi gibi acayip ve komik isimler, onların zamanla Hı-

ristiyanlar tarafından şeytanileştirilmiş pagan doğa ruhları olan periler ve cinlerden esinlendiklerinin ispatıdır. Sözleşme fikri, cadıların yardımcılarıyla ilişkilerinde belirginleşir. Onlar büyü yardımı alabilmek için iblisleri emzirmekle sürekli olarak suçlanmışlardır. Suçlanan kişilerde, bu amaçla kullandıklarına inanılan cadı biberonu araması yapılmıştır.

Cadıların yardımcıları kediler gibi ufak hayvanlardır. Kimi zaman da görünmez oldukları düşünülür. İblislerle hayvanlar arasında olduğu iddia edilen ilişki eskiye dayanmaktadır ve uzun zamandır iblislerin ve büyücülerin kendilerini istedikleri zaman hayvanlara dönüştürebildiklerine inanılmaktadır. Sözleşme ve yardımcı hayvan arasındaki ilişki, 1566'da Chelmsford'da Elizabeth Francis'in yargılandığı duruşmada ele alınmıştır. Sorgucular kadını gerçekte Şeytan isminde olan bir kediye sahip olmakla suçlamışlardır. Büyükannesinin "ona Tanrı'yı ve onun kutsal kitabını inkar etmesini ve kanını beyaz benekli bir kedi biçimindeki Şeytan'a vermesini öğütlediği" söylenmiştir. Kendini dönüştürücü yeteneği ortada olan şeytani kedinin aynı zamanda olaylar esnasında bir kurbağaya ve siyah bir köpeğe de dönüştüğü iddia edilmiştir.

Sabbat

En az sözleşme kadar önemli düşüncelerden biri de cadıların organize olmuş gruplar halinde Şeytan'a taptıkları iddiasıdır. Bu Sabbat'ların gerçekliğine olan inanç, bütün cadı avı mekanizmasında önemli bir rol oynamıştır. Cadıların bir araya geldiğine dair kanıt olmasa, cadıların mahkemelerinde suç ortakları aranmaz; Cadı Avı'nı şekillendiren karakteristik zincirleme cadı arayışları bu şekilde gerçekleşmezdi.

Sabbat iddiası on beşinci yüzyıla dek tam olarak ortaya konmamıştı ve bundan sonra da çoğu zaman sınırlı bir kabul gördü. 1486'da basılan meşhur cadı avı el kitabı *Malleus Maleficarum*, Sabbat'ı açıkça dile getirir ve "gece vakti bir kadınlar toplantısı" ile "belirlenmiş bir günde cadıların bir araya geldiği bir ayin"den söz eder. Klasik Sabbat'ın temel özelliği, geceleyin ve gizli yapılmasıdır. Cadılar Şeytan'a bağlılıklarını bildirmek için toplanırlar, İsa'yı inkar eder ve sözleşmeler yaparlar, haz dolu ve müstehcen insanlık dışı davranışlar sergilerler. Bu davranışlar içinde çocuk kurban etme, yamyamlık, ge-

lişigüzel grup seks ve başka ahlaksız cinsellikler ve Edepsiz Öpücük vardır. Özellikle Fransa, İtalya ve İspanya'dan yapılan kimi tasvirlerde Katolik ayinlerle dalga geçilir, haça hakaret edilir. Öte yandan, meşhur Kara Ayin hiçbir zaman klasik cadılığın bir parçası olmamıştır ve daha çok Paris'te on yedinci yüzyılın sonunda hovarda aristokrasi arasında başladığı düşünülmüştür. Kimi cadılar her Perşembe gecesı Sabbat'a katıldığını itiraf etse de, diğerleri yılda bir ya da iki kez, genellikle Walpurgisnacht (30 Nisan) ve Cadılar Bayramı (31 Ekim) olarak bilinen eski pagan festivallerinde katıldıklarını beyan etmişlerdir. Herhangi bir Sabbat'a katılmış olan cadıların sayısı birkaç taneden binlerce cadıya kadar farklılıklar göstermektedir ve kimi yerlerde bütün bir köyün dahi bu toplantılara katıldığı ima edilmektedir.

Heretik Aktiviteler

Sabbat'ın şekillenmesindeki en büyük etkiyi Katharlar ve Waldensian'lar olarak bilinen ortaçağ heretiklerinin yaptığı iddia edilir. Ancak bu etkinin izi Romalılar'ın ilk Hristiyanlarla ilgili düşüncelerine kadar sürülebilir. Sabbat kelimesi Sabbath kelimesinden türetilmiş gibi görünmektedir ve bu, büyük ihtimalle kasıtlı bir Yahudi karşıtı uydurmadır. Cadıların ve heretiklerin gece buluşmalarına kimi yerlerde sinagog denir. Cadılar Meclisi kavramı, Avrupa'daki cadı literatüründe yoktur ve ilk defa on yedinci yüzyılda İskoçya'da Isobel Gowdie tarafından kullanılmıştır.

Romalılar, ilk Hristiyanlar'ı sürekli olarak insan kurban etmekle, yamyamlıkla ve ahlaksız cinsellikle suçlamaktaydı. Komünyon'da gerçek insan eti ve kurban edilmiş çocuk kanı kullanıldığı sanılıyordu. İkinci yüzyılda Romalılar'ın Lyon ve Viyana'da Hristiyanlar'ı soruşturması esnasında, köleler Hristiyan sahiplerinin, yetişkinlerin ve çocukların öldürölüp yendiğı ensest ve yamyamlık ritüellerine katıldıklarını itiraf

edene dek işkenceden geçirildiler. Erken dönem Hristiyan pederlerinden bazıları aslında bu şeyleri yapanların Yahudiler ve Romalılar olduğunu iddia ederek asılsız suçlamalardan kurtulmaya çalıştı. MS 150 civarında Justin Martyr bu tür eylemlerden Hristiyan heretikleri sorumlu tutan ilk Ortodoks Hristiyan oldu. Ona göre, Marcion'cular gerçekten yamyamlık ve ensest uygulamaları yapıyorlardı ve Hristiyanlık üzerindeki lekeden onlar sorumluydu. Justin Martyr, bu heretiklerin ahlaksız cinselliklerini "ışıkları söndürerek" yaşadıklarını iddia eden ilk kişi de oldu. Bu iddia sonradan cadıların Sabbat'ı için de dile getirilecekti.

Diğer Hristiyan pederler de aynı yolu takip ettiler ve farklı Hristiyan mezheplerini ahlaksız cinsel aktiviteler düzenlemekle ve çocuk kurban etmekle suçlamaya başladılar. Tertullian; bunların heretik seks alemlerinde ışıkları sıra dışı bir şekilde söndürdüğünü belirten bir fikir ortaya attı: Buna göre, ışıklara köpekler bağlanıyordu, söndürme zamanı geldiğinde de et parçalarıyla köpekler azdırılıyor ve böylece ışıklar sönmüş oluyordu. Bu ayrıntı da yine kelimesi kelimesine Sabbat'ın sonraki tasvirlerine dahil edildi. Hristiyan heretiklerin standart aşağılanması haline gelecek olan eleştiri tonu ayarlanmıştı ve bu sonradan Katharlar ve Waldensian'lar gibi ortaçağ mezheplerine karşı da kullanılacaktı. Heretikler, genellikle yer altında gizli cümbüşler düzenliyorlar ve ışıkların sönmesiyle birlikte her bir katılımcı kendisine en yakın kişiyi yakalayarak ahlaksızca cinsel ilişkiye giriyordu. İblisleri çağırıyorlar, Edepsiz Öpücük aracılığıyla Şeytan'a bağlılıklarını bildiriyorlar, çocukları kaçırıp, öldürüyor ve yiyorlar veya onların kanlarıyla yemek yapıyorlardı. Kimi zaman, Komünyon'la dalga geçmek için embriyo, sperm ve adet kanı tüketiyorlardı.

Bu iddialar, 1022'de Orleans'ta yüksek düzey rahiplerden oluşan heretik bir mezhebin üyeleri için yapılan mahkemede gün yüzüne çıktı. Suçlananlar, o dönem için sıra dışı sertlikte

bir cezayla kazığa bağlanarak yakıldılar. Cezalar ise, kilise adamlarının suçlamalarla ilgili kuşkularını dile getirmeye başlamaları üzerine, idam cezası verilmesini sağlayan Kral 2. Robert'in politik amaçları doğrultusunda verilmiş gibi görünmekteydi. Bu mahkemenin cadılık tarihinde önemli bir yeri vardır çünkü gece alemleri, şeytan tapınıcılığı, iblis çağırma, zina, yamyamlık ve çocuk kurban etme gibi sonradan cadılık duruşmalarının standart ayrıntıları haline gelen (artık) bildik klişeleri dile getirmesinin yanı sıra, cadılık kavramının merkeze yerleşecek olan iki yeni iddiayı da ortaya çıkarmıştır. İlki, heretiklerin Kutsal Ruh tarafından ele geçirildiklerinde büyü ve anlık biçimde bir yerden başka bir yere taşınabildiklerini ve ikincisi Şeytan'ın kendilerine siyah bir adam olarak görüldüğünü söyledikleri iddia edilmiştir. Bu, Şeytan'a siyah bir adam tanımlamasının yapıldığı ve heretik aktivitelerle büyü uçuşun gerçekleştiğinin söylendiği ilk aşamadır. Oldukça erken bir tarih olsa da, bu mahkeme ayırt edici biçimde cadılarla ilişkilidir ve cadıların sonraki Sabbat ayinlerinin temel özelliklerini bir araya getirmiştir.

İlk Heretik Cadılar

Cadılık ile heretikliği birbiriyle ilişkilendiren ilk dava Lady Alice Kyteler'in 1324'te İrlanda'da görülen davasıdır. Klasik cadılık kavramı, bu erken dönemde henüz tam olarak oluşmamıştı ve Orleans'taki heretiklerin aksine, Lady Alice ve beraberindekiler yamyamlık ve çocuk katli gibi saldırgan ithamlara maruz kalmadılar. Gece toplantılarına uçarak gittikleri ya da Şeytan'la sözleşme imzaladıkları iddia edilmedi. Öte yandan, bu, cadıların organize bir heretik grubu olarak hep birlikte Şeytan'a ibadet ettiklerini iddia eden ilk davaydı. Lady Alice tutuklanmaktan kurtuldu ve duruşma gerçekleşmeden önce nüfuzlu arkadaşlarının yardımıyla İngiltere'ye kaçtıktan sonra gıyabında cezalandırıldı. Aforoz edildi ve varlıklarına ve

mallarına el kondu, ancak bunların akıbeti bilinmemekte. Hizmetçisi Petronilla de Meath o kadar şanslı değildi ve İrlanda'da kazığa bağlanarak yakılan ilk heretik ve cadı oldu.

Davanın görece eksiksiz kayıtları günümüze ulaşmıştır ve bunlara göre olayda ilgi çekici bir drama ve politik oyun söz konusudur. Lady Alice, varlıklı bir Kilkenny soylusuydu. Üç kocasını gömmüştü, dördüncüsü Sir John Power ise çok hastaydı. Hizmetçilerden biri vasıtasıyla Sir John'un kulağına karısının kendisini zehirlemeye çalıştığı geldi. Karısının özel eşyaları arasında bazı tozların ve iksirlerin bulunmasıyla da, bunların cadılık kanıtı olduğunu öne sürerek konuyu Ossory Piskoposu Richard Ledrede'ye ulaştırmakta tereddüt etmedi. Lady Alice'in önceki evliliklerinden olan üvey çocukları suçlamaları desteklediler ve onun kendi babalarını da büyüyle öldürerek hak ettikleri mirastan mahrum bırakıldıklarını öne sürdüler.

Piskopos Ledrede o sırada en sevdiği oğlu zengin bankacı William Outlaw ile yaşayan Lady Alice'i yanına çağırdı. Ne var ki, Piskopos'un adamları daveti bildirmek için Outlaw'un evine gittiklerinde Piskopos'un bilgisi dışında Dublin'e kaçtığını fark ettiler. Piskopos onu tutuklatmaya çalıştı, ancak Kral'dan izin alamadı. Lady Alice ve destekçileri bu kez işleri Piskopos Ledrede'nin aleyhine çevirdiler ve onu "kepaze ve işgüzar bir keşiş" olarak gören Kilkenny Derebeyi tarafından on yedi gün boyunca tutuklanmasını sağladılar. Sonunda Piskopos Ledrede olayları kendi lehine çevirdi ve bir tutuklama izni alabilmek için Dublin'e gitti. Ama çok geç kalmıştı. Lady Alice çoktan Petronilla de Meath'in kızı Sarah ile birlikte İngiltere'ye kaçmıştı.

Piskopos bu defa yönünü, daha önce üç mahkeme gerçekleştirdiği Kilkenny'nin yurttaşlarına çevirdi. Lady Alice bir heretik ve büyücü ilan edildi. Onun yandaşları olduğu iddia edilen ve içlerinde oğlu William Outlaw ile hizmetçisi Petronilla

de Meath'ın de olduğu on bir kişiye suçlama yöneltildi. Suçlananlar arasında, Petronilla'nın kızı Sarah (diğer adıyla Basilia), Bristollu Robert, Alice Faber, John Galrussyn, Bolyli William Payne, Eva de Brounestoun ve Annota Lange vardı. Ledrede veya destekçilerinden birinin yazdığına inanılan *Anlatı* isimli dönem metinlerinden birinde “yalnızca zavallı bayanların” Derebeyi ve görevliler tarafından yakalanıp tutuklandığı ve Lady Alice'in kaçmasına açıkça göz yumulduğu iddia ediliyordu.

Lady Alice ve beraberindekiler İsa'yı inkar etmek ve Robin Artisson adlı bir iblise tapınmakla suçlandılar. Geceyarısı ıssız bir kavşakta buluşmuşlar ve Lady Alice'in iblis aşkı ya da karabasanı olduğu iddia edilen Robin'e dokuz kırmızı horoz ve dokuz tavus kuşu gözü sunmuşlardı. O, bazen bir kedi, bir köpek ya da bir Etiyopyalı (siyah bir adamı aşağılamak için kullanılan tabir) şeklinde beliriyordu. Kimi zaman, her biri elinde demir bir asa taşıyan iki uzunca adam ona eşlik ediyordu. Petronilla de Meath'ın, ellerinde demir asalar tutan üç siyah adam gördüğünü ve Lady Alice ile Robin Artisson cinsel ilişkiye girerlerken yanlarında olduğunu itiraf ettiği öne sürüldü. Lady Alice, geceleyin Kilkenny caddelerini bir süpürgeyle süpürmekle de suçlandı. Güya, bütün tozu ve çamuru oğlu William'ın kapısına topluyor ve şöyle diyordu: “oğlum William'ın evine, burada Kilkenny kasabasının bütün zenginliği yatıyor.” Zanlıların, aynı zamanda ölülerin el turnaklarından ve vaftiz edilmemiş bebeklerin kafenlerinden elde ettikleri yağları ve tozları idam edilmiş bir suçlunun iskeletinden yaptıkları kazanda pişirerek büyümlü sözler mırıldandıkları iddia ediliyordu.

Petronilla de Meath, Piskopos'un emriyle altı kez kırbaçlandı ve 3 Kasım 1324'te ölüme mahkum edildi. Büyük bir kalabalığın önünde ısrarla tövbe etmeyi ve Hristiyan olmayı reddederek kazığa bağlanıp yakıldı. *Anlatı* adlı metne göre, “Robin Artisson'un baş belası topluluğuna mensup diğer heretik-

ler ve falcılar da yasalar uyarınca cezalandırıldılar.” Bir tek William Outlaw, heretikliğini herkesin önünde itiraf edip Kilkenney katedralinin çatısını kurşunla kaplamayı kabul ettikten sonra, politik bağlantıları sayesinde hapisten kurtuldu. Lady Alice ve yanındakilerin Piskopos Ledrede’nin acımasız takibinden kurtulmaları kayda değerdir. Piskopos kendine güçlü düşmanlar edinmiştir ve sonunda kazanan Lady Alice olmuştur. İngiltere’ye kaçtıktan sonra, Ledrede’nin gelirlerini donduran Kral 3. Edward’ın koruması altında rahat bir hayat sürmüştür. Dublin Başpiskoposu, bizzat Ledrede’yi heretik olmakla suçlamış ve onu sürgüne yollamıştır.

Heretik etkinliklerle cadılığın bir araya geldiği ikinci kayda değer dava da 1397-1406 arasında İsviçre’de görülmüştür. Bazı açılardan, bu dava Lady Alice’inkinden daha önemlidir, zira dinsel değil laik bir mahkemede gerçekleşmiştir. Dahası, suçlama heretik olmakla değil doğrudan büyücü olmakla ilişkilidir. Stedelen adlı zanlı, içinde ürünleri lanetleme ve davaları büyülemenin de olduğu bir dizi büyücülük eylemiyle suçlanmıştır. İşkence altında, iblisleri çağıran, İsa’yı inkar eden ve büyülü yağlar yapabilmek için bebekleri katleden bir Şeytan tapınıcıları mezhebine üye olduğunu itiraf etmiştir. Stedelen’in davası, on dördüncü yüzyılın sonu itibarıyla, nasıl bir yasal geçiş döneminin yaşandığını gözler önüne serer. Yargıçlar, eski ruhani suç heretikliği alıp dünyevi bir suç olan büyücülükle birleştirmeye başlamıştır.

Cadılar çoğu zaman heretiklerle karıştırılmış ve kimin cadı kimin standart bir heretik olduğu konusunda yaygın bir yanlış anlaşılma hüküm sürmüştür. Waudenses (Waldensian’dan türetilmiş) terimi ayırım yapmaksızın tüm cadılar için kullanılmış ve buna benzer bir kelime olan vauderie de Sabbat için kullanılan bir terime dönüşmüştür. Ne var ki, 1420’ler ve 1430’larda İsviçre ve Fransız Alpleri’nde görülen bir dizi cadı davası engizisyoncuların diğer heretiklerle bağlantısı olmayan

yeni ve ayrı bir mezheple karşı karşıya olduklarına inandıklarını göstermiştir. Sabbat'la ilişkili standart suçlamaların çoğu, doğrudan heretiklere dair inançlardan kaynaklanmış ancak heretikler çok ender biçimde klasik cadılığa ilişkin, yani büyücülük ve gece buluşmalarına uçmak gibi suçlamalarla yargılanmıştır. Alp cadıları cinsel sapkınlıklar sergiledikleri ve öldürülmüş bebekleri etini yedikleri Sabbatlar'a gitmekle suçlanmışlardır. Bu davaların döneminde herhangi bir heretiğin çocuk katlinden ya da yamyamlıktan suçlanmasının üzerinden neredeyse üç yüzyıl geçmiştir ancak bu suçlamalar Alp cadılarına, tam da çok sayıda Waldensian'ın aynı yörede sorgulandığı, dönemde yöneltilmiştir. Bu da, cadıların heretiklerle karıştırılmadığını ancak onların ayrı bir mezhep olarak görüldüğünü göstermektedir.

Hemen hemen aynı dönemde gezgin vaiz Sienalı Bernardino İtalya'yı dolaşmakta ve cadıları ve şeytani bir cadılar kültü üyelerinin bebekleri öldürdüğü ve onların öğütülmesinden arta kalan tozlardan yapılmış iksirleri içtiği gizli gece toplantılarını lanetlemektedir. 1437'de, Dominik keşiş Johannes Nider, büyücülerin bebekleri öldüren, onların etlerini yiyen, kaynatılmış artıklarını iksire ve başka büyülü yağlara dönüştüren gizli bir mezhebe üye olduğunu anlattığı *Formicarius* (*Karıncanın Sürüsü*) adlı meşhur kitabını tamamlamıştır. İrlanda'da, Piskopos Ledrede, 1320 gibi erken bir tarihte, daima zamanın önünde giden bir kişi olarak, "bölgemizde yeni ve tehlikeli bir mezhep"ten bahsetmiştir. Gerçek heretikler tarafından yöneltilen tehditler azalmaya başladıkça, bu yeni cadılar mezhebi aslında heretiklerle ilişkilendirilmiş insanlık dışı karakteristikleri üstlenmeye başlamıştır. Eskiye aşama aşama yerinden edecek yeni bir örgütlü tehdit yeşermektedir.

Gece Uçuşu

Cadıların Sabbatlar'a uçarak gittikleri fikri, köklerini, gece gezintisi ya da vahşi av olarak bilinen pagan geleneğinden almaktadır ve pagan tanrıça Diana ile onun yerel benzerlerinin klasik cadı prototipini nasıl etkilediği konusunda en güçlü göstergelerden biridir. Öte yandan, geceleri gökyüzünde dolaştıklarına ve insanların kanını emdiklerine inanılan baykuş görünümlü iblis kadınlar olan kan emici striga ya da Lamialar gibi pagan efsanelerinin de etkisi vardır. Bu inançlar, büyük oranda bebek katili iblisler Lilith ve Lamia efsanelerinden beslenmiştir. İbrani efsanesine göre Lilith, Adem'in, kaburga kemiğinden değil kendisi gibi yeryüzünden yaratılmış ilk karısıydı. Bu, Lilith'i Adem'den aşağı değil, onunla eşdeğer bir konuma getirmektedir. Evlilikle ilgili bir dizi tartışmanın ardından, yuvadan uçu ve iblis aşıklarıyla birlikte çölde yaşayabilmek için onu terk etti. Lilith, kendi iblis çocuklarının hayatına karşılık yeni doğmuş bebeklerin canını alan şeytani ve kin dolu bir figüre dönüştü. Benzer biçimde, Libya kraliçesi Lami-

a da, kendi çocuklarının tanrıça Hera tarafından öldürülmesinin ardından bir bebek katiline dönüştü. Hera, Lamia'nın, kocası Zeus'un sevgilisi olduğunu fark etmişti. Daha sonra bedbaht Lamia'nın diğer insanların çocuklarını öldürerek intikamını aldığı söylenir. Bu farklı ve birbirinden uzak halk hikayeleri zamanla birbirine karışmış ve sonraki Orta Çağların ardından uçan şeytani cadı prototipi ortaya çıkmıştır.

Cadıların uçtuğu inancı, herkes tarafından kabul görmez ve cadıların Sabbat'lara gitmek için gerçekten uçup uçmadıkları ya da yalnızca uçtuklarını düşünüp düşünmedikleri konusunda hayli tartışma yapılmıştır. Bu iki karşıt iddia bir süre çatışmıştır ve cadıların gerçekten uçtuğu inancı, son aşamada baskın çıksa da, asla tam bir kabul görmemiştir. Örneğin, İngiltere'deki cadılık davalarında uçmaktan bahsedilmez ve İngiliz yasaları büyülü uçuşu hiçbir zaman bir suç olarak tanımlamamıştır. Avrupalı cadıların Sabbat'lara hayvan şekline bürünmüş iblislerin sırtında, çatal biçimindeki sopaların üzerinde, tırmıkların ve küreklerin üzerinde, sepetlerin içinde veya en yaygın biçimde süpürgelerin üzerinde uçtuklarına inanılır. İskoçyalı cadılar, kevgirlerin içinde ve fasulye ve saman saplarının üzerinde uçarlar.

Uçuş Merhemi

Cadılarla ilgili bir başka yaygın inanç da, onların kendilerine Şeytan'la yapmış oldukları sözleşme karşılığında verilen özel bir merhem yardımıyla uçtuklarıdır. Kimileri bu merhemin cadıların fiziksel olarak uçmalarını sağladığına, kimileri de uçuş illüzyonu yarattığına veya aslında yatakta uyumakta olan cadının "ruhen" uçarak Sabbat'a katılmasını sağladığına inanırlar. Bu iddia, sözü geçen olayların olduğu anda kocalarının yanında uyumakta oldukları için Sabbat'a katılmalarının imkansız olduğunu bir savunma olarak belirten zanlılar tarafından sıkça kullanılır. Bu iddiaya karşı çıkan bir diğer argü-

man da cadıların Sabbat'a gittiklerinde yataklarına iblisleri bıraktıkları ve böylece kocalarının onların kaybolduğunu asla anlayamadıkları şeklindedir.

Bu sözde uçuş merhemleri için çeşitli tarifler yapılmıştır ve bunlardan bazıları bilimsel deneylerle analiz edilmiştir. Bu deneylere göre, kayda değer sayıdaki tarif, gerçekten sanrı yaratıcı içeriğe sahiptir. Bu içerikler yalnızca uçma hissi uyandırmakla kalmaz, aynı zamanda kullanıcının geniş bölgelerde seyahat ettiğine ve tuhaf cinsel deneyimler yaşadığına inanmasını da sağlayabilir. Bir parça abartılı olan kimi tariflerde, vaftiz edilmemiş bebeklerin yağı, is ve yarasa kanı gibi korkunç içerikler de vardır ancak muhtemelen asıl etkileri yaratan etkin içerikler; güzelavratotu, ban otu ve bıldırcın otu gibi çok güçlü ve tehlikeli bitkilerdir. Yahudi Abraham, 1458'de yayımlanmış Büyücü Abramelin'in *Kutsal Büyü Kitabı*'nda bir cadı ve onun uçuş merhemiyle yaşanan bir deneyimi aktarır. Abraham cadıyla, onun kendisine atardamar noktalarına sürmesi için bir çeşit merhem verdiği Avusturya, Linz'de karşılaştı. Dediğini yaptıktan sonra, havada süzüldüğünü ve gitmek istediği yere vardığını hissetti. İlk deneyimin ardından, Abraham cadıdan kendi arkadaşlarından birini ziyaret etmesini ve dönüşte gördüklerini anlatmasını istedi. Kadın, merhemi bileklerine ve ayaklarına sürdü, ama Abraham'ın umduğu gibi uçacağına, ölü vaziyette yere yığıldı ve orada saatlerce hareketsiz kaldı. Sonunda kendine geldiğinde, yaptığı yolculuğu anlattı. Ancak anlattıkları, arkadaşına yapılacak gerçek bir yolculukla hiçbir şekilde örtüşmüyordu. Abraham, merhemin gerçek uçuşlar değil, fantastik hayali uçuşlar sağladığı sonucuna vardı.

Gece Uçuşu

Cadıların Sabbat'lara uçarak gittiği inancı pek çok açıdan, sorgucuların çoğu zaman dile getirdiği gibi, Sabbat'ların ıssız ve ulaşılmaz yerlerde yapıldığı iddiasını pekiştirmek için ge-

rekliydi. Newfoundland, cadıların popöler gece istikametlerinden biriydi. Ortaçağ skolastik düşüncesine göre, yerel hareketlilikler üzerinde güç sahibi olan Şeytan büyüyle insanları havaya kaldırıp taşıyabilir ve uzak mesafelere götürebilirdi. Ancak skolastikler tümüyle septikti ve uçuş inancının Şeytan tarafından yaratılmış bir illüzyon olduğunu ve bu nedenle cadıların geceleri uçtuğuna inanmanın yanlış olduğunu savunan *Canon Episcopi* adlı kitapta da belirtilen resmi Kilise doktrinine büyük oranda inanıyorlardı. *Canon Episcopi* 1140 civarında ortaya çıkmıştı ve piskoposları “cemaatlerinden Şeytan tarafından tasarlanan habis büyücülük sanatını uzak tutmak için tüm güçleriyle çalışmak” zorunda oldukları konusunda uyarıyordu. Ardından pagan Diana geleneğini suçlamaya devam ediyordu:

... Şeytan tarafından kandırılmış ve illüzyonlar ve iblis görüntüleriyle ayartılmış bazı günahkar kadınlar gece saatlerinde paganların tanrıçası Diana ve kalabalık bir kadınlar topluluğu eşliğinde bazı hayvanların üzerinde uçtuklarına ve sessizlik içinde ve gecenin karanlığında yeryüzünün geniş alanlarını kat ettiklerine, efendileri olarak gördükleri tanrıçanın emirlerine itaat ettiklerine ve belli gecelerde onun hizmetine girdiklerine inanmakta ve bunu uygulamaktadırlar.

Canon Episcopi'ye göre, yanlış olan kadınların geceleri Diana ile uçtukları inancıydı, çünkü bu inanç, Şeytan tarafından yaratılan bir illüzyondan başka bir şey değildi. Gece uçuşuna inanmak “yanlış”tı ve ona inananlar “doğru inanç”tan sapmış ve “Tanrı’dan başka ilahi bir varlık ya da güç olduğunu düşünen paganların yanlışına düşmüşlerdi.” Sonradan, *Canon Episcopi*'nin yalnızca Tanrı’ya atfettiği güçleri halkın Şeytan’a da atfetmeye başlamasıyla, üzerinde en çok tartışılan konu işte bu “yanlış” oldu. Zamanla, cadıların, Şeytan’ın yardımıyla,

gerçekten uçup uçamadıkları konusunda tartışmalar alevlendi. On beşinci yüzyılın sonu itibarıyla cadı avı el kitabı *Malleus Maleficarum*'un Dominik yazarları *Canon Episcopi*'nin muğlak oluşunu vurguladılar ve işe yarar bir çözüm buldular. *Malleus*'a göre, *Canon* cadıların uçtuğuna inanmanın yanlış olduğunu vurguluyor olsa da, bu onların gerçekten bir şekilde uçmadıklarını göstermeyebilirdi. Bunun ötesinde, *Malleus* şunu sordu: “kim onların bedenlen taşınmadığı sonucuna varacak kadar budala olabilir ki?”

Avrupa'nın bazı yörelerinde “vahşi av” olarak da bilinen ve *Canon Episcopi* tarafından sözü edilen gece uçuşu, Kilise'nin yok etmekte kararlı olduğu bir pagan inancıydı. Bir çok kadının Diana önderliğindeki gece ayinlerinde ölülerin ruhlarına katılarak vahşi hayvanların sırtına binip evlerde lütufkar eylemlere giriştiklerine inanılıyordu. Fransa ve İtalya'da bu kadınlar; İyi Toplum, İyi Oyunun Kadınları ya da İyiiler olarak biliniyordu. Almanya'da, bereket tanrıçası Holda ya da diğer adıyla Perchta “vahşi av”, “vahşi kovalamaca” ya da “vahşi uçuş” olarak bilinen bu sürecin öncüsüydü. Holda, aynı zamanda genç yaşta ölenlerin ruhlarına geceleri gökyüzünde rehberlik ediyordu.

Ondördüncü yüzyılın sonunda Milano'da, iki farklı kadın Diana'nın yerel bir versiyonu olduğu anlaşılan Signora Oriente toplumuna üye olmakla suçlandı. Bu iki kadından ilki olan Sibillia 1384'te heretik olmak suçundan Milano'daki dinsel olmayan mahkemeye çıkarıldı. Onun ve topluluğun diğer üyelerinin her Perşembe gecesi kendilerine kahinliği öğreten Oriente'ye şükranlarını sunmak için dışarı çıktıkları iddia ediliyordu. Birlikte ziyafet çekmişler, Sibillia'ya göre İsa'ya ait olduğu için menü dışında kalan eşek hariç her hayvanın tadına bakmışlardı. Sibillia, herhangi bir günah işlemediğini iddia etse de, suçlu bulundu ve cezalandırıldı. Birkaç yıl sonra suçunu tekrar ettiği anlaşılnca Sibillia yeniden tutuklandı. Yeni-

den topluluğa katıldığını ve Diana'ya şükran sunduğunu kabul etti. Aynı zamanda çocukluğundan beri verilen ismiyle Diana oyunlarına katıldığını da itiraf etti. Bu defa üyelerin Tanrı'nın adını ağızlarına almadıklarını zira Signora Oriente'nin buna öfkelenildiğini de ekledi.

Signora Oriente topluluğuna katılmakla suçlanan ikinci kadın olan Pierina de Bugatis'in davası 1390'da görüldü. Pierina, Signora Oriente'nin topluluğuna, aynen İsa'nın dünyaya hükmettiği gibi hükmettiğini iddia etti. Eşek ve kurt dışında bütün hayvanlar ve ölülerin ruhları topluluğa katılmıştı. Hayvanların yenmesinin hemen ardından Oriente onları yeniden canlandırdı. Oriente, takipçilerine büyü sırlarını öğretmişti ve onlar da zenginlerden yiyecek çalıp fakirlere vermek için geceleri evden eve dolaşmışlardı. Konu; vakit kaybetmeden Engizisyon ve kilisenin heretikliği cadılıkla ilişkilendiren fikirleriyle değerlendirildi ve Pierina'nın etkinlikleri pagan inançlar ve geleneklerle özdeşleştirilmeyip doğrudan şeytani bir cadılığa dönüştürüldü. Pierina'nın kendi kanıyla Şeytan'la bir sözleşme yaptığı ve bir erkek biçiminde belirip onu topluluğun buluşmalarına havadan ulaştıran Lucifel adlı bir iblisle haberleştiği iddia edildi.

Yasal Önlemler

Her ne kadar Şeytan'a karşı duyulan derin bir korku ve onun insan hizmetçileri tarafından yöneltilen şeytani bir tehdidin olduğu inancı Cadı Avı'nın önkoşullarını hazırlamış olsa da, asıl cadı avı süreci özünde yasalı ve doğru yasal temeller olmaksızın Cadı Avı başarısızlığa ulaşabilirdi. Ortaçağ hayatının pek çok başka alanında olduğu gibi, dönem içinde Avrupa'nın yasal sistemlerinde suçun ele alınma biçimini kökten değiştirecek ve heretiklerle cadıların etkili biçimde soruşturulmasını sağlayacak köklü değişiklikler yapıldı.

Ortaçağ döneminde pek çok cadılık soruşturması gerçekleşmiş olsa da, tek tek cadılara karşı yasal süreç genellikle suç ortaklarına dönük organize bir av şekline dönüştü. Bu cadı avlarına büyük oranda, savunmacıların baskıya uğradığı, diğer cadıların isimlerinin verilmesi için sık sık işkencenin kullanıldığı zincirleme reaksiyon mekanizması damga vurdu. Daha sonra bu kişiler de başkalarına karşı yeni bir cadılık suçlaması yapana dek aynı sürece maruz bırakıldı. Kimi zaman avlar, yal-

nızca bir avuç Őpheli cadının ortaya çıkarıldığı k boyutlarda kaldı, ancak baŐıboŐ bırakıldığında suçlananların listesi onlara, yüzlere ve sonunda toplulukların tamamen yok edilmesine kadar vardı.

Kriminal Prosedurdeki Değişiklikler

On nc yüzyıldan önce, suçun soruşturulması, büyük oranda birini suçlayan kişinin sorumluluğundaydı. Bir kanıt ya da itiraf sağlanmadığında, suç ya da masumiyet olguların akılcı bir değerlendirmesiyle değer, Tanrı'nın işe karıŐıp adaleti sağlaması talebiyle belirlenirdi. Tanrı iradesinin yorumlandığı süreç, "zorlu sınav" adıyla biliniyordu ve zanlı bu sınavda bir çeşit fiziksel sınamadan geçiriliyordu. Bu sınav genelde, kızgın bir demiri taşımak ya da kolunu kaynayan suya sokmak şeklinde yapılıyordu. Zanlıda meydana gelen yaralanmalar iyileŐme belirtileri gösterip göstermediğine bakılması için birkaç gün sonra kontrol ediliyordu. Tanrı'nın masumları koruyacağına ve yaralarını mucizevi Şekilde iyileŐtireceđine inanıldığı için, yaraların iyileŐmemesi durumunda kişi suçlu ilan ediliyordu. İŐkenceyle sınamaya alternatif yollar; ya iki tarafın doğrudan katıldığı ya da temsilcilerinin katıldığı bir düellonun yapıldığı dvŐle sına ma veya zanlının bir havuza ya da nehre fırlatılarak suçlu ya da suçsuz olduğunu batıp batmadığından anlaŐıldıđı suyla sına maydı. Eğer bir kişi masum bulunursa, o zaman eski Roma'dan kalma *lex talionis* uyarınca kendini suçlayanlar için bir karşı dava açma hakkına sahip oluyordu. Bu erken ortaçağ adli sistemi "sulayıcılığa dayalı" bir sistem olarak bilinir ve aslında Tanrı'nın tek yargıç kabul edildiği akıl dışı bir sistemdir. Her ne kadar duruşmalara ölümlü bir yargıç başkanlık etse de, bu kişi zanlının sorgulanmasından ya da davayı bir sonuca kavuŐturmaktan sorumlu değerdir.

On nc yüzyılda, Roma hukukunun yeniden dirilmesi-ne dayanan yeni bir kriminal sorgulama tarzı, tüm Batı Avru-

pa'da eski suçlayıcı sistemin yerini almaya başlamıştır. Yeni sistem, "sorgulayıcılığa dayalı"dır ve sorgulama hakkı bireylerden alınıp adli yetkililerin eline verilmiştir. Bu yeni, akılcı yöntem tüm elverişli kanıtların bir araya getirilmesiyle olguların sistematik keşfine dayanmaktadır. Yargıç ve yetkilileri tanıklarla mülakat yapar, zanlıyı sorgular, konuşulanları kaydeder ve davanın somut olgularına dayalı bir karar verir. Hâlâ bireyler suçlamalar yöneltebilmektedir ancak artık davaların soruşturulmasından adli yetkililer sorumludur ve bu kişiler dedikodu ve fısıltılar aracılığıyla edinilmiş olsa da konuya dair kendi bilgilerine dayanarak sorgulamaları bizzat yapmaktadırlar.

Kıta'da bu sorgulayıcı sistem gelişirken, İngiltere de suçlayıcı prosedürün yerine jüri sistemini getirmeye başlamıştır. İngiltere'de iki tip jüri gelişmiştir: Kral adına hareket eden ve tüm kamusal soruşturmaları takip eden takdim jürisi ve her bir bireysel davada bir karara varan duruşma jürisi. Başlangıçta, duruşma jürileri bir davanın olgularını oluşturmakta etkinlerdi ve on altıncı yüzyıla dek hukuk profesyonellerinin kendilerine sunduğu kanıtları değerlendiren edilgen bir oluşum haline gelmediler. İskoçya'nın hukuk sistemi İngiliz ve kıta sistemlerini kaynaştırarak yargıçları Kıta'da olduğu gibi sorgu kanıtlarını toplamak ve derlemekle görevlendirirken, kararı açıklama işinden duruşma jürisini sorumlu tuttu.

Engizisyon'un Doğuşu

Katolik Kilisesi heretikliği bitirme çabasıyla, bu yeni suç araştırma ve soruşturma yaklaşımının ardındaki itici güç haline geldi. Heretiklik sorunu Kilise'yi on ikinci yüzyılın sonunda ve on üçüncü yüzyılın başında giderek daha fazla kaygılandırmaya başladı. 1184'te, piskoposları heretiklerin laik mahkemelerce sorgulanması için görevlendiren bir papalık genelgesi yayımlandı. 1215'teki Dördüncü Lateran Konsili'nde töv-

be etmeyen heretiklerin idam edilmesinin yanı sıra rahiplerin işkenceli sorgulardan uzak durmaları talep edildi. İşkenceli sorguların başlamasından önce bir rahibin kutsamasına ihtiyaç duyulduğundan, Konsil'in kararı laik otoritelerin suçlamaya dayalı adaletten toptan vazgeçmesinde ve yeni sorgulayıcı prosedürlerin benimsenmesinde belirleyici oldu. Yalnızca heretiklerin bulunması ve sorgulanmasıyla görevli resmi bir dini kurum Engizisyon adıyla 1227'de kuruldu ve başına Dominik ve Fransisken rahipler getirildi. 1231'de, Papa 9. Gregory Engizisyon'un resmi olarak kuruluşunun ilan edildiği Excommu-nicamus adlı papalık genelgesini yayımladı. Başta, Engizisyon sadece Almanya'da faaliyet gösterdi, ama 1232'de İspanya'nın Aragon bölgesine, ertesi sene de Avrupa'ya yayıldı.

Geçmişte, Katolik Kilisesi ile Engizisyon'un cadı avındaki rolü fazla abartılmış ve bu kurumlar cadılık suçunu neredeyse tamamen uydurmakla ve kalıcı kılmakla suçlanmıştı. Tarihçilerin duruşma kayıtları üzerine ortaya koyduğu yakın tarihli çalışmalar, farklı bir resmi göstermeye başlamıştır. Bugün Engizisyon ve diğer dini mahkemelerin bütün cadılık soruşturmalarının yüzde 50'sinin azından sorumlu olduğu tahmin edilmektedir. Laik mahkemeler cadı avının ardındaki itici güçtür ve dini mahkemelerin rolü giderek azalmıştır. Kilise, kendisinin yapacak gücü olmadığı için, heretiklerin adalet önüne çıkarılması ve idam edilmesi konularında laik mahkemelerin yardımından daima faydalanmıştır. Laik mahkemeler, büyücülük ile ilişkili geleneksel kararları benimseyip genişleterek zamanla "ruhani" cadılık suçu üzerinde kontrol sağlamıştır ve on altıncı yüzyılla birlikte bir çok Avrupa devleti cadılıkla ilişkili özel yasaları hukuk sistemine dahil etmiştir.

İşkence Uygulaması

Yeni sorgulayıcı prosedür ilahi adaletten çok insana dayandığı için suçu kanıtlamanın yolları iyice zorlaşmıştır. Kıta'da

vatan hainliğine karşı eski Roma yasaları yeni sorgulayıcı standardın zeminini oluşturmuştur. Suçun kanıtlanması için iki tanığın şahitliğine ya da zanlının itirafına ihtiyaç duyulmuştur. Bunun aksine, İngiliz jürileri yalnızca ikinci derece kanıtlara ya da bir tanığın şahitliğine dayanarak suç kararını verebilmekteydi. Heretikleri ve cadıları soruştururken beliren sorun, doğaları gereği bunların gizli suçlar olması ve bu nedenle güvenilir bir tanığın bulunamamasıydı. Hem heretiklerin hem de cadıların şeytani etkinliklerini tam bir gizlilik içinde gerçekleştirdiklerine inanılıyordu ve Heretiklik, her şeyden önce, aslında bir inanç suçuuydu. Bu durum, heretikliği kontrol altına almaya çalışan adli süreçlerin önünde ciddi bir engeldi ve zanlılardan itiraflar elde edebilmek için işkence kullanımının önünü açıyordu. Zanlılardan itiraf elde edebilmek için yapılmış kayıtlı ilk işkence 1228 yılında Verona'daki laik bir mahkemede gerçekleşti. Kilise de 1252'de engizisyonculara heretiklik şüphesi olan durumlarda işkence kullanımına izin verdi.

İşkence altında alınan itirafların güvenilirliği bir sorunsal oluşturmuş gibi görünmemektedir ve bunun ötesinde Tanrı'nın masum olanı koruyacağı ve ona işkenceye dayanma gücü vereceği şeklinde ağır basan bir kanının varolduğu ortadadır. İşkence kullanımı, teorik bazda, uygulanma yöntemlerini belirleyen katı yasalarla düzenlenmişti ancak, pratikte, bu yasalar özellikle laik mahkemeler tarafından sürekli olarak delinir ya da tamamıyla göz ardı ediliyordu. İşkence kullanımıyla ilişkili orijinal yasalar aşırı bağınaz yargıçlara çok az hareket alanı bırakıyordu ve onlar bu yasalara harfiyen uymuş olsalardı, cadı avı eriştiği noktaya asla varamazdı. Yasalar, bir suçun öncelikle gerçekleştiğinin kanıtlanmış olmasını şart koşuyordu. Yalnızca bu yasaya bile uyulmuş olsaydı, tüm cadı avı çabaları daha ilk aşamada silinip giderdi. İstenen kanıt, ya bir tanığın şahitliği ya da bir şahide denk gelecek biçimde te-

sadüfi bir ifadenin ortaya konması şeklindeydi. Olguları kurmanın başka bir yolu kalmadığında öncelikle zanlının işkence kullanmakla tehdit edilmesi şartıyla işkenceye izin veriliyordu. Bir kez uygulandıktan sonra, işkence tekrarlanamazdı ve zanlı itirafını, yasal olarak kabul edilmesi için, özgürce işkence odasının dışında da yapmak zorundaydı. 1376'da, papalık yargıcı Nicholas Eymeric engizisyoncular için bir el kitabı yayımladı ve ileri bir tarihte işkenceye devam etmenin bir miktar kabul edilebilir olacağını belirterek işkencenin tekrarının kısıtlanması konusunda kurnazca yan çizdi, böylece işkencenin sınırsızca uygulanmasının önündeki engelleri yıkmış oldu.

Kan dökülmesine, sakatlanmaya ya da ölüme yol açan bir işkenceye teorik olarak izin verilmiyordu. Bu nedenle en yaygın işkence türleri, bedeni germek veya el ve ayakları ezmek şeklindeydi. Rutin biçimde uygulanan işkenceler arasında parmakları ezmek için kullanılan başparmak sıkacağı, iplerin baş etrafından bağlanıp bir yandan öbür yana hızla çekildiği burma, ellerin arkadan bağlanıp bir kasnağına ilştirilerek bütün bedeninin yerden kaldırılmasını sağlayan kayış vardır. Bu pozisyondayken beden genellikle hızla çekilir veya ayaklara ağırlık konurdu. Bu nedenle kollar yerlerinden çıkabilirdi. En dehşetli aygıtlardan biri de çizme adıyla biliniyordu. Bu aygıt bir çift demir bacak gergisinden oluşuyordu ve bu gergiler çekiç darbeleriyle gerilerek incikleri ve baldırları eziyor, çoğunlukla da bunları lapa gibi eziyordu.

Bacakları bu şekilde parçalamak, şüphe yok ki, yasadışıydı ancak yasadışı işkence yöntemleri bunlarla sınırlı değildi. Bir çok korkunç olayda sadist ve gaddar işkencecilerin elinden sakatlanarak ya da hayal edilemez acılar çekerek kurtulan kişiler vardır. İşkence kullanımının kontrol edilememesi sonucu kurbanlar yalnızca işkencecilerinin onlara yüklediği suçları üstlenmeye başladılar. Deri üzerine alkol dökülerek yakıldı, gözler çıkarıldı, göğüsler ve genital bölgeler dağıldı. İyi bili-

nen işkence olaylarından biri Kral 6. James'i öldürmeyi planlamakla suçlanan İskoç cadısı Dr Fian'ınkiydi. Dr Fian'ın deneyimleri 1591 yılında *İskoçya'dan Haberler* adlı broşürde aktarıldı:

Tırnakları kaldırılmış ve İskoçya'da a Turkas, İngiltere'de kerpeten adını verdiğimiz bir aletle çekilmişti. Her tırnağın altında ikişer iğne dibine kadar sokulmuştu. Tüm işkencelere karşın Doktor hiçbir şekilde taviz vermedi ve itiraflarda bulunmadı. Sonradan emirle birlikte çizme işkencesine alındı, orada uzun süre kaldı ve öyle çok darbe vuruldu ki, bacakları buruldu ve ezildi. Kemikleri ve etleri öyle zedelendi ki, her yanlarından kan ve ilik akmaya başladı. sonuçta her iki bacağı da ömür boyu kullanılamaz hale geldi.

Dr Fian sonuna dek itirafta bulunmayı reddetti. Şeytan'ın onlara, aynen Tanrı'nın masumlara yaptığı gibi işkenceye dayanma gücü verdiği, cadılarla ilgili yaygın inançlardan biriydi. Şeytan'ın cadılarına işkenceye dayanmaları için açıkça yardım ettiği iddiası onları itirafa zorlamak için hep daha fazla acı çek-tirmenin bir bahanesine dönüştü. Zanlıların, işkencecilerinin duymak istediği her şeyi itiraf etmelerinin sağlandığı kitedeki cadılık duruşmalarında mahkumiyet oranı yüzde 95'ti. İşkenceye yalnızca vatana ihanet davalarında izin verilen İngiltere'de ise cadılık mahkumiyetlerinin oranı yüzde 50 idi. İtiraf-lar, cadılığın varlığına kanıt olarak yalnızca mahkemelerde değil, dışarıda da kabul görüyordu. Sözde cadıların işkence altında itirafta bulunmaya açık biçimde yatkın olmaları, sorgucular için suçlarının gerçekliğinin doğrulanması anlamına geliyor ve cadılığın gerçekten varolduğu inancını pekiştiriyordu.

Özellikle İtalya ve İspanya gibi Engizisyon'un güçlü olduğu bölgelerde, cadılık duruşmaları diğer bölgelerden daha seyrek

gerçekleşiyordu. Genellikle görece dokunulmazlığa ve büyük oranda bağımsızlığa sahip yerel laik mahkemelerin aksine, Engizisyon merkezi olarak denetlenen ve sıkı kurallara bağlanan bir yapıydı. Bu nedenle, işkencenin yasa dışı kullanımına ve diğer adli hatalara daha az hoşgörü gösteriliyordu ve Engizisyon'un heretiklerden edindiği kayda değer tecrübeler sorguculara işkence altında edinilen kanıtların güvenilirliğini kabul etmek konusunda temkinli olmayı öğretmişti. Kısacası, korku salan üüne karşın, Engizisyon, laik eşdeğerlerinden daha az gaddar olduğunu büyük oranda kanıtlamıştı.

Cadıların Çekici

1486'da, Yukarı Almanya'daki sorgu hakimleri, Jacob Sprenger ile Heinrich Krämer (aynı zamanda Latince Institoris adıyla da tanınıyordu) cadı avcıları için *Malleus Maleficarum* yani "Cadıların Çekici" adlı bir el kitabı yazdılar. Kitap, daha önceki sorgucuların heretiklerin yakalanması için yazdıkları el kitaplarına benziyordu ve bilinen cadı inançlarının ayrıntılı bir listesini çıkarmanın yanı sıra şüpheli cadıların sorgulanması için önerilen yasal prosedürleri de aktarıyordu. Bu kitap, tarihe en etkili Avrupalı cadı avı metinlerinden biri olarak geçti ve ilk yayımlanmasının ardından yüzyıllar boyunca Katolik ve Protestan tüm cadı avcıları tarafından defalarca referans gösterildi.

Sprenger ve Krämer, hiç biri giriştikleri aktivitelerde çok da istekli olmayan yerli Alman evsahipleri tarafından cadıların avlanması konusunda sürekli rahatsız ediliyorlardı. 1484'te Papa 8. Innocent'tan yardım istediler ve papa da onlara *Summis Desiderantes* yani "Cadı Genelgesi" adlı bir mektup yazdı. Mektupta, zorluk çıkaran Alınanlar'ı eleştiriyor ve Sprenger ile Krämer'in cadılara yönelik adli kovuşturmalarını destekliyordu:

Son zamanlarda, oldukça acı verici biçimde, Yukarı Almanya'nın bazı bölgelerinde... kendi kurtuluşlarını önemsemeyen ve Katolik inancını terk eden her iki cinsiyetten de bir çok kişinin iblis erkeklere ve kadınlara adandıkları ve onların büyümlü sözleri, cazibeleri ve sihirleriyle... kadınların bebeklerinin, hayvan yavrularının, toprak mahsullerinin, asma üzümlerinin ve ağaçlardaki meyvelerin bozulduğu ve mahvolduğu kulağıımıza gelmektedir... Ve, bizim sevgili oğullarımız Henricus Institoris ile Jacobus Sprenger'in... kutusal mektuplarımızla heretik çürümeye karşı görevlendirilmelerine karşın... uygun görülenlerden daha ze-ki olduğunu düşünen din adamlarından bazıları ve o bölgelerdeki rahip olmayan bazı kişiler... adı geçen sorgu hakimlerinin yaptıkları görev konusunda yetkili olmadıklarını... yukarıda bahsedilen suçlar için ceza, tutuklama ve ıslah uygulamalarına izin verilmemesi gerektiğini... söylemeye utanmazca devam etmektedirler.

Üstlendikleri papalık yetkisini güçlendirmek için, Sprenger ve Krämer Cadı Genelgesi'ni *Malleus Maleficarum*'a önsöz olarak eklediler ve Köln Üniversitesi ilahiyat fakültesinin desteğini açıkça belirttiği bir belgeyi de kitaba eklediler. Bu belgenin bir bölümünün sahte olduğu bugün biliniyor. *Malleus*, akli yönden bir şekilde dengesiz görünen ve kadınlara olan derin düşmanlığını açıkça sergileyen Krämer'in çalışmasıydı. *Malleus*'un büyük bölümü kadınların kötülüğe doğal eğilimine ve cadılık suçuna yatkınlıklarına ayrılmıştı. Ayrıca cadılarla iblisler arasındaki cinsel ilişkiler ile bu birlikteliklerin şehvetli anlatımları da kitapta yer alıyordu:

Öte yandan, iblislerle çiftleşen cadılarla ilgili, bu iğrençliklerini hangi yöntemlerle tatmin ettiklerini belirlemek konusunda zorluklar vardır. İblis açısından düşünüldüğünde: sahip olduğu beden hangi elementten

yapılmıştır; ikincisi, eylemin bir başkasından alınmış spermin salınmasıyla mı gerçekleşmiştir; üçüncüsü, zaman ve mekan bakımından, bu eylemi bir zamanda başka bir zamandan daha sıklıkla mı yapmaktadır; dördüncüsü, eylem etrafta olanlarca görülmez midir.

Krämer'in sefil kaygıları ve aşırı bağınaz yöntemleri kendisi hakkında meslektaşlarının ciddi eleştirilerine neden olacaktır. 1490'da, Dominikan tarikatı onu kınadı ve Sprenger bile onunla bağını kopardı. Innsbruck Piskoposu'nun Krämer'e "tamamen çocuk" dediği söylendi ve 1485'te, Krämer'in tutukladığı 50 şüpheli cadı serbest bırakıldı.

Malleus'un cadılık hakkında söylediği yeni bir şey yoktu ama cadılıkla ilgili yeni belirmiş bir çok fikri bir araya getiren ve bunları tek bir teoride birleştirerek "uygun" yasal karşılıklarla tamamlayan ilk ayrıntılı eserd. Bu eser, klasik cadılık prototipinin şekillendirilmesi yönündeki ilk sistematik yaklaşımdır. Bu şekilde, cadı inançlarına dair bir çeşit "ansiklopedi" işlevi üstlenerek sonraki cadı avlarının genelindeki yaklaşımların ve fikirlerin şekillenmesinde etkili olmuş ve bu inançların kökten yok edilmesi için kullanılan tek kaynağa dönüşmüştür. Yine de, Malleus'un ilk yayımlanışının ardından gelen yıllarda gerçekleşen yaygın cadı avları üzerinde doğrudan bir etki yaptığını söylemek için bir kanıt yoktur. Aksine, seçkinlere has cadı inançlarının toplumun geri kalanına yayılması ve toplumun genelinde cadıların şeytani etkinliklerine dair bir korku ve endişe iklimi ve onlara karşı harekete geçme ihtiyacı yaratması sürecinin bilinçlendirici parçası haline gelmiştir.

Muhelif Sesler

Krämer'in fanatikliğinin kabul edilmemesi gösteriyor ki, cadı avına olan destek evrensel değildi ve rahipler arasında dahi

eleştiriler yapılyordu. Ne var ki cadı avlarına karşı konuşmak büyük oranda tehlikeli bir girişimdi. Rönesans döneminden doktor Johan Weyer içlerinde Jean Bodin'in de olduğu bir çok çağdaşının öfkesini yermişti. Bodin, Weyer'in 1563'te cadılık inancını kınamasının ardından onu bir cadı olmakla suçlamıştı. 1519'da, tanınmış gizemci filozof Henry Cornelius Agrippa bir kadını cadılık suçlamalarına karşı başarıyla savunarak kendi hayatını tehlikeye atmıştı. Süreç içinde, avukatlık yaptığı Alman kasabası Metz'de sorgu hakimi olan Nicholas Savin'in acımasız yöntemlerini teşhir etmekte başarılı olmuştu.

Yakındaki Vuopy köyünden bir kadın komşuları tarafından cadılıkla suçlanmış ve Savin'in huzuruna getirilmişti. Komşular, Savin'e kek ve süt ürünleri hediye ettiler, ona yardım eden yargıç John Leonard'a da altın paralar verdiler. Agrippa duruşmaların gidişatından çok kaygılıydı ama kadının yasal hakları konusundaki kaygılarını dile getirmeye kalkıştığında mahkemeden çıkarıldı ve bir heretiğe yakınlık duymakla suçlandı. Ardından Savin, köylüleri, zanlı kadını Vuopy'ye geri götürmeye ikna etti. *Malleus Maleficarum*'dan güç alan Savin kadına işkence yaptırdı ancak davet edilen mahkeme yetkilileri tanıklık ettikleri şeyden öyle rahatsız oldular ki, korku içinde kaçtılar ve kadını tamamen Savin'in merhametine bıraktılar. Savin ve işkenceci kadına merhamet etmediler ve onu aç susuz bıraktılar. Daha sonra işler tersine döndü. Yargıç Leonard ölümcül bir hastalığa yakalandı. Ölmek üzereyken kendisinin ve Savin'in yaptıkları konusunda şüpheye kapıldı ve kadının masumiyetinden emin oldu. Savin'e kadının bağışlanması için mektup yazdı ancak yanıt alamadı. Leonard'ın ölümünün ardından Agrippa kadının hakları için bastırmayı sürdürdü ve Leonard'ın yerine geçen kişiye Savin'in yaptıklarına sitem eden bir mektup yazdı:

... Dominikan tarikatından kardeş Nicholas Savin, heretiklerin sorgucusu, bu masum kadını hileyle mezbahasına kapatmıştır, hem de Hristiyan bilincini, kardeşlik nezaketini, papazlık geleneğini, görevinin profesyonelliğini, yasaları ve ilkeleri hiçe sayarak; öte yandan aşağılık bir adam olarak sefilce ve kural tanımaz biçimde kadını zalim ve şiddetli işkencelere tabi tutmuştur...

Agrippa'nın müdahalesi kadının kurtulmasını ve serbest bırakılmasını sağladı. Komşuları onu yanlış yere suçlamaktan ceza aldılar ve Nicholas Savin gözden düştü. Ancak Agrippa'nın iktidara ve Engizisyon'un inisiyatifine karşı koyuşu ona tehlikeli bir ün sağladı. Bir büyücü ve simyacı olarak da tanınıyordu ve artık Metz'deki konumu öyle endişe verici bir hal almıştı ki makamını terk edip Köln'ün görece güvenli ortamına sığındı.

Kuşku ve Azalma

Yasal sistem cadı avının yükselişini kolaylaştırmaktan ne kadar sorumluydu onun azalmasından da aynı derecede sorumludur. Aydınlanma Çağı'nın görünmesi ve Kartezyen Rasyonalizmi'nin ortaya çıkışı Avrupa'nın seçkinlerinde yeni bir tür şüphecilik yarattı ve ortaçağ skolastikliğine yönelik ilk gerçek ideolojik meydan okuyuşu sağladı. Bu yeni şüphecilik kuşkusuz sorgulamaların sonlanmasında önemli bir rol üstlendi ancak Cadı Avı'nın sonunun başlangıcını hazırlayan, cadılığın kendisine karşı gelişen ideolojik argümanlardan çok cadı avına karşı yasal argümanların geliştirilmesi idi.

Cadılığa karşı on yedinci yüzyılın sonlarında ve on sekizinci yüzyılın başlarında gelişen yasal olgu kanıtın güvenilirliği sorunuydu. Geniş zincirleme avlar artık öyle kontrolden çıkmıştı ki insanlar ciddi biçimde şüpheli cadıları bulmak ve sorgulamak için kullanılan mekanizmaların işlevselliğinden kuş-

ku duymaya başlamışlardı. Bir çok toplum, açık biçimde masum olan insanların bulunup sözde şeytani tezgalara karıştırılması sonucu toplumsal dokularının bozulmaya başladığını gördü. yargıçlar, cadılık suçlaması yöneltilmeden önce bir suçun gerçekten işlenmiş olduğuna dair daha somut kanıtlar talep etmeye başladılar ve daha önce kabul edilebilir olan bir çok kanıt türü artık kapsam dışı bırakıldı. Uzun zamandır zanlıya karşı ana kanıtlardan biri olarak kabul edilen Şeytan İşareti giderek artan sayıda yargıç tarafından on yedinci yüzyılda kabul edilmemeye başlandı. Zanlının bedensizleşmiş hayaleti tarafından büyülü bir şekilde kontrol altına alındığı iddia edilen “hayali” kanıtlar da saf dışı bırakıldı.

Aynı zamanda, korkmuş ve istismar edilmiş zanlıların işkence altında her şeyi söyleyebileceği ve bu itirafları elde etmek için kullanılan acımasız yöntemlerin çok fazla adli hataya yol açtığı giderek daha da belirginleşiyordu. İşkence, uzun süredir herkesçe bilinen insani nedenlerden dolayı tartışılmaktaydı ancak on yedinci yüzyıl boyunca bir çok devlet yaygın işkence kullanımını önleme çabasıyla uygulama alanlarıyla ilişkili yasalarını sıkılaştırmaya başladı. İşkencenin yasaklanması talebine ön ayak olanlardan biri, daha önce cadılık duruşmalarının ateşli bir savunucusu olan Cizvit papazı Friedrich von Spee idi. Brunswick Dükü işkencenin barbarlığı karşısında öyle dehşete düşmüştü ki, topraklarında işkence kullanımını yasakladı. Spee için kasıtlı bir tuzak kurdu. Şüpheli bir cadının Spee'nin de hazır bulunduğu işkencesinde kadının Sabbat'a katıldığını ve Spee ile başka bir rahibi de orada gördüğünü itiraf etmesini sağladı. Kadının itirafına göre, Spee ve yanındaki Cizvit kendilerini hayvana dönüştürmüş ve cadılarla cinsel ilişkiye girmişlerdi. Bu ilişkinin sonucunda cadılar kurbağa başlı, örümcek ayaklı ucube yaratıklar doğurmuşlardı. Spee duyduklarından öyle korkmuştu ki, işkence kullanımına karşı kampanyaların ateşli bir savunucusuna dönüştü ve 1631'de

işkencenin güvenilmezliğini ortaya koyan ve sorgucuları onun kullanımına karşı uyaran meşhur *Cautio Criminalis*'i yazdı.

Yasal ve ideolojik açılardan yayılan şüphecilik en son ifadesini on yedinci yüzyılın sonlarında ve on sekizinci yüzyılın başlarında bir çok Avrupa devletinde kabul edilen bir yasada buldu. Buna göre cadılık, ciddi olmayan bir suçtu ve pek çok aydınlanmış devlet adamı tarafından yalnızca hürfe ve cahilliğin bir ürünü olarak görülmeye başlanmıştı. Ne var ki bu yeni yasaların kabul edildiği dönemlerde, bir çok bölgede cadı avı çoktan sona ermişti ve yasalardaki değişikliklerin cadı avının sona erdirilmesinde çok az gerçek etkisi olabildi. Son aşamada, işkence kullanımı da yasaklandı ancak, yine bir çok bölgede işkence pratiğinin sona ermesi uzun bir vakit alacaktı.

Britanya ve Kolonilerinde Cadılık

İngiltere

Kıta üzerinde vahşi Sabbat ayinleri sürerken, cadılık İngiltere’de daha gizli bir şekilde yürütölüyordu. Cadı davaları daha azdı ve Avrupa’daki davalardan karakter ve içerik olarak farklıydı. İngiliz cadılarının Sabbat’lara katıldığı, seks partileri düzenlediği veya bebek eti yediği düşünölümüyordu. Aslında, orada Kıtadakilerle kıyaslandığında sözü edilecek çok az Sabbat vardı. Yine de İngiliz cadılar kimi zaman Şeytan’la daha medeni bir ziyafete katılıyordu. İngiliz cadılar büyük oranda, hastalık ve ölüm yaymak, ürünlere ve komşularına ya da komşularının davalarına zarar vermek gibi basit büyücölükle suçlanıyorlardı. İngiltere’deki cadılar genellikle bir damla süt ya da kan karşılığında kendilerine şeytani işlerini yapmakta yardımcı olan ev hayvanlarıyla birlikte bulunuyorlardı.

Kıtadaki cadılık prototipi hiçbir zaman İngiliz kıyılarına olduğu gibi erişemedi. Avrupa çeperindeki İngiliz kimliği Avrupalı komşularının bir çoğundan kültürel ve ideolojik bağlam-

da daima farklılık gösterdi. Ortaçağ heretikleri ve onlarla var olan Engizisyon'un İngiltere'de çok az etkisi oldu ve cadılık Kıta'nın tümünde korkuya neden olan komplo teorisi biçimi-ne asla dönüşmedi. Hatta *Malleus Maleficarum*, Kıta'da defalarca basılmasına karşın, görece modern zamanlara dek İngilizce'ye çevrilmedi.

Cadılığın, kıtadaki tasarımlarından farklı olarak, İngiltere ve İskoçya'daki varlığı Periler ya da daha bilinen adlarıyla İyi İnsanlar (Victoria döneminin ince kanatlı Tinkerbelle'leriyle karıştırılmamalıdır) olarak bilinen geleneksel İngiliz halk hikayelerine dayanıyordu. Cadıların yardımcıları olduğu inancı onların Periler'le ilişkide olduğu ve onlardan yardım aldığı düşüncesine dayanıyordu ve yardımcı ruhlar, iblisler ve şeytanlar mahkeme kayıtlarında Peri kökenli olarak geçiyordu ya da bunların, hafif bir Hristiyan iblisbilimi katkısıyla, Peri inancından öğeler taşıdıkları söyleniyordu. Peri yardımcıların olduğu inancı sözleşme inancına zemin hazırlamıştı. Periler'den yardım istemek için cadılar İsa'yı reddetmiş ve ruhunu satmış olmalıydı.

Cadılığa karşı çıkarılan yasalar, İngiliz cadıların hiçbir zaman büyücülükle ilişkilerini kesmediklerini kanıtlamaktadır. İngiltere'de cadılığa karşı yasaların ana gövdesi heretiklik ve şeytani sözleşmelerden çok büyülerin, ruh çağırma ve basit sihirbazlıkların zararlı etkileriyle ilgilidir. Cadılık, dünyevi bir sorun olarak görülmüş ve davalar şehir mahkemelerince yürütülmüştür. İngiltere'nin cadılık suçuna yönelik görece hoşgörüsü ölüm cezalarının yakılarak değil asılarak gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Dahası, işkenceye yalnızca vatana ihanet davalarında izin verilmiştir.

İngiltere'de cadılığa karşı ilk yasa 1542'de 8. Henry döneminde geçirilmiştir. "Ruh çağırma ve cadılığa ve büyücülüğe ve sihirbazlığa karşı" yasa çoğunun vandalığa kurban gittiği ve "bu amaçla... üstten kazılıp alttan çekildiği" eski taş

haçların altında gizli hazinelerin nerede olduğunu bulmak için büyü kullanılmasını yasaklamıştır. Yasa, aynı zamanda aşk büyülerini ve “cadılık, büyücülük ve sihirbazlık yoluyla” zarar vermeyi de yasaklamıştır. Bu suçların cezası mallara el konma ve ölüm olacaktır. Yeni yasa büyük oranda işletilmemiş ve 1547’de 6. Edward döneminde ilga edilmiştir. 1563’te bu defa 8. Henry’nin kızı I. Elizabeth tarafından başka bir yasa çıkarılmıştır. Elizabeth’in “ruh çağırmalara, büyücülüğe ve cadılığa karşı” yasası babasının koyduğu kuralları büyük oranda geri getirmiştir ancak suçun ilk kez işlenmesi durumunda bir yıl hapis, ikinci kez işlenmesi durumunda ise ölüm cezası öngörmüştür.

Yeni Elizabeth dönemi yasası uyarınca gerçekleşen ilk duruşmalardan biri 1566’da Essex, Chelmsford’da görüldü. Bir çok açıdan, duruşma tipik bir İngiliz cadı davası karakterindeydi. Suçlamaların çoğu modern araştırmacılara komik gelecek cinstendi. Agnes Waterhouse, kızı Joan ve Elizabeth Francis başlangıçta çeşitli büyücülük eylemleriyle suçlandılar ancak Elizabeth Francis sonradan büyükannesinden Şeytan isimli bir kedi aldığını itiraf etti. İsminden de anlaşılacağı gibi kedinin Şeytan’ın ta kendisi olduğu düşünülüyordu. Elizabeth; kendisine kediye ekmek ve sütün yanı sıra kendi kanıyla da emzirmenin öğretildiğini ve bunun karşılığında Şeytan’ın kendisiyle evlenmek istemeyen aşığını öldürerek kendisine, doğmamış çocuğuna ve kundaktaki kızına yardım ettiğini söyledi. Elizabeth sonradan Şeytan’ı Agnes Waterhouse’a vermeye karar vermişti. Agnes, bir süreliğine dışarı çıkmak zorunda kaldığında Şeytan’a kimin bakacağı konusunda kaygılanmıştı. Konuyu Şeytan’la birlikte ele aldı ve birlikte kedinin kendisini bir kurbağaya dönüştürmesine böylece hiçbir zorluk yaşamadan ufak bir tahta kutuda saklanabileceğine karar verdiler.

Joan Waterhouse Şeytan’dan yardım istemek için annesinin evine gittiğinde, bu defa büyük, korkutucu bir siyah köpek

şekline bürünmüştü. Joan'u asıl suçlayan on iki yaşındaki bir kız Şeytan'ın kendisine Joan'un isteği üzerine bu şekilde göründüğünü ve kendisinden mandıranın anahtarını çalmadan önce sürekli aşağıladığını iddia etmişti. Joan kızın köpeği maymun suratlı olarak tarif ettiğini bu nedenle aynı köpekten bahsediyor olmalarının imkansız olduğunu söyleyip iddiaları reddetti. Agnes ve Elizabeth suçlu bulundular; Agnes asıldı, kızı Joan suçsuz bulundu. Elizabeth de birkaç yıl sonra ikinci suçunun ardından asıldı.

İngiltere'de on altıncı yüzyılda cadılık inançlarına karşı yükselen akılcı seslerden biri Reginald Scot'a aitti. Onun görüşleri pek çok İngiliz din adamı tarafından benimsendi. 1584'te, cadılık inancını teşhir ettiği İskoçya baskılı Cadılığın Keşfi kitabında masum kadınların sorgulanması sonucu beliren feci adaletsizliklere son verilmesi çağrısı yaptı ve Katolik Kilisesi'ni fakirlerden cadılar yaratırken zenginleri takdis etmekle suçladı. Cadılık inancına yol açan bildik halk hikayelerini ve hırafeleri ayrıntılarıyla betimledi ve kendilerinin cadı olduğuna inananların akli dengesizliklerin neden olduğu illüzyonlar gördüğünü savunan Johan Weyer'i destekledi. Öte yandan gerçekten kötü niyetli olan ve insanlara zehirleyerek (doğa üstü yollarla değil) zarar verebilecek ünlü cadıları ve umutsuz ve saf kişilerden para koparan düzenbazları teşhir etti. Ancak Scot, Şeytan'ın gücünü ve cadıların büyü yeteneğini tamamıyla reddetmedi.

İskoçyalı 6. James 1603 yılında İngiliz 1. James adıyla İngiliz tahtına oturdu. James'in doğrudan bir katkısının olup olmadığı net olmasa da, cadılığa karşı yeni bir yasa 1604 yılında meclisten geçirildi. Yeni yasa, cadılığın İngiltere'de ciddi suç kapsamından çıkarıldığı 1736'ya dek yürürlükte kaldı. 1604 tarihli yasa büyü yoluyla zarar verilmişse veya büyü amacıyla ölü bedenlerden faydalanılmışsa ilk suçlamada ölüm cezasını getirerek Elizabeth yasasını sertleştirdi. Gizli hazinelerin peşi-

ne düşmek de müebbet hapisle cezalandırıldı. İskoçya Kralı James müstakbel karısını almak için Danimarka'ya gittiğinde, kıtadaki cadılıkla ilgili fikirlerden etkilendi ve bu izlenimleri İskoçya'ya taşıdı. İskoçya'daki krallığı süresince cadılığa karşı özel bir titizlik gösterdi ve soruşturmaları destekledi. 1597'de, Reginald Scot'un septik düşüncelerine öfkelenerek, *Daemonologie*'yi yayımladı. Kitap, konu hakkındaki kendi düşüncelerini aktarıyor ve Scot'un bakış açısını reddediyordu. İngiliz tahtına çıktıktan sonra, Scot'un kitabının yakılmasını emretti. Ancak, yaşlandıkça cadılık gerçekliği hakkında giderek daha şüpheli oldu. 1616'da, Leicester'e yaptığı kısa bir ziyaret esnasında bir duruşmanın durdurulmasını sağladı. Dokuz cadı çoktan darağacına gönderilmişti, altısı da yargılanmak üzere hapis hanedeydi. Tek sorgu tanığı on iki yaşlarında bir çocuktü ve James çocuğun huzuruna getirilmesini istedi. Çocuğun bir yalancı olduğunu ortaya çıkardı ve tutukluların salınmasını emretti. Ayrıca böylesine güvenilirlikten uzak ve kuşkulu kanıtları kabul ettiği için yargıcı da azarladı.

1604 tarihli yeni yasa uyarınca gerçekleşen ilk büyük dava 1612'de Lancashire'da görüldü. Bu, cadıları kıtadaki gibi süpürgelerle uçar halde betimleyen ilk İngiliz davasıydı. Lancashire'nin Pendle Ormanı bölgesinde büyücülükle nam salmış İhtiyar Demdike ve İhtiyar Chattox adlı iki yaşlı kadın İhtiyar Demdike'nin torunu Alison Device ile birlikte suçlanıyorlardı. Bir değirmenciyle anlaşmazlığa düştükleri ve intikam almak için değirmencinin kızını büyü yoluyla öldürdükleri iddia ediliyordu. İhtiyar Demdike yıllar önce bir gün kendisine siyah ve yarı kahverengi bir palto giymiş ufak bir çocuk biçiminde görünmüş Şeytan'ın hizmetine girdiğini itiraf etti. Adının "Tibb" olduğunu ve onun daha sonra kendisine kahverengi bir köpek olarak görüldüğünü, koltukaltından kan emdiğini, aylar boyunca deliler gibi koşturmasına sebep olduğunu anlatı. Tutuklamaların ardından 21 kadar aile üyesi ve yandaş bir

gece yemekte buluştular ve barut tozu kullanarak kadınları Lancashire kalesinden kaçırmak için tezgah kurdular. Hareketle geçilmeden önce, yargıç bir şekilde tezgahtan haberdar oldu ve bunları da tutuklayıp cezaevine koydu. Bu kişiler, birer birer birbirlerine karşı ifadeler verdiler ve sonunda on kişi darağacına yollandı. İhtiyar Demdike ise davası başlamadan hapisanede öldü.

1633'te, İhtiyar Demdike'nin bir başka torunu, Jennet Device Pendle Ormanı bölgesindeki ikinci meşhur cadılık duruşmasının öznesi oldu. Yerel bir çiftçinin on yaşlarındaki oğlu Edmund Robinson bir gün dışarıdayken iki tazıya denk geldiğini, onlardan kendisi için bir tavşan yakalamalarını istediğini, isteğine yanıt alamayınca da onları dövdüğünü söyledi. Tazılar aniden genç bir çocuğa ve Rahibe Dickenson adlı yerli bir kadına dönüşmüşlerdi ve çocuğu Şeytan'ın hizmetine girmeye zorlamışlardı. Edmund bu isteği geri çevirince, çocuk bir ata dönüşmüş ve Rahibe Dickenson Edmund'u kavrayıp atın sırtına atmış ve birlikte bütün ülkeyi dolaşmışlardı. Sonunda bir ahırda durmuşlar ve Edmund'u içeri almışlardı. Edmund'a göre burada 50 ya da daha fazla cadının katıldığı bir Sabbat yapılmaktaydı. Edmund, cadıların, ahırın tavanından iplerle sarkıtılan büyük bir ziyafete giriştiklerini izlemişti. Edmund kaçmayı başarmış ve babasının da teşvikiyle olan biteni yerel yetkililere anlatmıştı. Edmund, cadıların çoğunu görünce tanıyabileceğini söyledi ve kendisinin mahallelerde cadıları teşhis etmesine izin verildi. Her bir teşhis karşılığında bir ücret aldı ve çarçabuk 30'un üzerinde cadıyı teşhis ediverdi. Bunların içinde Rahibe Dickenson ile Jennet Device da vardı. Yerel yetkililer Edmund'un istekliliğinin altında yatan nedenin para ödülü olduğundan şüphelenerek, olayı Chester Başpiskoposuna taşıdılar. Piskopos kısa süre içinde Edmund'un babasının zanlıların bazılarından çocuğun kendilerini teşhis etmesi için rüşvet aldığını ortaya çıkardı. Baba, para kazanmak

için oğluna tüm hikayeyi uydurttuğunu kabul etti ve zanlıların yerine hapse gönderildi.

İngiliz cadılığıyla ilişkili en meşhur isimlerden biri, hiç kuşkusuz, "*Cadı-Avcısı General*"in yazarı Matthew Hopkins'tir. Hopkins, Suffolk'tan püriten bir papazın oğluydu. İlk baştaki avukatlık kariyeri başlamadan bitmişti ve 1644'te kendi icadı *Cadı-Avcısı Generali* olarak yeni bir kariyere başlamıştı. Hopkins, meclisten bir görevlendirme (hiçbir zaman doğrulanmamıştır) aldığını iddia etti ve Doğu İngiltere'yi sonunda kendi düşüşüne ve itibarsızlığına yol açacak derecede acımasız yöntemlerle cadılardan temizleme işine girişti. İki yıllık bir dönem içinde Hopkins bir önceki asırda bütün İngiltere'de gerçekleşmiş tüm idamlardan daha fazla cadı idamı gerçekleştirdi. Kayıtlar tam değildir ancak kurbanlarının tahmini sayısı 100'ün üzerindedir.

İngiliz İç Savaşı'nın kaos ortamında Hopkins, yardımcısı John Stearne ve seçkin asistanları eşliğinde, Essex ve Suffolk kentlerini kasaba kasaba dolaşarak yaşayanları korkuttular ve verdikleri hizmet karşılığında büyük paralar talep ettiler. Meclisten aldığını iddia ettiği yetkiye dayanarak Hopkins'in bir defasında, on yedinci yüzyılda çok büyük bir miktar sayılacak 28 £'luk alacağının ödenmesi için kasaba yetkililerini kasaba halkından özel bir vergi istemeye zorladığı söylenir. Ziyaret ettiği diğer kasabalarda da bu şekilde çalışmış olması büyük bir olasılıktır.

Her ne kadar fiziksel işkence yapması yasa dışı olsa da, Hopkins kendini yasalar içinde tutacak bir dizi gaddar teknik geliştirmişti. Kurbanların büyük kısmı, fakir, yaşlı kadınlardı. Şüpheliler soyuluyor ve üstlerinde şeytan işareti aranıyordu, iki üç gün boyunca aç ve uykusuz bırakılıyordu, bacaklar üst üste gelecek şekilde oturmaya zorlanıyor, bu şekilde bağlanıp bir ya da daha fazla gün yemeksiz uykusuz bırakılıyordu, yine aç ve uykusuz bir halde ayakları kanayana kadar sürekli yuka-

rı aşığı yürütölüyordu. Hopkins, ayrıca şüpheli cadıları halkın gözü önünde yüzdürmekle de ünlüydü. Cadıların yüzdürölmesi, mahkemenin suyla gerçekleştirilmesinin feodal adıydı. Zanlı suya atılıyor ve dibe batıp (masum) batmadığına (suçlu) bakılıyordu. İnanç, büyük oranda, Tanrı'nın bir elementi olan suyun bir cadıyı doğal olarak reddedeceğı üzerine kuruluydu. Yüzdürmek, Hopkins'in de cadı avı kariyerinde sürekli referans gösterdiği Kral 1. James kitabı *Daemonologie*'nin de en gözde yöntemiydi. Zanlı, kollarını dizlerinin üzerinde çapraz hale getiriyor ve el parmakları ayak parmaklarına bağlanıyor, ardından bir ipe bağlı halde suya atılıyordu. Batıp batmayacağı ise büyük oranda ipin diğer ucundaki kişiye bağlı oluyordu.

1674 tarihli kitabı *Cadıların Keşfi*'nde Hopkins Essex'in kasabası Manningtree'de yaşarken cadılara karşı savaşa nasıl giriştiğini anlatır. Bir grup yerel cadının yakınlardaki bir evde düzenli olarak toplandığını, Şeytan'a tapındığını ve yardımcılarıyla ilişkiye girdiğini duyar. Hopkins, Elizabeth Clarke adlı tek bacaklı bir kadının tutuklanmasını sağlar ve dört gün uykusuz bırakılmanın ardından Clarke itiraf eder ve suç ortaklarının isimlerini verir. Hopkins'e göre, itiraf ederken, oda Clarke'ın şeytani yardımcılarıyla dolmuştur ve Clarke her birine isimleriyle hitap etmiştir. Asistanlarından biri de daha sonra mahkemede bu görüntülere kendisinin de tanıklık ettiğine yemin etmiştir. Manningtree'de avın ardından toplam 23 ölü, 19 idam ve dört tutuklu sonucuna ulaşılmıştır.

Hopkins, herkes tarafından sevilen bir kişi değildi ve yöntemleri yaygın biçimde itiraza ve tepkiye yol açıyordu. 1645'te, cadıları yüzdürme pratiğini bitirmesi emredildi ve söylenenlere göre kızgın bir kalabalık tarafından bizzat yüzdürüldü ve battığı görüldü. Tartışmaların iyice alevlenmesinin ardından 1646'da emekli olmaya zorlandı ve ertesi yıl utanç içinde öldü.

İskoçya

İskoçya'da öldürülmüş cadıların sayısı kendisinden dört kat büyük İngiltere'dekinin üç mislidir. İskoçya'nın Avrupalı fikirlere karşı daha kabullenici bir yaklaşım içinde olması nedeniyle Kıtasal cadı prototipi İngiltere'dekinden daha fazla kabul görmüştür ve ülkenin Parlamentosu'nda görevli Calvinist bakanlar, daha içine kapanık İngiliz meslektaşlarına oranla cadıların soruşturulması konusunda daha kararlı davranmışlardır. 1563 tarihli Cadılık Yasası İngiliz eşleniğinden daha katıdır ve ağır bir suç işlenmemiş olsa da tüm suçlananlara karşı ölüm cezası öngörür. İngiltere'nin aksine, yasa dışı da olsa işkence düzenli olarak kullanılır. Suçlanan cadılar, öncelikle boğulur ardından da yakılır. 1590'da, Kral 6. James cadı avları için kraliyet komisyonları kurmuş ancak *Daemonologie*'nin yayımlandığı 1597'de, üzerlerinde yeterli merkezi denetimi kuramadığı cadı sorgulamalarını konusunda şüpheye kapılmış ve kraliyet komisyonlarını lağvetmiştir. Bunun yerine, bir duruşmaya karar verilmeden önce tüm cadılık davalarının kanıtlarını Gizli Konsey'in kontrol etmesini şart koşmuştur.

İskoç tarihindeki en meşhur cadılık davası bizzat Kral 6. James ile onun "yarı kaçık kuzeni" beşinci Bothwell Kontu Francis hakkında olandır. Dava, "Kuzey Berwick cadıları" hakkındadır ve Kont cadılarla birlik olup Kral'a suikast planlamaktan suçlanmıştır. Bu kraliyet entrikasının tohumları uzun yıllar önce Kral 5. James döneminde atılmıştır. Guiseli Mary ile evliliği süresince, 5. James sonradan İskoç Kraliçesi Mary adını alacak bir kız çocuğundan başka çocuk sahibi olmamıştır. Çok sayıda metresiyle ilişkilerinden ise John, James ve Robert Stewart adlı üç gayri meşru oğul edinmiştir. Bu üçü 1551'de meşrulaşmış ve John Stewart, İskoç Kraliçesi Mary'nin ikinci kocası olan dördüncü Bothwell Kontu'nun kız kardeşi Lady Jean Hepburn ile evlenmiştir. Dördüncü Kont 1576'da bir Danimarka hapisanesinde aklını yitirmiş bir hal-

de ölünce John Stewart'ın oğlu Francis, beşinci Kont olarak ilan edilmiştir. Francis'e, içinde Dumfries, Kirkcudbright, Larnark, Selkirk, Berwickshire ve Kuzey Berwick'in de olduğu araziler miras kalmıştır. Kendisinden önceki babası gibi, "cürretkar, güçlü ve ilkesiz", "dürüst insanlara zulmeden kişi", "inatçı bir katil" ve tahtına göz diktiği 6. James'in "yorulmaz takipçisi" olarak tanınmıştır.

10 Ağustos 1593'te, Francis, Edinburgh'da yargılanmıştır: Bothwell Kontu Francis cadılıkla suçlanmaktadır, eğer onun hakkındaki iddialar ispatlanırsa yasalar gereğini yapacaktır, ispatlanamazsa onu suçlayanlar kötülük sahibi olarak bilinecek ve halkın huzurunu bozmakla suçlanacaklar ve bu şekilde rapor edileceklerdir.

Bu "muhabirler"ın çoktan öldürülmüş olmalarına karşın dava sürdürülmüştür. Yargıçlar heyeti büyük oranda Francis'in arkadaşlarından ve soylulardan kurulmuş ve kendisi ülkenin en iyi savunma avukatını tutmuştur. Kendini sağlama almak için de Edinburgh'un caddelerini askerleriyle doldurmuştur.

Tranent kasabası kraliyet temsilcisi David Seaton'ın hizmetçisinin mucizevi iyileştirme güçlerine sahip olduğundan şüphelenmeye başlamasıyla şeytani komplo tamamen şans eseri ortaya çıkarılmıştır. Gillie Duncan her gece efendisinin evinden çıkıp hastalar üzerindeki iyileştirici gücünü sergilemek için kasabaya gitmektedir. Seaton, Duncan'ın yeteneklerinin tek bir açıklaması olduğunu düşünmektedir: Kadın Şeytan'la işbirliği yapmış ve karşılığında iyileştirme gücünü kazanmıştır. Seaton, Duncan'ı sorgular ancak kadın kendini yeterince ifade edemeyince işkenceye başlar. Başparmak sıkacağıyla parmaklarını ezer, kafasını sarsar ama nafile. Bundan sonra Şeytan İşareti'ni aramaya başlar ve boynunda buluverir. Bu noktada Duncan pes eder ve bir dizi suç ortağının da ismini verir.

Duncan tarafından ismi verilenler ve ardından tutuklanan-

lar arasında Salt pans okul müdürü Dr Fian (John Cunningham adıyla da bilinir) ve Nether Keith'den Agnes Sampson adlı "ağırbaşlı ve anaç" bir kadın da vardır. Bu kadın bir ebedir ve Keith'in Zeki Ebese olarak bilinir. Edinburgh'un saygıdeğer ve tanınmış iki hanımefendisi daha suçlanır: Lord Clifton-hall'un çok varlıklı kızı Euphemia Maclean ile Carshogle Dükü'nün baldızı "kibarlığı ve dürüstlüğüyle tanınmış" Barbara Napier. Duncan'ın isimlerini verdiği diğer kişiler arasında Margaret Thompson (Edinburghlu Agnes Thompson olarak da bilinir), kaptan Robert Grierson, David Seaton'ın hamalının karısı ve "o bölgeden sayısız başkaları" da vardır.

Agnes Sampson Kral'ın huzuruna çıkarılır ama itiraf etmez. Götürülür ve genital bölgesinde Şeytan İşareti bulunur. İhtiyar kadın işkenceden geçirilir ve sonunda itiraf etmeden önce bir Cadı Boyunduruğu takmaya zorlanır. Kendisine yöneltilen 53 suçlamadan çoğu hastaları iyileştirmekle ilgiliydi ancak Sampson Sabbat'a katıldığını da itiraf etti. Sampson'ın anlattığı iddia edilen cadılar cümbüşü tarifi 1591'de *İskoçya'dan Haberler*'de yer aldı:

... Azizler Günü Arifesi sona ermek üzereyken, iki yüz kadar cadıyla birlikte... geceye katıldı: her biri bir kalburun ya da kevgirin içinde hep beraber denize doğru havalandılar... Lothian'daki Kuzey Berwick Kilisesi yolunda testiler dolusu şarap içip sarhoş oldular... indikten sonra ellerini yere koydular ve sırt sırta dans ettiler... sonra bir adam görüntüsündeki Şeytan, Kuzey Berwick Kilisesi'nde onlara katıldı, geç kaldıklarını görünce de hepsini cezalandırdı, ona bağılıklarını göstermek için kışından öpmek zorunda kaldılar, Şeytan kışını çıplak halde kürsüye yerleştirmişti, herkes sırayla görevini yerine getirdi, uygunsuz isteklerini yerine getirdikten sonra da İskoçya Kralı'na kötü sözler etti, en sonunda hepsinden kendisine iyi ve doğru hizmet edecekleri sözünü aldı...

Ne var ki, Kral 6. James cadıların itiraflarına çok fazla inanmadı ve onların “tamamen yalancı” olduğunu söyledi. Doğruyu söylediğine kralı inandırmak için, Sampson ona yaklaştı ve sakın bir tonla, kendisiyle kralın gelini arasında düğün gecesi geçen özel konuşmayı aktardı. Ardından cadılar tarafından onu öldürmek için tezgahlanan komploları açıkladı.

Anlattığına göre, Sampson dokumacının evinde Gillie Duncan ve Dr Fian’la buluşmuş, orada kendilerine Şeytan tarafından verilen bir kediyi vaftiz etmişlerdi. Ardından garip yaratığın dört pençesine insan tırnakları ve parmak kemikleri takmışlar ve onu denize atmışlardı (kedinin kurtulmaya çalışmadığı ve hiç zarar görmeden kıyıya yüzdüğü söyleniyordu). Sampson’a göre, bunu gelini Danimarkalı Anne’i getirmek için Norveç’e doğru yelken açan Kral’ın gemisini batıracak bir fırtına kopmasını sağlamak amacıyla yapmışlardı. Gelinin gemisi, 1589’da Norveç’ten İskoçya’ya yola çıkarken fırtınaya yakalanmış ve Oslo’ya sürüklenmişti. Kral da onu almak için denize açılmıştı ancak fırtına bir sonraki bahara kadar yola çıkma-larını engelledi. Sampson’ın, “vaftiz edilmiş kedinin bunun sebebi olduğunu” ve “inançları (cadıların) kendi inançlarından üstün olmasaydı Majesteleri’nin asla Deniz’den kurtulamayacağı” söylediği iddia edilir.

Cadılar, Kral ve gelininin toprağa ayak basmalarına engel olamadılar ancak iki kez daha hayatına kastettiler. İlkinde, Agnes Sampson Kral’ın balmumundan heykelini yaptı. Amaçları heykele giydirmek için Kral’ın bir parça giysisini bulabilmektir ama başarılı olamadılar. Ardından balmumundan heykel büyülemesi için Şeytan’a verildi ve Euphemia Maclean ile Barbara Napier tarafından Kral’ın kendisini mahvetmek amacıyla ateşe atıldı. İkinci büyüde bir kurbağa kullanılmıştı. Dr Fian kurbağayı Barbara Napier’in evine götürdü. Orada onu kızarttılar ve damlalarını toplamak için bir midye kabuğunun üzerine astılar. Bu kurbağa suyuna biraz engerek derisi, biraz

idrar ve “yeni doğmuş bir sıpanın alnındaki şeyi” eklediler. Bu pis karışım “majestelerinin yoluna dökülecek ve onun aziz kafasına ya da bedenine aziz yıkımı için damlaması beklenenekti.” Yine, her iki girişim de başarısız oldu.

Kuzey Berwick cadılarının sözde lideri Saltpans okul müdürü Dr. Fian’dı. Doktor “İskoç Dr Faustus’tan aşağı kalır yanı olmayan bir kişi” olarak tarif ediliyordu. Fian, içlerinde Şeytan’a bağlılık yemini etmek, cadıların buluşmalarında yazmanlık yapmak ve Kral’a suikast planlamanın da olduğu 20 kadar cadılık suçundan yargılandı. *İskoçya’dan Haberler*, Dr. Fian hakkında şöyle yazıyordu:

... yakalanmasından beri ortaya çıkan cylemleri onun Şeytan’ın büyük kurnazlığının anlaşılmasını sağlamış, böylece her şey daha da inanılmaz hale gelmiştir; daha önce sözü geçen Gillie Duncan’ın itiraflarıyla onun cadıların yazmanı olduğu ve Şeytan’ın okuma seanslarına katılan tek erkek olduğunu ortaya çıkarmıştır.

İtiraf etmeyi reddeden Fian acımasızca işkenceye tabi tutulmuştur. *İskoçya’dan Haberler*, Çizme içinde yaşadıklarının ardından bile Fian’ın nasıl direndiğini aktarmaktadır. Diğer cadılar işkencecilere onun dilinin altına bakmalarını söylemişler, orada ağzına iyice saplanmış iki adet iğne bulunmuştur. Diğer cadılara göre, bu, onu itiraf etmekten koruyan bir büyüdür. İğnelerin çıkarılmasının ardından Fian Kral’ın huzuruna çıkarılmış, orada itiraf etmiş ve Şeytan’ı lanetleyerek iyi bir Hıristiyan olma sözü vermiştir. Hücrelerine geri götürülmüş, ertelesi gün işkencecilerine Şeytan’ın gece boyunca kendisine görüldüğünü ve sözleşmeyi ihlal etmemesi için uyardığını aktarmıştır. Bir sonraki sabah Fian belli ki hücresinin anahtarını bir şekilde ele geçirerek tüymüştür.

Ancak özgürlüğü kısa sürmüştür. Saltpans’ta yakalanarak

yeniden tutuklanmıştır. Fian ise daha önceki itiraflarını geri çekerek Kral'a ateş püskürmüştür. James, Fian'ın ortadan kaybolduğu süre içinde Şeytan'la sözleşmesini yenilediğini düşünmüş ve yeni bir Şeytan İşareti bulunması emrini vermiştir. Hiçbir işaret bulunamayınca Fian en korkunç işkencelere maruz bırakılmıştır. El tırnaklarının altına iğne saplanmış, tırnakları kerpetenle çekilmiş, bacakları Çizme içinde "bir daha asla kullanılamayacak biçimde" posa haline getirilmiştir. Ancak Fian kararlı biçimde itirafta bulunmayı reddetmiş, ısrarla "daha önce maruz bırakıldığı acıları çekmemek için" ilk itiraflarını yaptığını söylemiştir. Ardından ölüme mahkum edilmiş ve Ocak 1591'de önce boğazlanıp sonra yakılacağı Edinburgh'daki Castle Hill'e götürülmüştür.

Agnes Sampson da boğulduktan sonra yakılmıştır ama Euphemia o kadar şanslı değildir ve alelacele yakılır. Barbara Napier kendisi için kazıkların hazırlandığı Castle Hill'e götürülür ancak hamile olduğu için son bir şans verilir. Hamile bir kadını yakmanın dinsizlik olduğu düşünülmektedir.

Bothwell Kontu'nun cadıların tezgahlarına dahil olmak için temsilcisi Ninian Chirnside ve adı Barbara Napier ile Euphemia Maclean'in itiraflarında geçen meşhur büyücü Richard Graham arasında 20'den fazla gizli toplantı tertiplediği iddia edilir. Graham'a karşı kanıtlar idamından önce işkence altında elde edilmiştir ve Kont'un savunması bu kanıtların kullanılabilirliğini ortadan kaldırmıştır, zira bir suçlu ve cadı olmanın yanı sıra dinden çıkarılmış olması nedeniyle Graham'ın tanıklığı yasal olarak geçersizdir. Kont Chirnside aracılığıyla Graham'la önemsiz bir takım görüşmeler yaptığını kabul etmiştir ancak bunlar tamamen meşru ve masum görüşmelerdir. Kont sonunda aklanmıştır. Bütün bu olan bitenlerin ardından bir yorumcunun alaycı bir şekilde ifade ettiği gibi, "şayet krala komplo kurmak gibi sıradan bir suçun idam cezasıyla ödüllendirilmesi gerekseydi, o gün İskoç soyluları için üzücü ve

mutsuz bir gün olacaktı.”

Bir çok İskoç cadı davasının merkezinde Perilerle ilgili inançlar vardı ve Peri figürünün pek çok geleneksel ögesi duruşma kayıtlarına da geçti. Elphame Kraliçesi olarak bilinen Periler kraliçesiyle kurulan temaslar itiraflarda çokça yer aldı. Britanya'nın Kelt sınırlarında Periler halk kültüründe Kıyamet Günü'ne dek dünyanın vadilerine hapsedilmiş düşmüş melekler olarak görülür. Venüs gezegeni gibi, onların da günbatımıyla şafak arasındaki “ortanca” zamanlarda insanlara görüldüğü düşünülür. Perilerle kurulan temasa ilişkin en ayrıntılı tasvir Ayrshire'de Dalryli Bessie Dunlop tarafından yapılmıştır. Bessie, kendisine Kraliçe Elphame tarafından onu beklemek ve yardımcı olmak amacıyla gönderildiğini söyleyen Tom Reid adlı bir Peri ile buluşmalarını uzun uzadıya anlatmıştır. Onun yardımı sayesinde, Bessie hastaları iyileştirmiş, çalınan nesneleri bulmuştur. Tom, Bessie'ye tekrar tekrar Katolik inancını reddetmesini söylemiş ama o ısrarla bu isteği geri çevirmiştir. 8 Kasım 1576'da Bessie Edinburgh duruşmasında suçlu bulunmuş ve büyük olasılıkla da yakılarak öldürülmüştür.

İskoç cadılık tarihinin en şaşırtıcı olaylarından biri Morayshire'dan genç bir çiftçinin karısı çekici Isobel Gowdie'nin tamamen gönüllü itiraflarıdır. Nisan 1662'de bir gün, hiçbir neden yokken çıkagelmiş ve 1647'den beri cadı olduğunu itiraf etmiştir. Gowdie, şeytani etkinliklerine dair ayrıntılı anlatımlarıyla yetkilileri hayretler içinde bırakmış ve itirafları kaydedilmiş cadı inançlarına ve sözde etkinliklere dair en ayrıntılı tasvirler olmuştur.

Gowdie, griler içindeki bir adamla tanıştıktan sonra cadı olduğunu iddia etmiştir. Kendi kanıyla Şeytan tarafından vaftiz edilmiş, bir işarete sahip olmuş ve Janet adını almıştır. Gowdie, bundan sonra, 13 cadılık bir gruba katılmış ve Perilerin vesayeti altında kötülük sanatlarını öğrenmiştir. Grup üyeleri Sabbat'lara fasulye sıırıkları ve mısır püskülleri üzerinde uça-

rak gitmiş, orada ziyafetlere, danslara katılmış ve Şeytan'la cinsel ilişkilere girmiştir. Gowdie'nin Şeytan'la cinsel ilişki tasviri özellikle çarpıcı ve ayrıntılıdır. Penisi büyük ve pullarla kaplıdır ve kadına dayanılmaz bir acı vermiştir, spermleri ise buz gibi soğuktur. Kadının iddiasına göre, kocası, kendisinin kaybolduğunun hiç farkına varmamıştır çünkü Sabbat'lara katılmak için gittiğinde yataktaki yerine bir süpürge bırakmıştır. Gowdie ve beraberindeki cadılar zamanlarını, komşuların ürünlerine zarar vererek, fırtınalar çıkararak ve insanları büyüleyerek geçirmişlerdir. Kurbağalara küçük sabanlar takmış, ürünleri bozmaları için tarlalara salmışlardır, rüzgar çıkarmak için ıslak çaputlarla taşlara vurmuşlar, insanları yaralamak ya da öldürmek için oyuncak bebeklere iğne batırmış veya "peri okları"yla onları vurmuşlardır. Kimi zaman bir tavandan ya da bir kediye dönüşerek kırlarda dolaşmışlardır.

Gowdie'nin itiraflarının ardından cadıların toplantılarına cadılar meclisi denmiştir. Gowdie, ait olduğunu iddia ettiği İskoç cadı kültürünün yapısını ve hiyerarşisini açıklamıştır. Dr Margaret Murray sonradan Gowdie tarafından verilen detayları Avrupa'da oldukça yaygın olduğuna inandığı gerçek bir cadı kültürünün varlığını anlattığı çalışmasında kullanmıştır. Gowdie'yi itiraflara sürükleyen nedenler ise bilinmemektedir.

İrlanda

Cadılık İrlanda'da çok ender görülmüştür, bu nedenle yalnızca bir avuç kayıtlı dava söz konusudur. İrlanda cadılıkla ilgili Kıtasal fikirlere İngiltere'den bile uzak kalmıştır ve Petronilla de Meath'in ölümünden yüzyıllar sonra gerçekleşen birkaç kişisel davada büyücülük suçlamaları yer almıştır. 1586'da, bir Cadılık Yasası kabul edilmiş ve İngiliz yasaları gibi, gömülü hazineleri bulmaya çalışmak ve büyücülük ve sihirbazlık yoluyla zarara yol açmak yasaklanmıştır. 1606'da ender bir olay görülmüş ve bir Protestan din adamı define bul-

mak için büyü yapmakla suçlanmıştır. 1661'de, "Youghal Cadısı" olarak bilinen Florence Newton adlı bir kadın hizmetçi bir kızı öperek büyülemekle suçlanmıştır. Hapishaneye gönderildikten sonra suçlamalara bir adamı da öperek öldürmek eklenmiştir.

İrlanda'daki ilk cadılık davası 1324 yılındaki Lady Alice ve beraberindekilerin yargılandığı davadır. Bu dava, İrlanda'nın cadılığa yönelik genel kayıtsızlığına bir istisna oluşturmaktadır. İrlanda'da görülen son dava ise bu ilkinden çok farklıdır. Son dava, 1711'de Protestan Ulster'de gerçekleşmiş ve karakteristik olarak İngiliz davalarını andırmıştır. Bu, basit bir cadılık olgusudur ve 400 yıl kadar önce Lady Alice davasında görülen Avrupa tarzı cadılık tuzaklarının hiç biri kullanılmamıştır.

Tuhaf olaylar, Co Antrim, Carrickfergus'taki Magee Adası'nın küçük Presbiteryen toplumunda ortaya çıkmıştır. Yerel rahibin dul karısı Mrs Hatridge Eylül 1710'da oğlu ve gelinin yanına kalmaya gittiğinde kendini ürkütücü doğa üstü deneyimlerin içinde buluvermiştir. Her gece yatağa uzandığında kendisine taş ve çim parçaları fırlatan ve yatağın çarşaflarını parçalayan görünmez bir güç tarafından saldırıya uğramıştır. Korkan Mrs Hatridge başka bir odaya taşınınca tuhaf gece olayları kesilmiştir.

O yılın Aralık ayında bir gece, Mrs Hatridge ateşin yanı başında otururken ufak, pasaklı bir çocuk aniden önünde belirivermiştir. Hiçbir şey söylemeden odanın etrafında dans eden çocuk daha sonra ağıla doğru koşturmuş ve gözden kaybolmuştur. Çocuk, Şubat 1711'e kadar bir daha görünmemiş, bu tarihte ise "çok yakında o evden çıkacak bir ceset için" olan bir mezar olduğunu iddia ettiği bir çukur kazarak elindeki kılıçla evin hizmetçilerini tehdit etmiştir. Birkaç gün içinde, Mrs Hatridge yeniden sıra dışı deneyimler yaşamaya başlamıştır. Kıyafetleri odanın etrafında dolanmaya başlamış ve yatak çarşafı bir ceset biçimine getirilmiştir. Gecenin yarısında ani-

den saplanan berbat bir ağrıyla uyanmış ve birkaç gün içinde de ölmüştür.

Kısa zaman sonra, merhum Mrs Hattridge'in gelinine yardımıcılık yapmak üzere yeni bir hizmetçi eve gelmiştir. Ancak onun gelişiyle birlikte Mary Dunbar da tuhaf ve ürkütücü deneyimleri yaşamaya başlamıştır. Onun da kıyafetleri hareket etmekte ve o da ağrılar çekmektedir. Bir grup yerli kadının Hattridge malikanesinde yaşananlardan sorumlu olduğunu iddia eden ve cadılık iddialarını gündeme getiren kişi Dunbar'dır. Dunbar'ın adını verdiği sekiz kadın tutuklanmış ve mahkemeye çıkarılmıştır. Massachusetts, Salem'de gerçekleşen olayları andırır biçimde, Dunbar'ın da zanlılardan biri yanına getirildiğinde kriz geçirdiği ve hayalet görüntüleri gördüğü söylenmiştir. Aynı zamanda çok miktarda tüy, iğne, düğme ve iplik kustuğu ve çok ağır krizler geçirdiği aktarılmıştır.

Yalnızca birkaç saat süren kısa duruşmada, Dunbar hareket-siz ve dili tutulmuş halde oturmuş ve başına musallat olanların, onlara karşı ifade vermelerini engellediğini iddia etmiştir. Oturuma başkanlık eden Yargıç Upton'un, Dunbar'ın acılarının, nitelik olarak şeytanla ilişkili gibi görünse de, zanlılardan kaynaklandığı konusunda şüpheleri vardır. Soruşturma sonucunda zanlıların dindar ve çalışkan kadınlar olduğunu ortaya çıkarmış ve daha da önemlisi hepsinin, Şeytan'ın hakimiyeti altındaki herhangi bir cadının yapamayacağı şekilde Babamızın Duası'nı kusursuzca okuyabildiğini keşfetmiştir. Yargıç Upton'un oldukça sert bir tavır içinde olan jüriyi suçsuzluk kararı vermeye yönlendirmesi için bu kanıt yeterli olmuştur. Ne var ki, jüri tamamen farklı fikirdedir ve yedi kadının tamamını suçlu bulur. Her biri birer yıl hapisle cezalandırılır ve cezaları süresince yılda dört kez halka teşhir edileceklerdir. Bu teşhirlerden birinde içlerinden birinin fırlatılan bir lahananın gözüne çarpması sonucu kör kaldığı da söylenmektedir.

New England

Püriten New England kolonisi, İngilizce konuşulan ülkelerde gerçekleşmiş en meşhur cadı avlarından birine sahne olmuştur. Bu olay 1692 yılında Massachusetts'in Salem köyünde gerçekleşmiştir. Coğrafi açıdan Avrupa'ya uzak olsa da, New England özellikle kültürel altyapısı bakımında Avrupa'nın bir parçasıydı ve püriten sömürgeciler eski Avrupalı cadı inançlarıyla birlikte Şeytan korkusunu yanlarında Yeni Dünya'ya taşımışlardı. 1640'lardan sonra ufak çaplı cadılık olayları yaşanmıştı ancak hiç biri Salem'de yaşananların yanından dahi geçemezdi.

1689'da adı üzerinde tartışma olan yeni rahip Samuel Parris'in geldiği dönemde Salem köyü kayda değer bir politik çekışmenin ağırlığı altında ezilen bir yerdi. Cadılık suçlamaları, rahibin dokuz yalındaki kızı Betty Parris ile on bir yaşındaki yeğeni Abigail Williams büyü işleriyle uğraşmaya başladıktan sonra ortaya çıktı. İki kıza köyden bir grup başka kız da katılmıştı ve hep beraber gelecekteki kocalarının mesleğini önceden söyleyebilmek için kehanete başvuruyorlardı. Süreç içinde, kendilerini korkutmayı başardılar ve Betty Parris'te sara nöbetleri, eğilip bükülmeler ve başka tuhaf hareketler belirmeye başladı. diğer kızlar da aynı davranışları sergileyince bir teşhis koyamayan doktorlar cadılığa hükmettiler. Şubat 1692'de, kızlar kendilerini sıkıştıran üç kadının ismini verdiler.

Zanlılar, Parris'in Batı Hint Adaları'ndan kölesi Tituba ve Sarah Good ile Sarah Osborne adında iki yerli kadındı. Good ve Osborne suçlamaları şiddetle reddettiler ama Tituba kendisinin gerçekten bir cadı olduğunu iddia ederek zevkle itiraflarda bulundu. Tituba'nın itiraflarına göre, bölgede çok sayıda kadından oluşan bir cadılar grubu vardı ve bunlara uzun boylu, beyaz saçlı, siyahlar giyinmiş ve Tituba'ya Şeytan'ın kitabını imzalatmış bir adam öncülük ediyordu. Tituba cadılar tarafından düzenlenene toplantılara uçarak gitmişti ve bu toplan-

ıllarda Good ile Osborne da vardı. Bu kadınlara, kızları büyük siyah bir köpekle yaralama emri verilmişti. Tituba'nın itirafa hevesli oluşu anlaşılır olmayabilir ya da modern araştırmacılara anlamsız gelebilir ancak o gerçek anlamda ne yaptığını biliyor gibidir. New England'da itirafa bulunan cadılar darağacına gönderilmiştir, Tituba ise kendi hayatını kurtaracak kadar cin fikirlidir. Parris ve kasaba yetkilileri tam bir süre avına girerler ve üç zanlı kadın Boston Hapishanesi'ne kapatılır. Burada zayıf ve yaşlı olan Osborne ölür.

Ne var ki, zanlılar yargılanamaz, çünkü İngiltere'de 1688'de William ile Mary'nin 2. James'ten tahtı almasını sağlayan Şanlı Devrim sırasında New England'ın koloni sözleşmesi iptal edilmiş ve ağır suçları yargılama hakkı elinden alınmıştır. Sözleşmenin iptali, sömürgeciler tarafından Tanrı'nın işlenen günahlara karşı verdiği bir ceza olarak algılanmış ve yalnızca kolonideki günahkarların varlığına ilişkin korkuları artırmaya yaramıştır. Ancak yargılanmanın sona ermesi de, kızların isim vermeye devam etmesini engellemez. Kısa süre içinde çok sayıda kişi cadı ilan edilerek hapse atılır. Kızlar, sonradan aldıkları isimle "özürlüler" büyük bir üne ve güce kavuşurlar. Onlar için bir oyun olarak başlayan şey hızla çok daha kötücül bir olaya dönüşmüştür.

Mayıs 1692'de, koloninin yeni valisi yanında yeni bir sözleşmeyle çıkagelir. İstikrarsız politik iklim ve Fransızlarla İtalyanlar tarafından yöneltilen tehdit konusunda kaygılar taşıyan Sir William Phips iyice büyümüş cadı yüküyle olabildiğince çabuk başa çıkabilmek için sıra dışı bir adım atarak Dinleme ve Karar Alma Mahkemesi'ni kurar. Davaları dinleyecek ve daha baskıcı askeri önlemlerle çözüm yoluna gidecek bir seçkin yargıçlar heyeti oluşturur.

Kızlar duruşmalara katılırlar ve sanıklar ne zaman yanlarına yaklaştırılsa acılar içinde feryat edip zanlıların hayaletleri tarafından saldırıya uğradıklarını iddia ederek bedenlerindeki ısı-

rık izlerini ve ezikleri gösterirler. Hayalet kanıtı zanlıların suçluluğu konusunda yargıçlar için yeterlidir ve 10 Haziran 1692'de suçlu bulunanlardan ilki asılır. Beş tanesi 19 Temmuz'da, altısı Ağustos'ta ve sekizi daha 22 Eylül'de idam edilirler. En ürkütücü ölüm asılarak değil ezilerek gerçekleştirilir. 80 yaşında bir çiftçi olan Gilles Cory masumiyetine ya da suçluluğuna dair bir itirazda bulunmaz. Ardından açık bir alana götürülür ve *peine forte et dure* (şiddetli ve keskin acı) diye bilinen eski bir İngiliz uygulamasına tabi tutulur. Zorla yere yatırılır. Göğsünün üzerine bir kalas yerleştirilir. Orada kaldığı iki gün boyunca kalasın üzerine giderek daha fazla taş yüklenerek ezilmesi sağlanır. Cory, inatla, herhangi bir itirazda bulunmayı reddeder ve 19 Eylül günü taşların ağırlığı altında ezilerek ölür.

Duruşmaların bitmesine yakın, 185 kişi suçlanmış, 59'u suçlu bulunmuş ve 20'si asılmıştır. Bu dönemde Avrupa anakarasında yapılan mahkemelerde olduğu gibi hükümlerin güvenilirliği konusunda dile getirilen kaygıların sebebi hayali kanıtların tartışmalı niteliğidir. Zanlıların sayısı 502'ye kadar yükselmiş ve davanın tümü kontrolden çıkmıştır. Bizzat Lady Phips de suçlanınca, vali kararlı bir adım atmış ve 29 Ekim 1692'de, Dinleme ve Karar Alma Mahkemesi'ni ilga etmiştir. Kalan zanlılar Ocak 1693'te özel kurulmuş bir Yüksek Mahkeme'de yargılanmış; hayali kanıtlar geçersiz sayılmış ve bunun sonucu olarak yargılananların çoğu beraat etmiştir. Suçlu bulunan az sayıda kişinin cezası daha fazla idama izin vermek istemeyen vali Phips tarafından tecil edilmiştir.

Gerçek Cadı Arayışı

Bir zamanlar tuhaf kişilerin tekelinde olan cadılık araştırmaları saygıdeğer akademinin sınırlarında geçirdiği onlarca yılın ardından sonunda daha gözde bir konu halini almıştır. Cadı Avı ve bununla ilgili konuların modern sistematik işlenişi, hep birlikte söz konusu fikirlerin, inançların ve güdülerin kapsamlı resmini oluşturan farklı yap boz parçalarının bir araya getirilmesini sağlamıştır. Her ne kadar modern cadılık çalışmalarının büyük çoğunluğu, Cadı Avı'nın yeşerebildiği koşulları yaratan öğelerle meşgul olmuşsa da, daha erken dönem araştırmacılar farklı bir yaklaşım sergilemiş ve gerçek bir cadı kültürünün varlığını öne süren teoriler geliştirmişlerdir.

1749 gibi erken bir tarihte, İtalyan araştırmacı Girolamo Tartarotti-Serbiti, cadı Sabbat'ının biçimini ve sembolizmini antik pagan inançlarından aldığını iddia etmiştir. Jakob Grimin, 1844'te, cadı inançlarının halkın pagan kültürü ve ortaçağ heretikliğini birleştirmesi sonucu belirlediğini ortaya koymuştur. Ne var ki, bu iki adam da, aslında gerçek bir cadı kül-

tünün olduğuna inanmamıştır. 1828'de, Alman hukuk profesörü Karl Ernst Jarcke, cadıların, ortaçağ Hristiyanlığının aşagılایıcı bakışıyla sonuçta Şeytana tapıcı mezhebe dönüşmüş bir pagan kültünün üyeleri olduğunu ileri sürmüştür. Bu bakış açısı, birkaç yıl sonra, başka bir Alman, Franz Josef Mone tarafından geliştirilmiştir. Mone'ye göre, cadılık Hristiyanlık öncesi bir Yunan ürünüdür ve muhtemelen Hecate ya da Dionysos'a adanmış gizli bir kültün kalıntısıdır. Bu kült, daha sonra hem vatansever Alman paganlar hem de daha sonra Hristiyanlar tarafından dışlanmıştır. Ancak ne Jarcke ne de Mone iddialarını somut araştırmalarla ya da belgesel kanıtlarla desteklemişlerdir.

Michelet, Leland ve Victoria Dönemi Radikalleri

Tartışmaya dahil olan en etkili teorisyen Jules Michelet'ydі. Çok satan kitabı *Büyücü*'de Michelet kendi radikal politik çizgisini ortaya koymak için cadılıktan faydalanmış ve süreç içinde cadının bir toplumsal asi olarak ebedi bir portresini çizmişti. Ortaçağ toplumuna art niyetli bir tehdit olmaktan uzak Michelet cadısı, özgür ruhlu, iktidar karşıtı, kadın yanlısı, doğa yanlısı, Romantik bir figür olmuştu. Kendisinden önceki Mone ve Jarcke gibi, Michelet de akademik disiplinin gereklerini göz ardı etmiş ve bunun yerine steril ve kadın düşmanı Katolik Kilisesi'nin kaba ortaçağcılığına ve mutlak gücüne karşı isyancı ve eşitlikçi köylüyü savunduğu bir savaş açmıştı. Biraz farklı biçimde, Michelet cadıların Tanrısı olarak hem pagan doğa tanrısı Pan'ı hem de Hristiyan Şeytan'ı belirlemişti. Bu Şeytan, nihai isyancı, "suçluların en suçlusu" ve tam bir anti kahramandı. Ona tapınan cadılar, Michelet'ye göre, özgürlüğün neşeli savunucuları ve vahşi doğanın bekçileriydi. Kadın; doğal iyileştirici, büyüleyici ve kuşaklar boyu anadan kıza aktarılan gizli sırların taşıyıcısıydı.

Michelet'nin romantikleştirilmiş ortaçağ köylü cadısı on do-

kuzuncu yüzyıl radikalizm ruhunu üzerine geçirmiş ve daha sonraki bir dizi versiyonu da etkilemiştir. Bunlardan biri 1890'larda Amerikan kadın hakları savunucusu Matilda Joslyn Gage'inkidir. Gage, dokuz milyon idam gibi tamamen uydurmaca bir hesap yaparak bugün hâlâ dolaşımda olan tarihin en büyük yanılsamasını yaratmıştır. Yine Gage, konusunu hiçbir ciddi araştırmaya tabi tutmadan ve Michelet'den esinlenerek kendi bilge köylü kadını, kadınların bedenleri, akılları ve ruhları üzerine girilen bir savaşta Kilise ile Devlet'in güçlerinin karşısına çıkarmıştır. Michelet gibi, Gage de, kadınların rolünü iyileştiricilere ve Toprak Ana'nın kutsal sayıldığı geçmişin anaerki döneminin adil rahibelerine indirgeyerek kendi cadısını düzenin erkekegemen gücüne karşı durmaya kararlı bir düşman olarak tasvir etmiştir. Gage'in cadısı daha sonra 1970'lerdeki radikal pagan feminist düşüncede yeniden ortaya çıkacak ve Amerikan Kadın Hareketi'nin mitolojisinde kadın gücü ve bilgeliğinin ikonası işlevini üstlenecektir.

Cadıların, kadınları yücelten ve Yüce Tanrıça'ya hizmet eden prehistorik dinin son kalıntıları olduğu inancı, son dönem on dokuzuncu yüzyıl halkbilimcileri ve neo-pagan Romantikleri arasında ortak kanı haline gelmiştir. 1890'larda İngiliz Folk-Lore Topluluğu kurulduğunda, herhangi bir doğrulayıcı araştırma ya da somut tarihsel kanıt olmaksızın, başkan, sırf bu popüler bakış açısını güçlendirmekten dolayı oldukça mutluydu.

Amerikan halkbilimcisi Charles Godfrey Leland, on dokuzuncu yüzyıl sonunda İtalya'da hâlâ ayakta olan bir Hristiyanlık öncesi Diana cadı kültürüne dair somut kanıtlar keşfettiğini iddia eden ilk kişiydi. Kanıtı, kendisinin Vangelo ya da Aradia yani *Cadıların Kutsal Kitabı* dediği bir elyazmasıydı. Elyazmasını Maddalena adlı bir kadın aracılığıyla İtalyan cadılardan almıştı. Leland'a göre, Vangelo, La Vecchia Religione yani Eski Din'in inançlarını ve uygulamalarını anlatıyordu. "Ta

1886'da" diye yazmıştı Leland, "İtalyan cadılığının doktrinlerini anlatan bir elyazmasının varlığından haberdar oldum ve onu alabileceğime dair bana söz verildi." Maddalena belgeyi alması için yollanmış ve patronunun sonu gelmez ısrarlarının ardından onun uzun süredir sahip olmak için can attığı bir elyazmasını kendi el yazısıyla yazılmış halde gönderdi.

Elyazmasında bir öyküler demeti, tılsımlar ve tanrıça Diana ile kızı Aradia'ya dair büyümlü sözler vardı. Aradia muhtemelen, Vaftizci John'un Yeni Ahit'indeki cezalandırıcı Herodias'tan türetilmiş bir isimdi ve halk arasında Diana ve onun daha karanlık bir yansıması olan Hekate ile ilişkilendirilirdi. Vangelo'nun ilk bölümü Diana'nın kızı Aradia'yı, ezilen kölelere ve kanun kaçaklarına büyücülük ve direniş sanatlarını ve Sabbat'ta Diana'ya tapınmayı öğretmesi için nasıl gönderdiğini anlatır:

*Bir ihtiyacınız olduğunda,
Ayda bir defa, ay dolunay olduğunda,
Issız bir yerde toplanın,
Ya da bir ormanda bir araya gelin,
Kraliçenizin ruhunu onurlandırmak için,
Annemin, Diana'nın. Hevesli olanlar
Büyücülüğü öğreneceklerdir, henüz bilmeyenler
En derin sırlarını, annem
Öğretecektir onlara, henüz bilinmeyen her şeyi tüm açıklığıyla,
Ve hepiniz kurtulacaksınız kölelikten,
Ve her şeyde özgür olacaksınız,
Çıplak olacaksınız ayinlerde, hem erkekler
Hem de kadınlar, bu sürece
Ezenlerin en sonuncusu ölünceye dek,
Ve Benevento'nun oyununu oynayacaksınız,
Işıkları söndürecek, ve sonra
Ziyafetin tadına varacaksınız...*

Elyazmasının orijinalliyi uzun süre tartişma konusu olmuştur. Leland, ağdaşlarının çoğu tarafından güvenilmez, sahte-ci bir araştırmacı olarak damgalanmıştır. Maddalena elyazınasının ortaya çıkışının hemen ardından kaybolmuş ve Vangelo'nun kökeni ve içeriğine dair en mantıklı açıklamanın onun patronunu memnun etme çabası olduğunu dşndrmştş. Michelet gibi, Leland da kırsal yaşamın basit köylü hazlarını romantikleştiren ve köylülerin ezilmesine karşı çıkan politik bir radikaldir. Kimilerine göre Vangelo'da yazılanların çoğunda onun büyük katkısı vardır. Leland hem kendi cadı dinini uydurmakla hem de politik bakışına paralel hale getirmek için eline geçen elyazması üzerinde oynamalar yapmakla suçlanmıştır.

Margaret Murray

Gerçek bir Avrupalı cadı kültünün varlığını ispatlamak yönündeki belki de en meşhur ve tartişmalı girişim, bunu 1920'lerde ilk kez yayımlanan *Batı Avrupa'da Cadı Kültü* kitabıyla yapan Mısırbilimci Dr Margaret Murray'ninkidir. Kendinden nceki on dokuzuncu yüzyıl halkbilimcilerinin teorialerini yansıtacak biçimde, Murray de cadıların salt şeytana tapıcılar olmadığını, aslında kökleri Taş Devri'ne kadar dayanan Dianus adlı boynuzlu bir pagan tanrıya adanmış örgütlü bir Hristiyanlık ncesi bereket kültü yeleri olduğunu öne srmştş. Ona göre, bu tarih öncesi kült cadı meclisleri olarak bilinen toplantılarla organize olmakta ve her cadı meclisi 12 cadı ve bir Efendi'den oluşmaktadır. Başkalarına göre bu Efendi cadılar tarafından kendili tanrılarının ilahi bir tezahürü olarak tapınma ve saygı görmektedir. Bu şekilde, Sabbat'a başkanlık eder ve antik av ve bereket tanrısını simgelemek için hayvan derileri giyer ve boynuzlu bir maske takar.

Kendinden öncekilerin aksine, Murray araştırma yapmış ve gerçek dava kanıtları ile zanlıların itiraflarını tezini destekle-

mek için kullanmıştır. Murray'e yöneltilen temel eleştirilerden biri, bu itirafların edinilmesindeki cebir ögesi ile psikolojik baskıyı dikkate almazken sözde cadıların anlattıklarını itibar etmesi ve itirafların gerçek olayların somut tasvirleri olduğunu düşünmesidir. Murray'in akılcı yaklaşımı onu itirafların gece uçuşu gibi fantastik öğelerini göz ardı etmeye itmiştir ve teorisi kanıtlarla açıkça örtüşmeyen bir dizi varsayıma dayanmıştır. Argümanını yapılandırmak için kullandığı cadılık resmi, tarihçilerin olgunluğa erişmek için yüzyıllar harcayan fikirler ve inançlar karışımının sonucu olarak gördüğü son dönem dava kanıtlarından büyük oranda beslenmiştir. Tarihçilere göre cadılık Murray'in düşündüğü gibi Hristiyanlık ya da Orta Çağlar'dan öncesine tarihlenemez.

Murray'i komik duruma düşüren ve güvenilmez kılan, teorisine uydurmak için olguları eğip bükme eğilimidir. Belki de, değerlendirmelerinde daha temkinli davranıp kaynakları daha iyi kullansaydı, fikirleri akademik camiada canlı ve derin bir tartışmaya yol açabilirdi. Öyle olmadı ve Murray, bir çatlak damgası yedi. Bir çok tarihçi de kendi ünlerini koruma endişesiyle, sonraki on yıllar boyunca tartışma zemininden sağgörlü bir şekilde uzak durdular.

Ginzburg ve Benandanti

Günümüze dek, gerçek bir cadı kültürünün herhangi bir yaygın ya da organize tarzda gerçekten varolduğunu ortaya koyabilecek güvenilir bir kanıtı ulaşılamadı. Yerel bazda pagan inançlar vardı, şu ya da bu şekilde büyü işine bulaşan kimse de vardı. Tarihçiler, Cadı Avı'nı yaygınlaştıran koşullarla bulmacanın ana parçasını yani cadının kendisini onun yokluğuyla ya da en azından sessizliğiyle birleştirmeye gayret ettiler. Yakın dönemde ünlü tarihçi Carlo Ginzburg'u meşgul eden de işte bu aşık sessizlikti. Sorgulananlardan çok sorgulayanlara odaklandığına inandığı Cadı Avı araştırmalarından

rahatsız olan Ginzburg, cadılıkla suçlanan o kişilerin gerçekte kendileriyle ilgili neye inandıklarını sormaya niyetlendi. Cadılıkla suçlanan o kişilerden en azından bazıları gerçekten kendilerine yöneltilen suçları işlediklerine inanıyorlardı. Bu insanlar, acaba bir çok tarihçinin standart görüşünde olduğu gibi, zihinsel engelli miydi yoksa daha önce göz ardı edilmiş ya da küçümsenmiş başka inanç katmanları mı söz konusuydu? Bu soru, Ginzburg'u, klasik cadılık prototipinin öğelerinin kültürel köklerini ve bu öğelerin eğitimli elitin inançlarıyla nasıl iç içe geçtiğini araştırmaya itti.

Ginzburg, Margaret Murray'ın teorilerinde en azından bir "doğruluk çekirdeği" olduğunu belirtecek kadar cesurdu. Her ne kadar Ginzburg, Murray'ın teorilerinin hak ettiği şekilde muamele gördüğünü düşünse de, onun diğer tarihçilerin yapmadığı bir şeyi yani suçlananların itiraflarına suçlayanın ya da tarihçinin gözünden değil, bizzat suçlananın gözünden bakabilmeyi başardığını kabul etti. Ginzburg, bazı heyecan verici kanıtları keşfinin ardından Murray'ın çalışmasına bu gözle bakmaya yöneldi. İtalyan kenti Friuli'de Udine başpiskoposunun arşivlerine gömülen Ginzburg on altı ve on yedinci yüzyıllarda varolmuş bir pagan bereket kültürünün kanıtlarına ulaştı. Bu küçük çiftçi kültürünün üyeleri Benandanti yani "iyi gezginler" ya da "iyi yolcular" olarak biliniyorlardı ve her biri kendilerini sıradan halktan ayıran ve hayatındaki özel amaçları için belirleyici kılan bir cenin zarıyla doğuyorlardı. Yılın belli gecelerinde, genellikle oruç günlerine denk gelen bir Perşembe gecesinde bu kişiler bedenlerini terk ediyor ve bereket düşmanı olan cadılar (Malandanti olarak biliniyordu) ve kötü ruhlarla savaşarak ürünleri zarar görmekten kurtarıyorlardı. Benandanti, Engizisyon'un dikkati çekince, kendilerinin cadıların kötü işlerine karşı Kilise'nin koruyucusu olduklarını beyan ettiler. Ancak engizisyoncuların dünya görüşünde hayırsever ve bereket yanlısı bir pagan kültüne yer yoktu ve on yıl-

lar süren bir mücadelenin ardından yargıçlar Benandanti'yi, kendilerinin aslında cadılar olduğuna ikna etmeyi başardılar.

Ginzburg'un keşfi, pagan ya da pagan olmayan organize ve yaygın bir cadı kültürünün varlığını ispatlamaz. Benandanti'nin fiziksel olarak gece toplantıları yaptıklarına dair hiçbir kanıt yoktur; gece yolculukları özünde tamamen ruhani ve şamanisttir. Ayrıca oldukça açık biçimde kendilerinin cadıların düşmanı olduklarına inanmakta ve cadıların verimsizlik ve ölüm getireceğini savunan ortodoks bakış açısını paylaşmaktadırlar. Benandanti inançlarının pagan köklerine rağmen onların gerçekten herhangi bir pagan dinini uyguladıklarına dair bir kanıt yoktur ve çoğu yerde İsa'ya olan bağlılıklarını dile getirmişlerdir. Ginzburg'un keşfinin bize gösterdiği ise, bu tür kalıcı pagan inançlarının ve geleneklerinin engizisyoncular tarafından nasıl alınıp cadılık kanıtına dönüştürüldüğüdür. Aynı şey, on dördüncü yüzyılda Milano'da Signora Oriente topluluğuna katılmakla suçlanan Pierina de Bugatis'in davası için de geçerlidir. Nihayetinde, bu bir kültürler çatışmasıdır. Engizisyoncular, bu Benandanti'nin geceleri büyülu bir şekilde yolculuk yaptıkları halde cadı olmadıklarını anlayamamıştır. Cadılıkla ilgili bildikleri her şeyin ışığında bu değerlendirmeyi yapmışlardır. Zira bu, gece uçuşu inancının "paganların yanılgısı" ve Şeytan tarafından yaratılan tehlikeli bir illüzyon olduğu bilgisine dayanarak yasaklayan *Canon Episcopi*'nin öğretilerine aykırıdır. "Bu tür hayaller" der *Canon Episcopi*, "kafirlerin kafasına sokulmuştur ve bunu ilahi değil kötücül bir ruh yapmıştır."

Engizisyoncuların, kendi cadı kanaatlerini bizzat Benandanti'nin, kendilerinin cadı olduklarına ikna olmalarını sağlayacak denli empoze etme yetisi Ginzburg'un "kültürleşme süreci" kavramına denk düşmektedir ve bu süreç yalnızca uzun bir dönemde gerçekleşebilir. "Yargıçların sorularıyla zanlıların yanıtları arasındaki uçurum" diye yazar Ginzburg, "onlar-

ca yılın ardından kapanmıştır.” Ginzburg’un araştırmalarına göre, Benandanti’nin inançları, “engizisyoncuların yavaş yavaş kendi önyargılı fikirleriyle örtüştürebilecekleri bir halk inançları katmanıydı.” Ginzburg’un çalışmasını böylesine önemli kılan, ortaya çıkarılan belgesel kanıtların zenginliği ve içeriği sayesinde bu “kültürleşme süreci”ni bizzat Benandanti’nin bakış açısıyla yeniden kurabilmesi ve paganizm ile halk inançlarının eğitilmiş elitin baskın cadı kanaatleri tarafından aşamalı olarak asimile edilmesine dair bize insani bir bakış açısı sağlayabilmesidir.